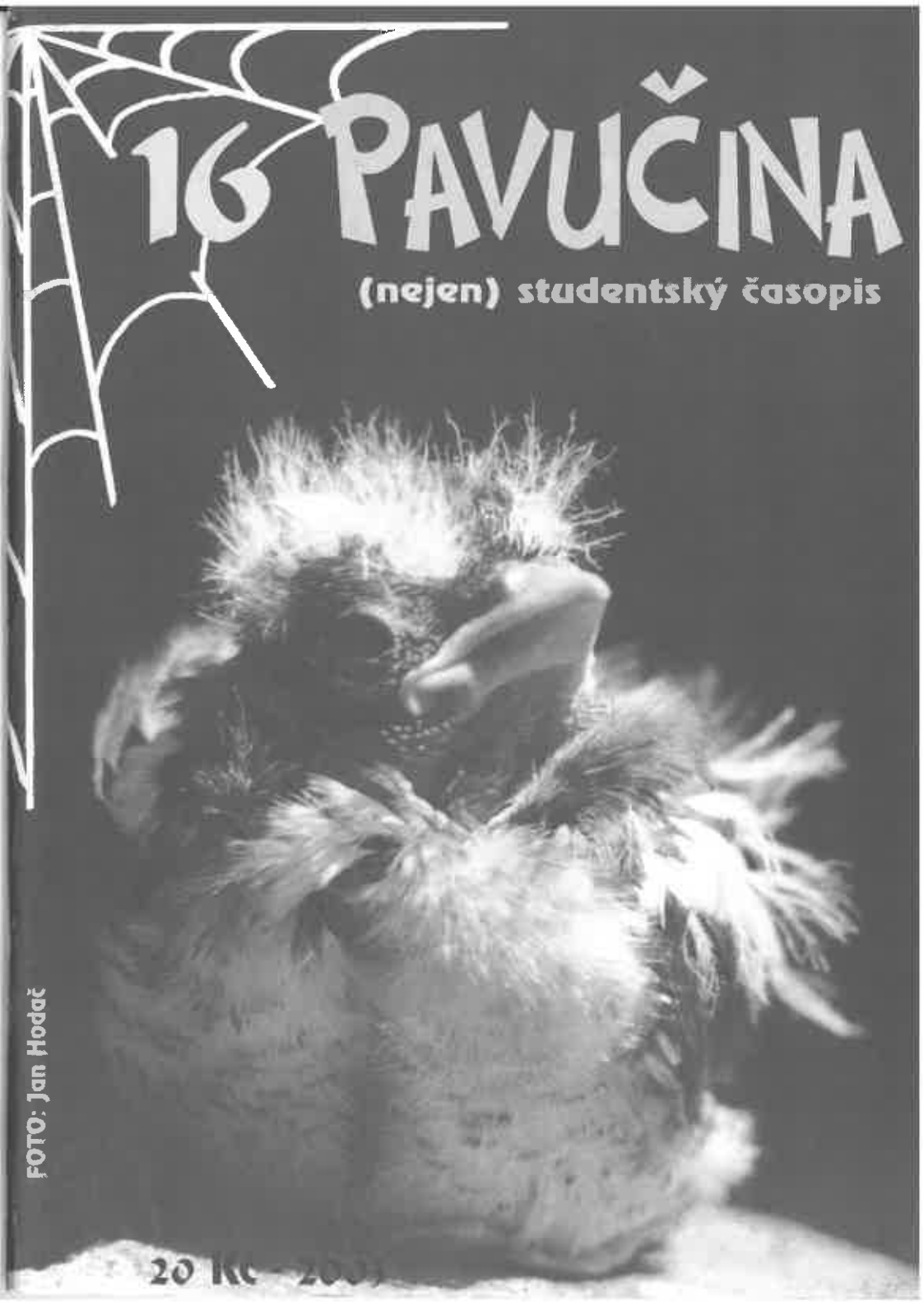

16 PAVUČINA

(nejen) studentský časopis

FOTO: Jan Hodač

20 Kč 2003

Jak se dusí úvodník

Napsat úvodník není věc snadná (pochopíte, až okusíte). Stejně jako třeba k uvaření chutného nedělního oběda potřebujete k napsání úvodníku dobré ingredience (obrazy ze života) a hmotu, kterou to vše spojíte dohromady (inspiraci). Takže jsem si sbalila batožinu a vydala se pro ingredience k našim sousedům na Slovensko. V Bratislavě (po slovensky Blave) působí velmi zajímavé sdružení mladých lidí, studentů Univerzity Komenského, kteří si říkají Spolok prírodovedcov SOREN – a s několika z nich jsem strávila pár bezva dnů v živočišny a rostlinstvem přetékajícím lužním lesu.

První ingrediencí úvodníku bude siven americký – představte si, že přijдете do obchodu, ukážete na rybu v kádi, obsluhující mladík vám ji vyloví, s úslužným úsměvem živou zabalí do igelitové tašky a zručně umístí do košíku, ze kterého se váš nákup (večeře) v šustivém skafandru několikrát vydává sám na průzkum okolí...

Další špetkou koření jsou desítky a desítky obrovských ramen jeřábů v přístavu na Dunaji, které s pravidelnou přesností krmí hluboká břicha lodí odpadky – vše halí mlha a vy jste jak Don Quijote stojící s údivem před větrnými mlýny...

Promíchejte a přidejte krásnou přírodu hodinu jízdy od Blavy, kde vás každé ráno probouzí koncert žabích basů a ptačích barytonů, pod paprsky slunce se brouzdáte v osvěžující vodě a plníte batoh kamínky a po setmění se měníte v masového vraha a za použití chemických zbraní i manuální cestou likvidujete mračna krvelačných komáříků samiček...

Správný říz všemu dodá návštěva mezinárodní hospůdky v době hokejového zápolení sledovaného místními štamgasty z obrazovky televize, která funguje, jen když není bouřka...

Gabčíkovo vám otevírá svou nekončící náruč a reklamních tabulí volá nápis SUPERPLUS KVALITA (to už musí být něco!). Lidé kolem se usmívají a žijí život naplno. Z kotlíku úžasně voní thajská kuchyně (poslze tak i chutná) a vám se nechce zpět, protože dokonce už ani ti komáří tolik neštípou...

A když to vše smícháte dohromady, dochutíte vlastní představivostí a chvilku podusíte, předkrm je hotov. Další chody uvařili ostatní redaktoři (máme nového kuchaře na str. 25) a servírují vám je na následujících 72 stranách. Příjemné mlsání přeje a po prázdninách se na vás těší.

Věra Cihlářová

Škola

Rozhovory	* Senátní radovánky	2
	* FBI pod lupou, aneb Co vše tvoří fakultu	4
	* Biologie a fyzika	6
Rozhovory	* Zhoršení v organické chemii – výkyv nebo trend?	7
	* Rozhovor s Alešem Bezděkem	9
	* Co přijde po škole? – Uplatnění absolventů BF na trhu práce	12
Rozhovory	* Rozhovor s novým ředitelem KaM, ing. Františkem Vrtiškou	15
Rozhovory	* K5 – co vy na to?	18
	* Václav Klaus v Bobíku, aneb Reportáž psaná ve výklenku	20
Rozhovory	* Zadrž dech a zavěs puk do branky! Aneb o jednom netradičním sportu	22
Počítače	* SpyWare & AdWare	24

Věda

Střepy z vědy	* <i>Deinotherium gigantisimum</i> podruhé...	25
	* Genom <i>Neurospora crassa</i> osekvenován	26
	* Vzhůru k nanosvětům	26
	* Záhady měsíce Titan	27
	* Počítače s proteinovou pamětí	28

Společnost

	* Kompas plus: Taneční	28
	* Po stopách... Inkové	29
	* Zpráva o festivalu indické kultury	31
	* Pozapomenutá historie – Talvisota (3. díl)	32
	* Jedny páteční noviny	42
	* Z mého notesu – Co nám napáchala válka v Iráku	43
	* Válka v Iráku – válka na internetovém diskusním fóru	45

Kultura

	* Piknik u cesty	47
	* Zprávy z babylónské věže	48
	* Víte, že...?	52
	* Ota Janeček přemítající dumající	54

Volný čas

	* O lesích a lidech	55
	* Algonquin	56
	* Paní Scheinpflugová – dáma s kolovratem	59
	* Kineziologie One Brain	64
	* Ach, vy hráči – povzdech organizátorův	66
	* Jak to vidí vlkodlak, aneb Pohled na VUML z pozice účastníka	68
	* Omelety, lívance a další pan cakes	70
	* Tip na výlet: Marie na Kamení a Kapličky, případně Vitkův Kámen	71

Tiráž

	* Expedice Škandinávia	73

pro milovníky internetu: <http://www.bf.jcu.cz/tix/pavucina/>

Senátní radovánky

(psáno na žádost redakce Pavučiny jako vysvětlení současných událostí)

O tom, že se něco děje v souvislosti s Akademickým senátem JU, ví už asi každý. Nicméně sled událostí je tak nepřehledný a bizarní, že si zaslouží být popsán ještě jednou a v celku, ačkoliv téměř vše už po kouskách někdy napsáno bylo (viz poslední dvě čísla Meridianu a poslední Pavučina).

Vše začíná volbami v listopadu roku 2002. Jak se ukázalo později, došlo při nich nejméně ke třem pochybným událostem: (1) na ZSF byl jeden z kandidátů členem volební komise, (2) na ZF zajišťovali průběh voleb i lidé, kteří nebyli jmenováni do volební komise (která jediná je k tomu oprávněná) a navíc nejméně jeden z těchto lidí rovněž kandidoval, (3) na ZF volila jedna členka akademické obce dvakrát. Oba kandidáti, kteří se podíleli na organizaci voleb, ve volbách uspěli. Jeden z nich byl později dokonce zvolen předsedou AS.

Ještě před první schůzí nově zvoleného senátu dostává předseda volební komise (ZF) stížnost na neregulérnost voleb. Tu však zatají a svolává první schůzi nového AS na 14. ledna. Na schůzi si pak senát, nic zlého netuše, zvolí předsedu, kterým se stává JUDr. Hrubý ze ZF. Tímto okamžikem končí činnost volební komise, což se později ukazuje jako katastrofa. Od této chvíle totiž neexistuje moc, která by mohla senát rozpustit, zatímco volební komise mohla nesvoláním první schůze zabránit jeho vzniku. Pro ukončení činnosti senátu je od této chvíle jediná možnost: dobrovolná rezignace po vzájemné dohodě. A k dohodě, jak už víte, nedošlo.

Po této epizodě vstupuje do hry rektor. Jmenuje komisi (kvestorka + tři prorektori), která má prošetřit průběh voleb. Ve zprávě ze 23. ledna komise jednoznačně konstatuje, že byl porušen Volební a jednací řád AS JU. O existenci zprávy informuje sám rektor v Meridianu. Ve stejném čísle zaznívají poprvé i hlasy vyzývající ke snadnému vyře-

šení situace rezignací celého senátu a novými volbami. Důvod je jednoduchý: rozhodnutí neplatně zvoleného senátu jsou neplatná a mohou být kdykoliv snadno zpochybněna. Pozoruhodné je, že nikdo nenapsal, co se vlastně děje. Ani senát nedostává žádnou oficiální informaci.

A podivnosti pokračují. Nově zvolený předseda mlčí a není jasné, co se bude dít. Zároveň je zřejmé, že problém je třeba vyřešit rychle (čeká rozpočet, výroční zpráva, aj.). Nakonec je na 27. února svolána schůze AS JU s jediným bodem programu: řešení nastalé situace. Podstatným podkladem má být ona zpráva vyšetřovací komise, kterou dostal podle vyjádření rektora v Meridianu nově zvolený předseda AS s tím, aby ji rozeslal ostatním senátorům. Zprávu nikdo ze senátorů zatím nemá, takže je o ní předseda opakovaně žádán. Dva dny před plánovanou schůzí reaguje předseda AS po svém: posouvá jednání o 14 dnů (prý z důvodu nemoci některých senátorů) a mlčí dál. Oficiální informace o příčinách problému stále neexistují.

Za této situace, která vypadá na pokus zahrát věci do autu, dochází BF trpělivost a stupňuje tlak na řešení celé situace rezignací senátu (viz prohlášení na www stránkách fakulty z 27. 2.). O něco později vychází článek v Respektu, kde lze najít z obou stran velmi pozoruhodné výroky: na jedné straně možná příliš ostré formulace zástupců BF a na straně druhé názor nově zvoleného předsedy. „že se nic neděje a volby byly v pořádku“ a nářky jako že „školu ohrožují arogantní vědci, jejichž ambice vnášejí na akademickou půdu nezdravé soupeření“ a „... biologové znemožnili ve vědecké radě univerzity profesuru dvěma našim [ZF] docentům, což je nekolegiální“.

7. března konečně senátoři od svého předsedy něco dostávají. Kupodivu opět ne očekávanou zprávu, ale osobní vyjádření k celé situaci. Neříká nic nového („vše bylo

v pořádku“), snad s výjimkou poznámky, že podobně jako loni byly volby na ZF organizovány i v minulosti (!). Zprávu vyšetřovací komise nakonec donesou na zasedání AS JU 13. března senátoři BF, oficiální cestou prostě nedošla.

Logickým řešením situace by byla rezignace senátorů z těch fakult, kde nebyly volby v pořádku a následně doplňkové volby na těchto fakultách. Jenže už dopředu je jasné, že takhle to nepůjde. Ve shodě s předchozími prohlášeními rezignují senátoři BF na své funkce a vyzývají k tomu ostatní, což by umožnilo nové volby na celé univerzitě. Zároveň, aby bylo jasné, že jim nejde o moc (jak praví pověsti šířící se po univerzitě) slibují, že v příštím senátu nebudou kandidovat na funkce předsedy ani místopředsedů. Do 19. března byly na rektorát doručeny písemné rezignace všech senátorů i náhradníků BF a TF a částí senátorů PF. Senát tím přestává být usnášeníschopný. Zástupci ZF, ZSF (tedy těch fakult, na kterých všechny problémy vznikly) a část zástupců PF paradoxně na svých postech lpí.

Následuje týden vyčkávání. 24. března přichází prohlášení dvou místopředsedů AS (z PF a ZSF) vyzývající zbytek senátu k rezignaci, aby se patová situace nějak vyřešila. Zároveň píší, že s tímto řešením nesouhlasí, ale že nezbývá nic jiného. Sami ovšem nerezignují. A tak se stále neděje nic, až 4. dubna rezignují hromadně senátoři za ZSF. Prý dopisem děkana rektorovi (!, někde se hořl oddělení legislativy a exekutivy nebere tak vážně...). Tím je po čtvrt roce definitivně otevřena cesta k novým volbám.

A nyní přichází závěr více než symbolický. Dne 8. dubna se koná zasedání zbytku senátu (viz zápis na www univerzity v sekci „společenské události“). Senát žádá rektora o vypsání předčasných voleb. Volby

z roku 2002 považuje za regulérní a demokratické, zpochybňování regulérnosti voleb za účelové a za příčinu všech problémů označuje zmíněnou dvojitou volbu, o ostatních porušeních předpisů taktně mlčí. A teď pozor: jednání se účastní (a ze zápisu vyplývá, že všichni stejnou měrou a jako sobě rovni) senátoři ZF a PF, kteří ještě nerezignovali, a senátoři ZSF, kteří už rezignovali a tedy logicky členy senátu nejsou!

Co to všechno znamená, není úplně zřejmé. Z mlh se postupně jasně vynořují dvě skupiny reprezentující dvě proti sobě stojící koncepce vývoje univerzity. Na jedné straně snaha o pokračování směru, kterým se univerzita, byť pomalu, ubírá v poslední době (tj. důraz na kvalitu, např. v podobě hodnocení tvůrčí činnosti učitelů, studentského hodnocení přednášek nebo vzniku Grantové agentury JU), na straně druhé snaha zvrátit tento trend do žalostného výchozího stavu, který snad není třeba sáhodlouze popisovat. Dále je zřejmé, že to celé asi souvisí s blížící se volbou rektora. Ale proč někteří senátoři tvrději lpí na svých postech, které stejně asi obhájí i v nových volbách, to je ve hvězdách.

Když už jsem u těch nových voleb. V době, kdy tento text píšu (sobota 26.4.), nejsou ještě známy celkové výsledky. Dílčí výsledek na BF už znám je a nezbývá, než poděkovat všem, kteří se voleb zúčastnili. Volební účast téměř 48% je dokonce vyšší než v řádných volbách v listopadu 2002. A ve srovnání s některými jinými součástmi univerzity to je číslo přímo obrovské. Bohužel ani 100% účast by nezajistila platnou volbu delegace BF, jestliže celková volební účast na univerzitě bude nižší než 15%.

A co bude dál? Jestliže budou volby platné, sejde se asi brzo (staro)nový senát k nové volbě předsedy, projednání rozpočtu, atd. A zřejmě se v současně vyjaté situaci máme na co těšit. Jestli volby platné nebudou, je tu ještě druhé, případně třetí kolo, které platí v případě jakékoliv volební účasti. Ale tak daleko snad nedojdeme.

Petr Koutecký

FBI pod lupou, aneb Co vše tvoří fakultu

Tentokrát jsem zavítala na osobní oddělení fakulty, za sympatickou a vždy usměvavou paní Jaroslavou Švepešovou. Ta si na mě udělala chvíli času a vysvětlila, čím se její oddělení zabývá.

oficiální název pracoviště: Personální oddělení Biologické fakulty.

sídlo: Budova A, děkanát BF JU, přizemí úplně vzadu.

náplň práce: Personalistika obnáší široký rozsah činností souvisejících s pracovním poměrem každého zaměstnance fakulty. Pracovní místa se na fakultě obsazují na základě konkurzu (administrativu kolem něj, jako inzeráty, požadavky na úřad práce a zorganizování konkurzu má opět na starosti personální oddělení, vlastní výběr pracovníka z řad uchazečů dělá už odborná komise). Při nástupu výherce konkurzu do zaměstnání provede personální oddělení prvotní proškolení bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci a školení o požární ochraně, získává od nového pracovníka další povinná vstupní data, která jsou potřebná k zajištění personální evidence, podá základní informace o chodu BF, mzdovém předpisu a seznámí s vnitřními předpisy, které upravují pracovní-právní vztahy, uzavírá se pracovní smlouva (ta má také svůj řád, její obsah, změny a dodržování musí také personalista ohlídat). Se samotnou prací je dále spojeno třeba přefazování do jiné pracovní skupiny, změna platového nebo pracovního zařazení či změna úvazku, a to je vždy provázáno změnou pracovní smlouvy dotýčného zaměstnance... Vše začíná znovu. Takže personální oddělení se o zaměstnance stará od přihlášky k výběrovému řízení, přes celé jejich pracovní období (prodlužování smluv, příprava podkladových dokumentů při nároku na důchod, vyřizování pracovního povolení pro cizince, sledování vědeckých publikací pedagogů, až třeba k ukončení pracovního poměru, vyřizování výstupních formalit a

vydání potvrzení o zaměstnání – zápočtový list). Není málo ani externistů, kteří se podílejí na vědecké a pedagogické činnosti BF a pro které se připravují dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti. V počítači mám naštěstí pomocníka – speciální program na evidenci pracovníků (dříve se vše dělalo bez počítačů, ručně). Orientovat se v nových změnách a dodatcích zákoníku práce je někdy dosti náročné – do pracovní-právních sporů se neradi pouštějí dokonce i právníci.

jak dlouho zde již pracují: Na fakultě jsem zaměstnána dva a čtvrt roku. Personalistiku ale dělám už od roku 1984.

počet zaměstnanců oddělení: Jeden. Tento stav je pro BF vyhovující. Personalistiku by měl asi dělat vždy jen jeden člověk, který si vytvoří svůj vlastní přehled o všech zaměstnancích. Tím se omezí riziko vzniku různých zmatků či nedorozumění.

délka pracovní doby: Standardně 8 hodin, pokud je třeba, i déle (hlavně koncem roku, v prosinci, při prodlužování či změnách smluv na dobu určitou nebo při tvorbě přehledů a tabulek zaměstnanců do výročních zpráv; během roku se vytvářejí též průběžné přehledy pro pana děkana).

co je na práci asi nejtěžší: Sehnat některé zaměstnance, když je třeba cokoli dojednat ohledně jejich pracovního poměru. Ohlídat hlavní a vedlejší pracovní poměry zaměstnanců sedících pomyslně na několika židlích (Akademie a BF) – v „normální“ firmě pracuje zaměstnanec většinou na jeden 100% úvazek, zde jsou pracovníci s hlavními, vedlejšími i souběžnými pracovními poměry a celkový úvazek často těch 100% převyšuje... Také začátky na místě personalisty BF byly obtížné – výměna „strážní“ byla dost nepříjemná, protože předchozí personalistka mne nestihla proškolit v problematice provázanosti BF s Akademií věd, v používaném programu,

ani upozornit na specifika personalistiky ve školství. Namísto plánovaného měsíce zde se mnou byla 2 dny. Takže následovalo těžké samostudium a kdybych práci personalisty neznala, asi bych ani sama začít nemohla.

míra psychické zátěže (1 – nuda až 10 – infarktový stav): Mezi 5 a 7.

míra fyzické zátěže (1 – relaxace až 10 – vrcholový trénink): Asi 3 (oběhávání úřadů je někdy menším sportovním výkonem, ale většinou se dohodnu bez obtíží).

spokojenost s platovým ohodnocením (1 – děláme charitu až 10 – vyděláváme těžké prachy): S ohledem na praxi 5.

potřeba pracoviště pro chod fakulty (1 – jsme zcela postradatelní až 10 – bez nás by fakulta nemohla fungovat): V podstatě 10 (bez personalistiky by to nešlo a jen těžko by mohla být připojena k některému dalšímu oddělení).

soudržnost kolektivu (1 – každý má své vlastní píseček až 10 – přátelství a podpora): Často a velice úzce spolupracuji se mzdovou účtárnou (bez této spolupráce by to nešlo), dobrá je spolupráce s vedením fakulty i s ostatními odděleními, takže 10.

brzda v pracovní činnosti: Častá nepřítomnost (nedosažitelnost) některých zaměstnanců. Před revolucí bylo na personalistice náročné dělat hodnocení splněných

úkolů (komplexní hodnocení, politická angažovanost apod.) – to neměl nikdo z nás rád a bylo to často nepříjemné. Jinak si myslím, že se zde nedělá nějaká zbytečná administrativa – vše kolem pracovních míst je natolik choulostivá záležitost, že musí být dostatečně právně ošetřena a podložena jistým nezbytným množstvím dokumentů a údajů.

počet zaměstnanců BF: Přibližně 180 (navíc se zpracovávají data pro Ústav fyzikální biologie Nové Hradky, který svou personalistiku ještě nemá).

největší pracovní úspěch: Je vždy to, když přijde nějaká kontrola a nenajde žádnou chybu.

Závěrem pár osobních údajů

rodiště: Jsem Jihočeška tělem i duší ☺. Narodila jsem se v Otěvěku, ve vesničce poblíž Trhových Svinů, kde jsem se také seznámila se svým manželem.

bydliště: Nové Hodějovice

rodina: Manžel, dcera, zeť a dvě vnoučátka.

co mám ráda: Rodinu pohromadě, ruční práce (šití, pletení), práci na zahrádce (odbourala jsem pěstování zeleniny, které bylo při zalévání městskou vodou už příliš nákladné, takže zůstaly jen jahody a kytičky), hudbu.

cesta k personalistice: Po střední všeobecné vzdělávací škole nástup do Pozemních staveb (technický úsek, projektová dokumentace). Po mateřské jsem začala pracovat na sekretariátu (nejdřív jako zástup za nemocnou paní sekretářku – nakonec jsem tam zůstala 10 let). V době, kdy jsem již začala pokukovat po samostatné práci, se uvolnilo místo na personálním oddělení a já jsem neváhala ho přijmout.

Děkuji za představení Vaší práce a pracoviště.

Věra Cihlářová

Biologie a fyzika

Kolem vztahu těchto dvou blízkých oborů (existuje i jejich kříženec – biofyzika) panuje uvnitř BF dlouhodobý spor příznivců a odpůrců fyziky. Má důsledky pro naše absolventy, jejich uplatnění a v neposlední řadě na způsob a výsledky vědecké práce ve velké většině (ne úplně všech) biologických disciplín. Takže smyslem tohoto článku je informování studentů o důvodech, které mne a řadu dalších vedou k propagaci a dokonce vyžadování základních fyzikálních znalostí. Ty jsou často někde na pomezí (fyzikální) chemie, v každém případě jde o fyziku všedního dne, možná dokonce tak trochu kuchyňskou. O gravitační síle černých děr či o subatomárních procesech ve „hvězdných porodnicích“ (to je m.j. dnešní moderní fyzika) není řeč – i když si myslím, že o jejich existenci na populární úrovni by měl učitel i absolvent každé přírodovědecké fakulty, tedy i biologické, něco tušit.

Mým osobním problémem je m.j. výklad o podstatě buněčného potenciálu a tedy vedení vzruchu ve vzrušivých soustavách – ne jen nervovém systému, ale i v kosterním či srdečním svalu, o výhodě myelinizovaných vláken nad nemyelinizovanými, o energetice rybiho nebo tuleniho plavání, které se neobejde bez pochopení rozdílu mezi laminárním a turbulentním proudem. Náš vlastní pohyb je založen na systému pák, osmotické problémy se týkají všech živých organismů – včetně rezistence rostlin či třeba hmyzu vůči suchu či mrazu, univerzální je i bioenergetika – dýchání a fotosyntéza – náš život je podmíněn zachytem světelné energie fotosyntetizujícími organismy i zacloněním UV záření ozónovou vrstvou, atd. atd. To vše jsou alespoň z poloviny fyzikální či fyzikálně-chemické mechanismy a mají důsledky pro přežití či „fitness“ organismů. Evoluce se vedle ko-evoluce odehrává v rámci mantinelů fyzikálně chemických parametrů a zákonů v atmosféře, vodě i půdě. Budou-li podmínky jiné, bude i výsledek jiný. Rostliny už nebudou to zelené s plácátními listy, ale třeba červené kuličky. Takže buď se smíříme

s tím, že tyto znalosti budou na fakultě opáček střední školy a tato fakulta nebude biologickou (Faculty of Biological Sciences), ale bude to „Faculty of Natural History“ – fakulta přírodopisná. Fyzika i chemie mohou poskytnout a často poskytují vysvětlení – z hlediska těchto věd velmi jednoduchá – procesů, jevů, které biolog zaregistruje, ale neumí vysvětlit – např. příčiny acidifikace a postupné zotavování postižených ekosystémů včetně odhadu jeho budoucí rychlosti.

Dalším důvodem pro biologickou fyziku je měření. Většina biologických, nebo zdánlivě abiotických, ale biologicky podmíněných či významných veličin (pH, teplota, celková koncentrace iontů, chemický potenciál vody (viz odolnost vůči vysychání), koncentrace respiračních plynů, tlak, síla, ozáření, rychlost a charakter proudění vzduchu či vody, ...), je měřeno a registrováno čidly jako fyzikální veličiny – mV, Hz, mA, mS, ... Na fakultě i v pozdějším zaměstnání je mnozí měříte a má-li mít Vaše měření smysl a máte-li být za ně odpovědní (to je předpoklad jakékoli odborné či vědecké práce), musíte znát princip čidel i příslušného měření.

Někteří namítnou, že ve svém oboru se těmito nástrahám mohou vyhnout. Ano, ale zužují si svůj obor a omezují možná vysvětlení. Řada základních biologických objevů byla podmíněna fyzikálními znalostmi. O vysvětlení dědičnosti barvy semen či

květů se snažilo mnoho lidí. Uspěl až Gregor Mendel, který nebyl biolog, ale fyzik a matematik (žák Dopplera – toho s tím efektem). Watson a Crick byli schopni pochopit a využít výsledky pani Franklinové o difrakci X-paprsků (Roentgenových) na preparátech DNA (Crick je ostatně fyzik). Transport látek a iontů přes biologickou membránu je umožněn změnou konformace bílkovinných molekul, detailní pochopení už také překračuje tu minimální „kuchyňskou“ fyziku, kterou bychom Vás rádi naučili. Fyzika je i způsob myšlení. Nevíte, v jakém biologickém oboru budete ve svém životě pracovat a hlavně, která měření budete nezbytně potřebovat. Občas se vyskytující představa, že měření je věcí subalterních podřízených lidí, zatímco pan(i) PhD. jenom vyhodnocuje získaná data, je patologická. K dlouhé řadě přírodovědných (ale i archeologických, psychologických, ...) objevů došlo pokrokem měřicí techniky a k většině omylů či bludů nepochopením výsledků měření. Kdo nerozvíjí nebo dokonce nepoužívá měřicí techniku, zužuje svůj obor, omezuje jeho rozvoj a budoucí uplatnění svých studentů. Jistě tak lze pracovat a být v omezeném oboru úspěšný třeba celý život, ale pro nezakotveného studenta je to strategie poněkud sebevražedná. Při neznalosti způsobu získání dat samozřejmě velmi hrozí jejich špatná interpretace. Mírné fyzikální vzdělání stu-

Zhoršení v organické chemii – výkyv nebo trend?

Byl jsem vyzván šéfredaktorkou Pavučiny, abych vyjádřil svůj názor na zhoršení výsledků zkoušek z organické chemie v posledních dvou letech. Protože má dar přesvědčit i zatvrzejší, než jsem já, sedím a píšu.

Organickou chemii učím od vzniku BF. Začínali jsme ve třetím semestru s rozsahem čtyř hodin přednášek a tří hodin cvičení, postupně byl rozsah výuky snižován na současných 2/2 v prvním semestru. Předmět má dvě části, které se na chemicky zaměřených školách učí jako dva kursy – vlast-

dentů m.j. umožňuje i pochopení fyziologického fungování svého vlastního těla, což je podstatný kus uvědomění si sebe sama.

Budete-li postaveni před nutnost změny zaměstnání ve 40 letech věku, zjistíte, že se už obtížněji hledá a ještě hůř se dohánějí znalosti v oblasti, na jejíž základní přístupy jste nebyli zvyklí. Historie neblabého stavu seznamování s fyzikou je složitá, není to omezeno jen na ČR, ale tady to mělo svůj zvláštní akcent navíc. Budete-li chtít, o tom někdy jindy.

Jakýsi podíl viny na rozepři pro-fyziků a anti-fyziků a na negativním vztahu k fyzikálnímu myšlení a metodám některých z Vás je samozřejmě na biologích i fyzicích – málo jsme mezi sebou komunikovali a nevyložili jsme si, co jeden od druhého čekáme. Teď se to snažíme dohnat, nový kurz a jeho přednášející budou vycházet především z bezprostředních biologických potřeb. Takže by měli více odpovídat Vaším i našim okamžitým potřebám a máme reálnou naději, že se pak i snáze zorientujete jak v jednoduché fyzice, tak i v té, která nebude přímou součástí tohoto kurzu.

Váš Pavel Blažka
duben 2003

(Dík Jiřímu a Haně Šantrůčkovým za poznámky a několik doplňků.)

ni organická chemie a chemie přírodních organických látek. Od počátku se snažím, aby rozsah a naplň první části sloužily především jako základ pro pochopení části druhé, která je pro studenty (i pro mne) zajímavější. Pro kurs jsou k dispozici skripta dostupná v univerzitní prodejně.

Výuka, ať již přednášky či zkoušení, byla až donedávna příjemnou záležitostí. Na přednáškách jsem mohl postupovat poměrně rychle, využívat vesměs velmi dobrých znalostí z gymnázií. U zkoušky šlo často spíše o dialog, při němž jsem oceňoval

schopnost mnoha studentů chápat jak vnitropředmětové souvislosti, tak logicky zasazovat nové poznatky do jiných předmětů, či do individuálních odborných zájmů. Opravných termínů bylo málo, klasifikace výborně a velmi dobře převažovala. Těšily mě příznivé výsledky předmětu v rámci studentského hodnocení výuky a skutečnosti, že se nesetkávám s názory „A k čemu nám ten kurs vůbec je?“.

S určitými obavami jsem v akademickém roce 2000/2001 očekával situaci, kdy bylo jen velmi málo maturantů a ročník byl vybírán především z těch, kteří se nedostali na vysoké školy v letech předchozích, nebo se rozhodli pro další studium až po určité době po maturitě. Ke zhoršení došlo, podobný stav byl i na jiných vysokých školách. Utěšoval jsem se, že je to přirozený jednorázový výkyv.

Bohužel, další zhoršování pokračovalo i v obou následujících ročnících. Zatímco dříve většina studentů zvládla zkoušku napoprvé v řádném zkouškovém období, projevuje se nyní přesun zkoušek na druhou polovinu února a března. Mám na tom zřejmě

		1997/1998	2002/2003
Klasifikace (% ze zapsaných)	Celkem studentů	62	82
	Absolvovalo	59	70
	Výborně	33,9	28,0
	Velmi dobře	43,5	31,7
	Dobře	17,7	25,6
	Nevyhověl(a) řádný termín	43,5	57,3
	1. opravný	3,2	22,0
2. opravný	-	3,7	

Porovnání výsledků zkoušek letos a před pěti roky

svůj podíl, poněvadž velmi liberálně připouštím možnost odhlásit se ze zkoušky tak říkajíc na poslední chvíli. Trestám se tím sám, v minulém roce jsem měl pro 91 studentů čtrnáct termínů, letos pro 82 posluchačů dokonce šestnáct. Od příštího roku proto budu vypisovat termíny určené odděleně pro řádné a opravné termíny.

Tohle by mě tolik nemrzelo, protože za podstatné považují zvládnutí předmětu, byť třeba na druhý opravný termín. Za horší považují prokazatelné zhoršení znalostí. Občas si kladu otázku, zda s přibývajícím rozsahem vlastních znalostí nezvyšují i nároky na studenty. Odpověď zní: ne. Uvedu příklad: písemky, které jsou první částí zkoušky a při kterých musí student získat 50 % z možných bodů, mám již léta stejné. Porovnal jsem si letos výsledky několika z nich s ročníkem před pěti roky. Tehdy u jedné z písemek neuspěli dva ze 12 studentů, letos u stejné z jedenácti neuspělo osm. Co mě však zejména mrzí – mezi těmi, kteří letos i loni neuspěli, byly časté výsledky 10–20 % z dosažitelných bodů, ale vyskytovaly se i písemky nulové. Tak slabé výsledky byly před léty zcela výjimečné. Představu o změnách výsledků zkoušek poskytuje tabulka.

Jaké jsou příčiny tohoto zjevného zhoršení? Populační ročníky rychle slábnou. Jsem přesvědčený, že s víceméně stabilním podílem přirozeně nadaných jedinců klesá i počet těch, z nichž si mohou vysoké školy vybírat. Myslím, že se stav inteligentního potenciálu projevuje i v poklesu znalostí, které si studenti přinášejí ze středních škol. A také možná motivací ke studiu na BF. Dříve jsem se nesetkával se stavem, že jsem některé studenty neznal „od vidění“ z přednášek. V posledních dvou letech takových nebylo málo. U nich už nešlo o to, co nejvíce se naučit a pochopit, ale „mit zkoušku“. Současně však chci říci, že i v těchto dvou ročnících byla řada studentů, které byla radost zkoušet.

Opakovaně si kladu otázku, zda jde o náhodný výkyv, shodu okolností, nebo o vývojový trend. Názory z některých jiných vysokých škol spíše nasvědčují druhé možnosti. Potom ovšem hrozí nebezpečí, že pokračující a zřejmě i prohlubující se zhoršování může u učitelů vyvolat riziko „plíživého“ snižování nároků. Jsem přesvědčený, že tato cesta je pro BF nepřijatelná.

Pavel Kalač

Rozhovor s Alešem Bezděkem

Za dveřmi 316 na ENTÚ na mě čekal krásný chlupáč – čtyřnohý kamarád Aleše. Po chvílce mého rozhlížení se kolem jsme začali za blesků fotoaparátu pohodový rozhovor o vrubounech, pejscích, volejbalu a dobrém jídle.

Vstupní informace pro čtenáře:

Věk: 33 let

Rodiště: Přerov (v Drahotuších není porodnice)

Co mi nechutná: Jsem všežravec (zaměřen spíš na maso). Nemusím cokoli z teplého mléka (kakao, škraloup na bílé kávě, ...).

Jakou barvu mám rád: Modrá, šedo-modrá – spíš pastelové tóny.

Fobie a filie: Co se týče fobie, tak mám trochu strach z výšek. A filie – Hmyzofilie a Jídlofilie.

Rychlost balení kufrů: Když jedu sám a nemusím myslet na společné věci, tak je to velmi rychlé (i když se nerad balím na poslední chvíli) a málokdy co zapomenou. Když balím věci společně, pak mám v ruce seznam.

Orientační smysl: Mám dva orientační smysly – jeden je městský a jeden přírodní. Městský je špatný, přírodní je lepší (zvlášť na otevřeném nejednotvárném prostranství). S mapou se neztratím.

Další pozitivita: Nekouřím, nejsem abstinent. ☺

Sídlíš na ENTÚ. Nad čím zrovna bádáš a jaká cesta k tomu vedla?

Snažím se rozdělit svou činnost do dvou oblastí. Jedna je ekologie hmyzu, konkrétně střevlíků (to je práce, která mne baví méně, ale snáz se na ni shánějí peníze), a druhá věc je systematika jedné skupiny chroustů, kterou považují za zábavnější, ale peníze se na ni shánějí hůře. Naštěstí současný grant, který máme, umožňuje studium obého.

K hmyzu jsem se dostal v pěti letech, a to tak, že jsem zavíral motýly do zavařovacích sklenic a čekal jsem, až uhynou, a pak si z nich dělal sbírku. Mamka z toho velkou radost neměla...

Tuto aktivitu jsem provozoval společně s mým mladším bráčkou, který teď pracuje

na zemědělce v Brně. Ten dělá taky brouky, taky je systematik, akorát se zaměřil na jinou čeleď.

Jinak v rodině žádnou entomologickou tradici nemáme, začal jsem to vše já s těmi motýly v zavařovačce (o čtyři roky mladší brácha se ke mně potom přidal).

K současně náplni jsem se dostal na začátku doktorátu, doktorská disertace se týkala ekologie střevlíků. O vrubouny se zajímám tak od 15 let.

Jak začíná normální pracovní den? Co třeba ranní vstávání?

Vstávám hrozně obtížně, i když občas optimisticky, s pomocí budíku. Většinou se tak děje mezi půl osmou a osmou hodinou ranní. V zimě je to horší než v létě.

Jakým způsobem se „z“ a „do“ práce dopravuješ?

Bydlíme v zadu na Máji, tak 20 minut pěší chůze od fakulty a ústavu. Občas chodím pěšky, občas s pejsky autem.

Popiš mi z tvého pohledu „den blbec“.

To není těžké.

Nemusí začínat nějak nápadně, dopředu to větší poznat nejde. To tak člověk přijde do práce a buď ho tady už nějaká „jobovka“ čeká, nebo se k té „jobovce“ dopracuje časem. Většinou jde

o nějakou zbytečnou administrativní práci nebo ostřejší výměnu názorů. To druhé nemám rád, udusím to totiž všechno v sobě a to asi není dobré – ale jsem už prostě takový nekonfliktní člověk.

Jakou domácí zvěř doma vlastníte a jak k vám doputovala?

Tato zvěř tady (pozn. red.: chlupáč, který mne uvítal a který mi teď skvěle zahřívá nohy) se jmenuje Apollo, je to anglický špringršpaněl a je plánovaný. Teď je čerstvě ostříhaný, protože za pár dní půjde na svou v pořadí druhou výstavu. Je to vlastně pes na leasing – přivedli jsme ho domů a ještě asi půl roku spláceli. Druhý pes, Orin, není plánovaný. Dila při venčení Apolla objevila statek, kde měli šest těchto, pro ně také neplánovaných, štěňat. Byli podvyživení a majitelé se jich snažili zbavit. Tak doputoval jeden k nám. Je to kříženec dobrmanice a gordon setra (majitel říkal, že to vzniklo tak, že si vzal svou čistokrevnou hárající dobrmanici na ryby, uvázal ji u stromu a kolemjdoucí neuvázaný setr toho zneužil...). Orinovi bude půl roku, velíkovně už je to malá lama, u které nevíme, kdy přestane růst. S Apollem si skvěle rozumí a ač je mladší, má nad ním při hrách venku převahu.

K jakému zvířeti by ses přirovnal?

Pohodlnější, klidné, nesnášející prudké změny... asi medvěd před zimním spánkem.

Míváš takhle zjara (když vše kolem dožívá nový kabát) pocit, že bys chtěl na sobě něco měnit?

To mne moc nepřepadá. Jaro až brzké léto ale nemám obecně moc rád, protože mám alergii na pyl trav. Nejhorší je to v období exkurzí (Vomáčka, Nové Hrady, ...).

Když jsi ještě poslouchal s bráchou rodiče, jaký trest jste neměli rádi?

Když jsme si doma jako normální kluci vřizovali účty a měřili síly, tak jsme nesnášeli, když nás rodiče od sebe odtrhli a postavili nás každého do jiného kouta. To byla tehdy hrozná potupa. Člověk tam musel stát a koukat do zdi... To jsem byl fakt našťvaný a někdy to řešil tak, že jsem utekl a práskl dveřmi, což celou situaci asi nevylepší.

Druhým neoblíbeným trestem v době, kdy jsem chodil do školky, bylo to, že když jsem zlobil, tak se mnou babička přestala mluvit.

Které jiné záliby krom práce pěstuješ?

Dlouho jsem hrál tenis, čehož jsem zanechal s přechodem do Budějovic. Tady jsem začal hrát volejbal – to trvá až dodnes. Hraju za „běčko“ Pedagogické fakulty. Teď zrovna jsme vyhráli nad Vltavou. Plánujeme (už tři roky) hrát krajský přebor. Krom toho chodím tady s „tím chlupatým“, co tady leží, na procházky.

Čím by ses nemohl živit a co jiného kromě vědy by tě naopak i bavilo?

Asi bych nemohl vykonávat nějakou řídicí funkci, kde bych musel dávat příkazy spoustě lidem. Naopak bych si dobře dokázal představit sám sebe jako prodáváče v obchodě, třeba v knihkupectví. Ale když jsem to nezkusil, tak je těžké odhadnout, zda by mě to opravdu bavilo. Třeba je ta představa lichá a za dva dny bych toho měl plné zuby.

Vůbec – jaké plus a mínus má z tvého pohledu povolání vědce v ČR?

Mínusem je asi finanční stránka. Jinak se mi nezdá, že by v zahraničí vědci pracovali méně nebo více než ti naši. A myslím taky, že tu vědu nedělají proto, aby vydělávali nějaké podstatně velké sumy peněz. I v zahraničí jsou mnohem lukrativnější posty. U nás se asi také stává člověk uznávanějším vědcem později, v pokročilejším věku než v zahraničí (záleží ovšem na oboru). Občas je ta doba tak dlouhá, že když se pak koukne do občanky, může zjistit, že se měl spíše věnovat jinému oboru. Výhoda (ale poněkud sporná) u nás je v tom, že není žádný výrazný kompetiční tlak o vědecká místa. Když tu vědu někdo dělat chce, tak ji s největší pravděpodobností taky dělat bude. V zahraničí je na každé dobré vědecké místo spousta zájemců.

Co myslíš, jak bude vypadat biologická fakulta tak za 10 let?

Já jsem teď s fakultou spojen méně, než jsem býval dříve. Hlavní úvazek mám na akademii. Takže už nejsem zcela v centru dění. Ale myslím, že to, jaká fakulta nakonec bude nebo nebude, strašně moc závisí na lidech uvnitř fakulty i těch okolo. Hlavně na tom, kdo se dostane ke kormidlu a kudy bude chtít kormidlovat.

Když tě napadne nějaký virus či bakterie, běžíš k doktorovi nebo spíš testuješ, co tělo vydrží? Jaký máš recept proti běžným chorobám?

Já mám štěstí, že mne už dlouho žádná choroba nepřepadla. Poslední onemocnění, co

si pamatuju, bylo, když jsem byl ještě na gymplu. Loni na podzim jsem stonal taky asi jen dva dny a vyléčil se čajem.

Takže má rada proti chorobě je: nedostat ji.

Jaká byla letos pomlázka?

Mně tyto svátky moc neříkají. Takže jsme vzali auto, psy a vyrazili na Římovskou přehradu. Tam bylo hezky.

A jak asi oslavíš Svátek práce?

Den před ním, ve středu večer, odjždíme k mým rodičům na severní Moravu. Takže budu lenošit.

Je nějaká kniha, kterou jsi nikdy nedočel do konce?

Možná jich je více než těch, které jsem do konce dočetl. Poslední, co jsem prohlížel, byl atlas světa.

Jaké nejnáročnější jídlo dokážeš ukuchtit? Vaříš podle osvědčené kuchařky nebo spoléháš na náhlu invenci?

Třeba mé oblíbené jídlo, které si vařím sám, jsou filety (vlastně jakékoliv ryby). Jinak jsem také jednu dobu dělal takovou pseudočinu – kousky kuřecího masa smíchané se zeleninou, s rýží. Trvá mi to ale vždycky hrozně dlouho, protože u těchto vařících aktivit jsem až přepečlivý, vše musí mít svou zvláštní místičku – zůstane po mě spousta nádobí a je to práce na celý den.

Při vaření se řídím hlavně tou invencí a říkám si, že když dám dohromady dvě dobré věci, tak výsledek nemůže být špatný... Když už listuju kuchařkou, tak spíš proto, že se taky hrozně rád na to jídlo koukám.

Rada do nepohody?

Vydržet. Každá nepohoda jednou skončí.

Děkuji za bezva rozhovor.

Věra Cihlářová

Co přijde po škole? (uplatnění absolventů BF na trhu práce)

Čas od času se člověk chytne za nos a zeptá se, zda má jeho konání smysl. Někdy je k tomu dotlačen i vnějšími okolnostmi, a pak se rychle shání, jak by nejlépe, nejrychleji, nejlevněji a nejpřesvědčivěji zjistil, komuže a jak prospívá. Když si za „obecného“ člověka dosadíte vzdělávací instituci formátu univerzity, je to docela vážná (někdy i vážená) záležitost. Když je tou univerzitou ta naše, jihočeská, je to úplně poprask.

Jak je na JU někdy smutným zvykem, nedošlo dopředu k mezifakultní dohodě a výsledkem bylo dvojí sociologické šetření „uplatnění absolventů na trhu práce“. Jedno si v bezpečí svých vyjezděných kolejí provedla Zemědělská fakulta, druhé, týkající se zbývajících čtyř fakult, pak na žádost rektora a vedení JU uskutečnila Attavena, o.p.s.

Šlo o poměrně náročný úkol, a tak jsme se poohlédli po odborné spolupráci. Velmi dobrého partnera pro vypracování metodiky a vyhodnocení průzkumu jsme našli v agentuře FOCUS (celým názvem Focus – centrum pro sociální a marketingovou analýzu, spol. s r.o.). Nutno podotknout, že byli nejen vstřícní a spolehliví, ale i velkorysí a průzkum konzultovali i v podmínkách velmi skromného rozpočtu.

Úvod do pozadí celého projektu máme za sebou a můžeme se s chutí pustit do popisu vlastních výsledků. Přesněji řečeno, částí výsledků, protože v době, kdy píšu tyto řádky, ještě stále není jasno, kdy dojde ke zveřejnění výsledků celého průzkumu. Mohu Vás tedy, se souhlasem pana děkana Brandla, seznámit jenom s částí pro Biologickou fakultu. Můžete však zkusit štěstí a sledovat univerzitní web ©, na kterém by – v případě zveřejnění – měla být k dispozici celá zpráva.

A teď ta fakta. Jednalo se již o druhý celo-univerzitní (či skorocelouniverzitní) prů-

zkum uplatnění absolventů. První proběhl pod taktovkou pana Pavla Pecha v roce 1998. Zahrnoval období od vzniku JU do roku 1997, byl finančně podpořen grantem FRVŠ a nějaké ty výsledky byly publikovány v Meridianu (tehdy Zpravodaji JU).

Naším původním záměrem bylo na tento průzkum navázat. Nakonec jsme však (za přispění Focusu) vypracovali vlastní koncepci inspirovanou obdobným průzkumem Masarykovy univerzity.

Aktuální průzkum uplatnění absolventů zahrnoval 5 absolventských ročníků (1997 až 2001) ve všech studovaných stupních (bakaláři, magistři; doktoři jenom na BF) čtyř fakult – BF, PF, TF a ZSF. Za tuto dobu studia na JU úspěšně dokončilo (a do primární fáze průzkumu bylo zařazeno) 2 483 absolventů. Toto číslo nezahrnuje absolventy např. bakalářského stupně, kteří dále pokračovali ve studiu, ani absolventy vysloveně distančních oborů či celoživotního vzdělávání. Vzhledem k finančním možnostem byli osloveni všichni absolventi malých fakult, ale jenom část absolventů PF. Konkrétní počty a dosaženou návratnost vidíte v tabulce níže. Pro BF jenom doplním, že jsme dotazníky rozeslali 20 bakalářským, 89 magisterským a 35 doktorandským absolventům (návratnost ve stejném pořadí: 10/44/11).

Návratnost dotazníků

	BF
počet absolventů	146
odesláno dopisů	144
vrátilo se	65

Šedesát pět, respektive 45,1 %, není sice extrémně vysoké číslo, ale na průzkum tohoto typu je to dobrý výsledek. Umožňuje ales-

poň v souboru všech hodnocení vidět určité trendy v uplatňování našich absolventů „v pracovním procesu“. Než přejdeme k vlastním výsledkům, uvedu ještě pár čísel ze sociodemografické struktury respondentů: ženy 63 %, muži 37 %; přes polovinu respondentů žije ve městech nad 50 000 obyvatel, naopak 18 % v obcích do 2 000 obyvatel; 42 % je svobodných, 49 % ženatých/vdaných a 9 % žije s druhem/družkou; děti má 30 % respondentů, dítě nemá a plánuje 48 % a nemá a neplánuje 20 %. Nejvíce odpovídali absolventi z roku 2000 (29 %).

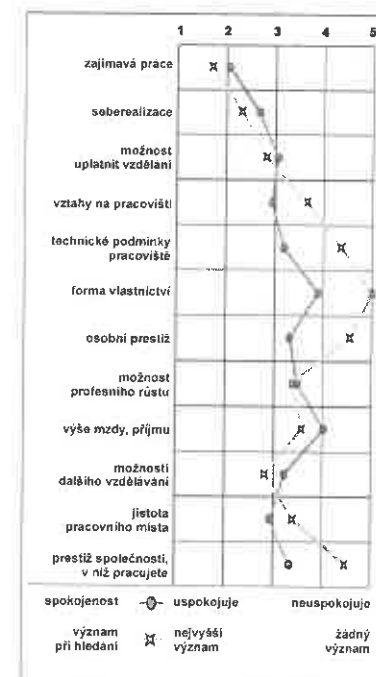
A teď již k těm slíbeným výsledkům. 45 % respondentů získalo práci ještě před promocí, za více než 6 měsíců od ukončení školy jich našlo zaměstnání 12 %. Za velmi snadné považuje získání zaměstnání 18 % respondentů, za spíše snadné celých 43 %. Nejvíce pomohly při hledání práce osobní návštěvy institucí a firem (29 %) a osobní kontakty (20%). Nejméně v tomto směru pomohly úřady práce, inzeráty na Internetu nebo rodiče a známí (dohromady 13 %). Na úřadech práce nebylo nikdy evidováno 47 % respondentů.

Nejvíce respondentů pracuje ve zdravotnictví, veterinární a sociální oblasti (25 %) a ve vědě a výzkumu (22 %). Celkem pracuje téměř 40 % respondentů ve státním podniku či instituci, v instituci vzdělávací pak 16 % a v české nebo zahraniční firmě 28 %. Na mateřské dovolené je nyní 18,5 % respondentek. Žádný z respondentů nyní není nezaměstnaný. Za vysoké nebo spíše vysoké označilo své nynější šance na zaměstnání 63 %.

Část otázek byla zaměřena na získání informací, které přímo či nepřímo pomohly odhalit reálnou „sílu“ absolventů nacházet „dobrou“ práci. Zajímavá je z tohoto pohledu spokojenost s faktory, kterým absolventi přikládali nejvyšší váhu při hledání zaměstnání ve srovnání s uspokojením, kterých se u daných faktorů dočkali v praxi (viz polaritní profil).

Polaritní profil

(1 = nejvíce uspokojuje, 7 = vůbec neuspokojuje) – výsek škály

U celých 44 % respondentů vyžaduje jejich současné zaměstnání vysokoškolské vzdělání se zaměřením, které vystudovali, podobné zaměření pak 30 %. 23 % respondentů je přesvědčeno, že zaměstnání odpovídá jejich představám o budoucím zaměstnání při studiu. 51 % říká, že „spíše odpovídá“. Pouze 8 % dělá něco úplně jiného, než si při studiu představovali. Poměrně silná vazba na obor či současné pracovní místo je patrná z pracovních plánů v horizontu dvou let. Nejsilnější tendence je „zůstat na místě“ a „zlepšit své současné pracovní postavení“, nejslabší pak v oblasti „pracovat mimo obor“. 58 % respondentů zařadilo sebe sama do střední třídy, 13 % do střední vyšší třídy, 14 % do nižší střední a 5 % do nižší třídy. Tato otázka patřila k nejvíce subjektivně hodnoceným, vzhledem k rozdílnému chápání pojmu „společenská třída“.

Jedním z výsledků, který vás zřejmě bude velmi zajímat, jsou platy. Zde jsou: kategorizované částky hrubého měsíčního nástupního platu – průměr 10 810 Kč, a současného platu – průměr 17 203 Kč.

Kategorizovaný nástupní plat (v Kč)			Kategorizovaný současný plat (v Kč)		
do 7999	%	počet	do 7999	%	počet
8000-9999	22,4	13	8000-9999	8,5	5
10000-11999	12,1	7	10000-11999	13,6	8
12000-14999	8,6	5	12000-14999	22,0	13
15000-19999	6,9	4	15000-19999	22,0	13
20000-24999	8,6	5	20000-24999	6,8	4
25000 a více	5,2	3	25000 a více	18,6	11

Retropohled na studium na BF

Podle 40 % respondentů bylo studium orientováno až příliš teoreticky, 60 % si myslí, že teorie a praxe byly ve správném poměru a 90 % respondentů se domnívá, že délka studia byla adekvátní. Nebyla zde však explicitně hodnocena standardní délka studia, a tak výsledek zahrnuje i možnost hojně využívaného prodloužení této standardní délky o jeden až dva semestry. Za velmi náročné označilo studium 9 % respondentů, za poměrně náročné téměř 50 %. To je v poměrně ostrém kontrastu s hodnocením na jiných fakultách JU (je to více než jinde ☺). Velmi nebo spíše spokojeno se studiem je 83 % respondentů. Jedním z nejzajímavějších výsledků je srovnání hodnocení spokojenosti s určitými faktory výuky s mírou jejich důležitosti zjištěnou při střetu s požadavky současného trhu práce (viz tabulka). Největší disproporce z pohledu toho, co škola poskytuje, jsou v negativním smyslu (absolventům to „chybí“) schopnost sebe prezentace a znalost cizích jazyků, a v pozitivním smyslu (umí toho „více“) práce s PC a koncepční a analytické schopnosti.

35 % absolventů dále odborně spolupracuje s někým z JU. 10 % má rozhodně zájem o další studium na JU (konkrétní forma studia nebyla předem specifikována), 31 % zájem spíše má, 42 % spíše nemá a 17 % rozhodně nechce pro své další případné vzdělávání využít nabídky JU. V případě dalšího studia preferuje 32 % internetové nebo e-mailové kurzy, 22 % by využilo víkendové kurzy a 16 % jednodenní kurzy (N se v tomto případě rovná 31).

Neuvěřitelných (alespoň ve srovnání s absolventy jiných fakult) 64 % respondentů prakticky denně využívá Internet a dalších 11 % ho využívá přinejmenším 3x týdně.

To je v souhrnu z hlavních výsledků šetření vše. Usudte sami, na jak dobré/perspektivní fakultě studujete ☺. Ach ano, máte pravdu, že chybí srovnání. S jinými fakul-

Srovnání hodnocení spokojenosti a jejich mírou důležitosti s ohledem na požadavky současného trhu práce

BF	spokojenost	počet	pořadí důležitosti	počet
práce s PC	1,95	1.	3,58	5.
orientace v nových podmínkách, adaptabilita	2,43	2.	3,48	3.
koncepční a analytické schopnosti	2,48	3.	3,68	7.
kreativita	2,59	4.	3,76	6.
praktické zkušenosti	2,71	5.	3,53	4.
sebe prezentace	3,00	6.	3,05	1.
znalost cizích jazyků	3,10	7.	3,14	2.
řešení krizových situací	3,31	8.	5,32	9.
schopnosti a dovednosti pro řídicí práci	3,65	9.	5,29	8.

tami JU vám to snad umožní vedení JU zveřejněním všech výsledků. V případě jiných přírodovědných fakult nevím v tuto chvíli o žádných veřejně dostupných obdobných výsledcích, vyjma PŘF Masarykovy univerzity (www.rect.muni.cz/pcentrum/new/index.php).

Zdeněk Klouda (26.4.2003)

Rozhovor s novým ředitelem KaM, ing. Františkem Vrtiškou

Ve středu, 23. dubna, přesně ve 12.30 klepu na dveře kanceláře muže, který v současnosti řídí správný běh a souhru činností odehrávajících se na půdě kolejí a menzy, dvou hlavních institucí, které nám, studia chtěvé mládeži, poskytují střechu nad hlavou a něco teplého do žaludku. Uvítal mne s milým úsměvem a nabídkou dobrého ovocného čaje.

Pár informací úvodem

rodiště: vesnička Miličín, napůl cesty mezi Budějovicemi a Prahou

rodina: manželka a dva synové

oblíbený předmět na škole: matematika a fyzika

jakou hlavní hodnotu mi předali má rodiče: pracovitost

které oblasti kultury jsou mi nejbližší: fotografie, výtvarné umění, architektura

kterou zahraniční zemi bych navštívil: Norsko, Švédsko

domácí mazlíčci: už čtyři roky pes retrievr (který se postupně stal členem rodiny)

Měl jste představu o tom, „do čeho jdete“, když jste přebíral funkci ředitele KaM po panu ing. Braumovi?

Měl. Zkušenosti jsem si přinesl z teologické fakulty, kde jsem kromě funkce tajemníka měl na starost také ubytování a stravování studentů, včetně starosti o menzu ve městě, která denně vydávala 350 obědů. Takže má představa se odvíjela od toho, že jsem řešil, být v menším rozsahu než je tomu nyní, podobné záležitosti.

Změnil se pro vás s nástupem do nového zaměstnání nějak váš denní rytmus?

To určitě. Především v tom, že tam jsem měl na starost komplex více věcí, ekonomikou počínaje, přes správu budov a stravování a ubytování konče. Tady jsou kompetence více rozdělené, ale to, co se

řeší, je ve srovnání s věcmi řešenými v mém předchozím zaměstnání převedené do větších měřítek. Což je spojeno s větší zodpovědností.

Ve funkci ředitele KaM jste již 4 měsíce. Co soudíte o úrovni našich kolejí?

Naše koleje jsou ubytovacím zařízením s velmi slušným standardem. Poznal jsem několik způsobů ubytování studentů v Evropě (ne vždy jsou to koleje dle našeho pojetí), téměř většinu kolejí v ČR a věřte, že se nemáme za co stydět.

Já jsem se vlastně s těmito kolejemi poprvé setkal už v roce 1972 – byl jsem zde jako student na povinné měsíční praxi ve státním podniku Motor České Budějovice. Bydlel jsem na K1, kde jsem se seznámil také s mou ženou. Od té doby prodělaly koleje spoustu změn a je velká škoda, že když

se řekne „kolej“, zůstává v podvědomí lidí představa podobná spíše kasárnám než pohodlnému ubytování. To mi vadí a mrzí mne to také kvůli nižšímu zájmu veřejnosti o ubytování na kolejích v období prázdnin.

Sešel jste se již se zástupci studentů (např. kolejní radou) a vyslechl jejich připomínky?

Ano. Předseda kolejní rady, pan Dvořák, mě navštívil již během měsíce ledna. Bez velkých formalit mi sdělil, že by bylo nanejvýš

potřebné něco dělat s těmi popelnicemi u vchodů do kolejí a že je hrozné, když ti hledači všeho potřebného v těchto popelnicích denně dělají inventuru.

To je pravda. Popelnice je třeba někam přestěhovat a zrušit jejich svázení koridorem. Spojovací chodba je pro pěší a ne pro zásobovací vozidla s prádlem a jiná. V krátké době 4 až 5 měsíců hodláme zřídit obslužnou komunikaci kolejí. V současné době probíhá projektová příprava.

Ještě vám položím otázku ohledně kolejní kapacity. Myslíte si, že je postačující?

Dostatečnou ubytovací kapacitu bychom měli, pokud bychom pokryli veškeré požadavky na ubytování. Já bych spíše řekl, že kolejní kapacitou pokrýváme 81 % veškerých žádostí o ubytování v kolejích JU. To je velmi vysoké procento v rámci veřejných vysokých škol v ČR. Situace se u nás, jak je známo, radikálně změnila od 1.10.2002, kdy jsme dostali k dispozici ubytovací zařízení Vltava, které dostalo označení K5. Kolejí K5 se zvýšila ubytovací kapacita o 29 %.

Vše je tedy v pořádku, není si nač stěžovat, není co řešit?

Kéž by to tak bylo!

Takže přece jen. Co nového chystáte v oblasti kolejního bydlení kromě od-sunu již zmíněných popelnic?

V prvé řadě považuji za nutné upravit ubytovací zařízení Vltava (K5) na skutečnou kolej. Jedná se o dovybavení nábytkem (studenti postrádají psací stoly), dále o postupné zavedení počítačové sítě a v neposlední řadě o rekonstrukci elektroinstalace.

Kdy to bude hotovo?

Vybavení potřebným nábytkem je prioritou a bude do 30. července tohoto roku. Do 1. října bude provedena ve třech poschodích instalace počítačové sítě a spolu s tím zmíněná rekonstrukce elektroinstalace. Snad se ještě patří říci, že kolej K5 si jen v letošním roce vyžádá 2 700 000 Kč.

Znamená to, že na ostatní potřeby tady v areálu si máme už letos nechat zajít chuf?

Ne tak docela. Ještě v letošním roce během prázdnin rozšíříme počítačovou síť na kolejí K3 ve 4., 5. a 6. patře, a tak dokončíme již započatou akci minulého roku.

Přes týden máte jistě spoustu práce. Jak ale vypadají víkendy ředitele?

Zahrádka, konifery (300 různých druhů). Dříve vše kolem stavebnictví, což bylo

i mým povoláním v letech 1975–1989. Rád cestuji (hlavně vlastním autem) a pak pěstuji běžné odpočinkové zájmy jako je rodina a doznívající sportovní aktivity.

Doznívající sportovní aktivity?

Jako každý kluk z vesnice jsem se v mládí věnoval zpočátku hokeji a kopané. V hokeji jsem byl brankář nějaké třetí třídy okresního přeboru. Pak jsem přešel na lehkou atletiku, přesněji desetiboj. Nebyl jsem ale přítelem běžeckých disciplín, takže jsem se zaměřil především na hod diskem a vrh koulí.

V současné době udržuji kondici jednodenními výstupy do přírody a staráním se o zahrádku.

Myslíte si, že mají studenti na kolejích odpovídající možnosti sportovního vyžití?

Samozřejmě, že je vždy co zlepšovat. Líbí se mi třeba, že katedra tělocviku buduje baseballové hřiště v místech nevyužívané plochy hřiště volejbalového. Za koleje musím ale říci, že zajišťování sportovního vyžití je sice ušlechtilou, ale také velmi finančně náročnou činností.

Je rozhodně dobrým počinem zřízení posilovny na kolejí K3. Tato posilovna je ovšem prostorem velmi malá, různým nářadím přehuštena a v odpoledních či večerních hodinách často přeplněna.

Je nějaké řešení?

Myslel jsem si, že nebude až takový problém vytvořit ještě jednu posilovnu třeba na kolejí K2, místo tamější hospody. Jenže jak už to bývá, část studentů je pro a část proti. Věřím, že i tato záležitost bude postupně vyřešena ve prospěch zdravého rozumu. Tím „postupně“ mám na mysli ještě v letošním roce. Dovedu si představit, že jedna posilovna by mohla být vybavena silovým nářadím a druhá pohybovým, což by jistě uvítala děvčata.

Co vás dokáže ve vaší práci rozzlobit a jak dlouho se zlobíte?

Když už mne něco rozzlobí, tak to trvá alespoň jeden den. Snažím se, aby to ne-

bylo delší. Hodinu to trvalo asi jen do mých 25 let.

V téhle práci mně vadí asi nejvíce to, když na mne studenti zkoušejí nějaké věci, které odporují logice, snaží se mne přesvědčit, že věci naprosto nelogické jsou možné.

Máte oblíbené místo, kam chodíte přemýšlet? Místo, kde se zastaví čas?

V posledních letech navštěvuji různá místa na Šumavě a musím říct, že se mi líbí čím dál tím víc. Tam odpočívám a přemýšlím.

Povídali jsme si hlavně o kolejích. Jste ovšem také ředitelem menzy. Jaké změny plánujete tam?

Problematika menzy je složitější – už jen proto, že se týká téměř každého, tedy i těch, kteří nejsou ubytováni, studentů i zaměstnanců. Uspokojit takové množství různých lidí je obtížné. A že je stravování důležité, to se vědělo už dávno: sám Napoleon rád říkal, že dobře umístěná lahůvka je lepší, než špatně umístěné tři divize (a to mluvil pouze o pití) a slavný vojévůdce a prezident Charles de Gaulle se zmiňoval o tom, že „Nikdo nemůže dát dohromady zemi, která má 256 druhů sýrů.“

Nyní ale vážně. Dnešní nároky na přípravu teplých jídel upravuje celá řada legislativních norem, z nichž vyhláška ministerstva zdravotnictví č.107/2001 je nejproblémovější.

Ve stručnosti to znamená, že je třeba naši menzu rekonstruovat s ohledem na její stáří a platnou legislativu. Je žádoucí, aby bylo teplé jídlo vydáváno ne od 11.00 do 14.30 hodin, ale v určitém sortimentu po dobu celého odpoledne, což bude odpovídat v historicky krátké době běžnému standardu. Výběr jídel by měl být také přízpůsobitelný strážníkovi. Tam, kde je soustředěno více než 400 strážníků, by měla existovat výdejna a regenerace šokové zchlazených jídel.

A nyní najdete přijatelné perspektivní řešení!

To asi není snadné. Ale určitě již máte něco v plánu...

V dlouhodobém plánu rozvoje je uvažováno s rekonstrukcí stávající menzy v roce 2004. Tato rekonstrukce ovšem představuje investici asi 30 miliónů korun. Z toho samotná technologie 17 miliónů. Při vyřčení finanční částky ovšem cítím veliký otazník. Z hlediska stavebního by bylo možné uvažovat o rozložení investice do delšího období než jeden rok. Z hlediska technologie si ale lze postupně provádění rekonstrukce představit jen těžko. Není možné jídlo šokově zchladit, a nemít přitom regenerátor... Samozřejmě ale hledáme cestu, jak tuto investici realizovat.

Co se týká koleje K5, vešli jsme v jednání s projektantem a na poslední chvíli spolu se zdravotně sociální fakultou řešíme možné vybudování výdejny jídel přímo na K5 v rámci rekonstrukce, která bude probíhat v letech 2003/2004. Do této výdejny budeme dovážet jídlo z naší menzy. Rozvoz jídla plánujeme i do stávající malé menzy při teologické fakultě, čímž by se nejen roz-

šířila její kapacita i pro další studenty jiných fakult a veřejnost, ale rozšířil by se i nabízený výběr jídel a třeba i výdejní doba.

Odskočíme opět od práce. Kdybyste měl možnost cestovat časem, kam byste se pođíval?

Docela by mne zajímalo, jak to tady bude všechno vypadat tak mezi lety 2100 až 2200.

Jak jste oslavil Velikonoce a co pro vás znamená udržování tradic?

Udržování tradic beru jako dobrou příležitost k setkávání všech členů rodiny, toho je třeba si vážit, na to se vždy těším.

Děvčata v rodině jsme letos prohnali jen střízlivě, aby to moc nebolelo.☺

Závěrem se vás zeptám na vaše životní krédo, moudro, kterým se řídíte.

Co Tě nezabije, to Tě posílí.

Děkují velice za příjemný a novými informacemi nabitý rozhovor.

Věra Cihlářová

K5 – co vy na to?

„Bydlím tady na ká pětce 612.“ sděluje dlouhonohá osmnáctka svému novému dlouhomasému příteli z třetáku. „Fakt jo!? To máš ale sup! To bych taky bral – fitko, barevná bedna v pokoji, bufet, Internet, bazén, koprky, bezva vedoucí a hodný vrátný...“ Píše se rok 2008 a naše dvojice stojí před bývalou hotelovou ubytovnou ČEZu na sídlišti Vltava. Tak takto bude možná vypadat současná kolej K5 za pár let. A možná bude vypadat i jinak. Na to, jaká je situace v dnešních dnech a kam současný stav směřuje, jsem se vydala zeptat samotné vedoucí koleje, příjemné a vstřícné paní Šárky Tůmové.

pár informací na úvod

vedoucí koleje: paní Šárka Tůmová, tel.: 385 310 223, tumova@jcu.cz

odstartování provozu K5: od září 2002

počet pater: 10

cena ubytování: 35 Kč/den (2 lůžkový), 32 Kč/den (3 lůžkový)

vzhled pokojů: 2 lůžkové a 3 lůžkové, každý má svou vlastní koupelnu a WC, lednici

současný počet ubytovaných (stav ke konci dubna 2003): 465

celková kapacita lůžek: 516

složení ročníků: převaha prvňáčků

učebny, TV místnost: na každém patře společenská místnost s křesly a televizí

kuchyňka: na každém patře

možnost občerstvení: zatím jen nápojové automaty (v plánu je výdejna teplých jídel a bufet)

kolárna: ano (při přestavbě se přesune z přidružené budovy do nových prostor)

Když hledají studenti během školního roku volná místa na kolejích, mohou přijít i sem na K5?

Ideální je zajít za hlavní ubytovatelkou, paní Havlovou (pozn. red.: vedoucí koleje K3), která rozmisťuje studenty na koleje. Pokud ale přijdou za mnou, nevyhodím je.

Pan ředitel Vrtilška naznačil ve svém rozhovoru (pozn. red.: najdete v této Pavučině na str. 15) přípravu rekonstrukce K5. Kdy se začne a co bude zahrnovat?

Rekonstrukce začne během příštího roku a je rozdělena do několika etap. Dělnici se zde ale budou pohybovat již letos koncem června. Přestavba se bude týkat přidružené budovy – bývalé restaurace. Zde bude mít

zdravotně-sociální fakulta část učeben a kanceláří a také zde postupně vznikne zmiňovaný bufet a výdejna teplých jídel privázných z menzy.

Hlavní plus – v současné době.

K5 vyhovuje asi hlavně studentům, kteří chtějí mít své soukromí. Oddělená společenská místnost a kuchyňka poskytuje klid pro studium.

Co nevýhody nové koleje, víte o nich?

Těch je bohužel zatím víc, ale o většině z nich víme a pracujeme na jejich rychlém odstranění či alespoň zmírnění. K5 se zdá být studentům odříznutá od studentského

života, což jen tak nezměníme. Kamarády mají na zbylých kolejích a mají pocit, že těch 15 minut cesty už je hrozná dálka. Řešením by asi bylo sestěhování skupin přátel na stejnou kolej – což už někteří studenti plánují, protože se jim ubytování na K5 líbilo. Další nevýhodou je stravování – studentům se nevyplácí jet z města do menzy, pak na K5 a odtud opět do města na další přednášku. Takže si vaří sami v kuchyňkách, což jim také moc času nešetří.

Jak je to s úklidem? Jsou paní uklízečky z ostatních kolejí „mobilní“ a po úklidu na K1–K4 sednou třeba na kolo a vyrážejí na K5, nebo je to jinak?

© Ne, to ne. Úklid na K5 zajišťují zaměstnanci úklidové firmy, které jsme „zdědili“ po ČEZu a kteří svou práci odvádějí velmi dobře.

Je K5 už celá ve vlastnictví univerzity nebo kousek patří ještě stále ČEZu?

Celá kolej už patří univerzitě. Jsou zde ale pokoje a apartmány (od poloviny sedmého patra výš), které pronajímáme ČEZu. Ten je využívá pro své zaměstnance a experty pracující na Temelíně. Cenik si vytvořil ČEZ, cena za lůžko na noc je 260 Kč. Tyto plně zařízené pokoje jsou většinou obsazeny, proto je můžeme jiným hostům nabídnout jen výjimečně.

I K5, jako každá kolej, má svého vedoucího. Jeho osoba má často podstatný vliv na atmosféru celé koleje. Proto bych ráda následující dotazy směřovala přímo na Vás. Představte se v krátkosti čtenářům?

Věk není asi důležitý © (pozn. red.: paní vedoucí je mladá a sympatická, ale bohužel nemá ráda, jako asi většina z nás smrtelníků, koukání do objektivu fotoaparátu, takže vám její podoba zůstane skryta až do poslední chvíle). Pocházím z Budějovic. Bydlím v paneláku a mám dvě děti.

Jak jste se dostala k vedení koleje? Je to pro Vás novinka, působit ve vedoucí pozici?

Václav Klaus v Bobíku, aneb Reportáž psaná ve výklenku

V úterý 25. 3. 2003 navštívil půdu JU opět pan profesor Václav Klaus, tentokrát již jako prezident České Republiky. Vzhledem k současné akční a napjaté situaci ve světě i na naší domácí politické scéně jsem si besedu s panem prezidentem nechtěla nechat ujít. Poučena z předchozích nezdarů při návštěvách velkých politiků na JU v posledních letech, naklusala jsem před Bobík již o půl druhé v naději, že poprvé při podobné

Zúčastnila jsem se výběrového pohovoru a vyšlo to. Z toho jsem měla velkou radost, protože jsem ráda v kontaktu s lidmi. Předtím jsem pracovala u velkého podniku na bytovém odboru. Tato práce je však pestřejší, zajímavější – hlavně v tom, že komunikuji se spoustou nových lidí, že se studenti po překonání prvního ostychu nebojí za mnou přijít, poradit se a svěřit mi, co se jim na ubytování líbí či nelíbí... To je bezva.

Co pro vás bylo největším problémem či novinkou při přechodu do nového zaměstnání?

Musela jsem si zvyknout na vedení lidí. Ale nedělalo mi to nějaké větší problémy a myslím si, že tady spolu všichni vycházíme dobře. A také je pro nás vše nové a vše je „poprvé“ – nástup studentů, úpravy koleje, odhlašování studentů... Postupně přicházejí nové a nové informace, které je třeba vstřebávat a učit se z nich.

Po uvolněním povídání mě paní vedoucí provedla po celé koleji a umožnila pořídit spoustu fotografií. Výběr z nich najdete na těchto stránkách. Tož bydlení třikrát ZDAR a NAZDAR přeje Vev.

akci ukořistím místo k sezení. Avšak při vstupu do auly mi klesla čelist, poněvadž většina studentů se evidentně poučila lépe a zasedla již po jedné hodině odpolední.

A tak jsem ulovila pouze výklenek zcela vzadu a téměř tři čtvrtě hodiny se modlila, aby si přede mne nestoupl „dlouhý“ nebo „široký“ (ke konci čekání jsem se již, lapajíc po dechu, modlila, aby byla aula na-

fukovací). Timto bych apelovala na organizátory takových akcí – aula JU je svou kapacitou zcela nedostačující, a mohli jsme se o tom přesvědčit již několikrát. Dovoluji si citovat nějakého anonymního zoufalce, uvíznuvšího jako já v zadních řadách: „JU má 6 000 studentů, ale do auly se jich vejde jen 300, a z toho ještě 200 stojí.“ Nepatrně nadsazené, ale sedlo to.

Chápu, že návštěva vysokého politika není na univerzitě zas až tak běžným chlebem, avšak je nutné si uvědomit, že pokud to má být setkání pro studenty, jako že to tak většinou bylo deklarováno, zřejmě na besedu přijde větší množství lidí, a tomu by mělo být přizpůsobeno buď místo konání, anebo alespoň kapacita místnosti. Nejde jen o pohodlí, student je na leccos zvyklý, ale o úroveň celé akce. Tentokrát nebylo možné mezi studenty málem udělat uličku pro samotného hosta a slečny s mikrofonem pro ústní dotazy se k polovině tážajících vůbec neprobily, takže nebyl-li dotaz pronesen hromovým hlasem (dodávám, že ani jeden nebyl), zněl zadním řadám jako poslední zakuňkání přejeté žaby a jeho obsah jsme museli dedukovat z odpovědi.

Nyní jen krátce z obsahu besedy: dotazy se mi zdály většinou aktuální, točily se především kolem plánovaného vstupu ČR

do EU, dostalo se i na Českou televizi (kupodivu se promícela aféra 10 miliard a TV Novy) a na několik otázek z domáčí scény či přímo osobních – na pocity prof. Klause v nové funkci. Ten sám na mě působil uvolněně, několikrát rozesmál sál (např. volně reprodukuje: „Byl jsem na setkání s hejtmanem a představiteli Jihočeského kraje, a zaznělo pár stížností, jak nemají finanční prostředky apod... no a já jsem tak chvíli poslouchal a pak jsem se najednou začal usmívat, protože jsem si uvědomil, že už s tím moc nenadělám, protože jsem vlastně jenom prezident...“), a celkově jsem z jeho vystupování i projevu získala dojem, že asi přece jenom bude „mužem na svém místě“.

Osobně mě nejvíce zajímala otázka současné irácké krize a prezidentův názor na ni. Dotaz se skutečně objevil, i když trochu vyhrocenější (volně cituji: „Kdyby Američanům nešlo o ropu, jak tvrdí, proč nezaútočili třeba na Severní Koreu, která otevřeně obnovila svůj jaderný program?“). Chápu, že Klausova velice diplomatická odpověď tazatele zřejmě neuspokojila, ale do datečně jsem si uvědomila, že o moc jinak v jeho postavení ani odpovědět nešlo. Čtu on-line zpravodajství na Internetu od začátku války, čtu články okolo, reportáže, účastním se diskusního fóra, kde je každý odborníkem a kde vytékají necenzurované emoce, ale prezident malé země uprostřed Evropy si prostě nemůže dovolit prezentovat osobní názor jako například páni prezidentí Chirac či Putin. Zaprvé – na každou jeho větu čekají hladová média, aby ji pak pokud možno trochu překroutila, nezni-li dost kontroverzně; a zadruhé – na jeho slovech a postojích závisejí do jisté míry také dobré zahraniční vztahy a postavení ČR v Evropě i ve světě. A tak jsem nakonec byla skutečně ráda, že pan prezident odpověděl tak, jak odpověděl, i když v novinových titulcích by se určitě lépe vyjímala nějaká senzace.

Takže akci hodnotím s výjimkou v začátku uvedené stížnosti kladně a tímto konstatováním se s vámi také loučím.

Zadrž dech a zavěs puk do branky!

Aneb o jednom netradičním sportu

Už jste slyšeli něco o Serrasalmu? Pokud vám to vzdáleně připadá jako latinský název jednoho dravého zvířátka s ploutvemi, pak jste trefili skoro do černého. V civilu je potkáváte každý den a jsou jedni z nás, ale když si v úterý večer obují ploutve, vezmou šnorchl a masku, hokejku a puk a ponoří se do dvoumetrové hloubky Budějovického bazénu, pak se mění v mrštné bojovníky, kterým už chybí snad jen žábra. ☺

Serrasalmus je totiž oddíl podvodního hokeje při klubu sportovních potápěčů Jihočeské univerzity. Jo – taky jsem se divila jako asi teď většina z vás, dokud mi o tomto neobvyklém sportu více nepověděl přímo jeden z hokejistů, Roman Krtek Kuchta. Za zajímavé informace a fotografie, které se Vám teď pokusím předat, vděčím právě jemu.

vznik oddílu: 1997

současní členové: Studenti i studentky biologické a zemědělské fakulty, ale také již pracující (například Oleg Ditrich, Robert Fedič, Vašek Hypša, Jana Kopečná, Roman Kuchta, Radek Mužík, Jirka Peterka, Milan Řiha, Petr Schell, Maruška Veverková a další).

Tréninky se konají každé úterý od 20.00 do 21.30 (sraz 19.45 před bazénem) a spolu s potápěčským klubem Calypso i v sobotu od 8 do 10 hod (pro ranní ptáčata možnost tréninku fyzicky plaváním v dráze).

úspěchy: 2. místo ve skupině B na pátém mezinárodním utkání v Kranji (Slovinsko) v roce 2001.

finanční náročnost sportu – odhad nákladů pro nováčka: Vybavení (ploutve, maska, šnorchl) zhruba 2000–3000 Kč a finanční příspěvek na pronájem bazénu (za semestr asi 700–1000 Kč, pro zájemce o je-

den trénink 60 Kč). Ostatní vybavení (hokejka, puk atd.) se dá bezplatně zapůjčit v oddílu.

www stránky oddílu: <http://podvodnihokej.yo.cz> (bohužel poněkud zastaralé, ale najdete zde pravidla v češtině)

další www stránky o tomto sportu: <http://www.reedconsulting.com/octopush/> (Octopush central)

kontakt: roman.kuchta@tix.bf.jcu.cz

Podvodní hokej (Underwater Hockey, UWH) vznikl v roce 1954 ve Velké Británii.

Registrován je u Mezinárodní potápěčské federace (C.M.A.S.). Jedná se o kolektivní hru, kterou hrají dvě mužstva (nebo žensstva či družstva smíšená) složená z desíti hráčů. Šest hokejistů hraje pod hladinou (vyplavání nad hladinu za účelem doplnění kyslíku povoleno) a čtyři náhradníci sedí „na střídačce“, aby mohli zaskočit za kolegy, kterým došel dech. Střídá se jako v ledním hokeji, tj. v průběhu hry.

Koordinace hráčů a synchronizace hry je ale náročnější – představte si situaci, kdy se ženete kupředu k soupeřově brance, nikdo v cestě, puk poslušně na hokejce... a dojde vám dech! Dokončit akci musí za vás pak kolega s větším objemem plic čekající poblíž, což se většinou nestane a puk mají již protihráči. Jde o jakousi cirkulaci hladina-dno. Každý hráč je vybaven základní potápěčskou výstrojí (ploutve, maska, šnorchl), zvláštní hokejkou vypadající spíše jako bumerang, rukavicí a čepičkou s chrániči na uši (povinná i pro vodní ragby). Hraje se těžkým pukem (1,5 kg svištěcí olovo potažené z hydrodynamických důvodů pryží, které prý nabírá někdy až neuvěřitelnou sílu. Puk je třeba dopravit do tří metry širokého žlábků, který slouží jako branka. Družstvo Serrasalmus pro jednoduchost používá branky ze zahnutých novodurových trubek. Ač hrací plocha neza-

ujímá celý bazén („jen“ 25 na 15 metrů), tak je přesto úctyhodná při představě, že na ni zápolíte pod vodou v hloubce dvou metrů 2 x 15 minut s tří minutovou přestávkou v poločase! Hra začíná zvukovým signálem, na který se hráči vrhají do vody (i zde je nutná koordinace).

Podvodní hokej je sport nekontaktní (jen to srovnajte s hokejem normálním!), takže stahování plavek či přidržování soupeře pod hladinou je považováno za faul. Ovšem nikdo nemůže zabránit tomu, že vám spoluhráč či protivník omylem přišlápně hlavu ke dnu, protože se právě odráží k hladině pro svou další porci kyslíku... Rozhodčí ne vše zahlédne. Nad pravidly bdí hned trojice rozhodčích – dva jsou pod hladinou (a synchronizovaně se střídají) a hlavní rozhodčí je na břehu a pěkně v suchu bedlivě hru pozoruje. Když dojde k nepravostem, hru přeruší podvodní klakson nebo rozhodčí bušící do kovové tyče (ten ve vodě). Kdybyste se zajímali o další podrobnosti, naleznete je na výše uvedených internetových stránkách.

Naši podvodní hokejisté ze Serrasalmu jsou patrně jediným aktivně fungujícím oddílem v republice. Takže i nejlepším ☺. Svě kvality si otestovali na 5. mezinárodním utkání v Kranji (Slovinsko) v roce 2001 – přijížděli jako nováčci, kteří se nikdy neutkali s jiným týmem, a odvezli si druhé místo v kategorii B! To od nich soupeři nečekali a pořad se jich chodili ptát, jestli to opravdu hrají poprvé. Na další nabírání titulů a zkušenosti v zahraničí chybí bohužel peníze (jak je tomu všude) – takže sponzoři jsou určitě vítáni.

Myšlenka vzniku této podvodní aktivity pochází od studentů Klubu sportovních potápěčů (KSP) JU v čele s Mgr. Jiřím Hruškou. Psal se rok 1997, kdy členové KSP přivezli

ze zahraniční soutěže domů pravidla podvodního hokeje a vyzkoušeli je v praxi. Vyrobili si hokejky, odlili puk (zlaté české ručičky!), který se bohužel moc neosvědčil – tak si posléze pořídili originální z USA a pak z Nového Zélandu (bylo to levnější než nakupovat v Evropě... ☺). Tak se z počátečního zpestření tréninku potápění vyklubal autonomní sport.

Protože se nejedná o divácky příliš atraktivní hru (nejsou-li k dispozici podvodní kamery či skleněný bazén, pozorujete půl hodiny spoustu vln a bublin na hladině doprovázených tu a tam vynořenou hlavou, vzápětí následovanou ploutvemi), bude nejlepší přijít přímo na místo činu a pokud máte opravdu chuť věnovat tomuto zajímavému sportu svůj čas, trpělivost a část financí, vyzkoušet hru na vlastní kůži. Kdo okusí, prý většinou neodolá...

Všichni zájemci jsou vítáni.

SpyWare & AdWare

Všichni jste již přišli do styku s Internetem – prohlížíte si stránky, stahujete různé programy atd. A právě s takovým programem, který si nainstalujete, si do počítače můžete přidat ještě něco navíc. A to 'něco navíc' pak čípečně sleduje po vašem počítači a zajímavé informace posílá tomu, kdo to 'něco navíc' přidal.

Definice dle www.moudrost.cz:

AdWare – program, nebo část programu, který má za úkol zobrazovat reklamy (Ads) na obrazovce uživatele, zatímco uživatel pracuje s programem k adwaru náležejícím.

SpyWare – program, nebo část programu, který skrytě monitoruje chování uživatele pro marketingové účely, zjištěné údaje zpravidla průběžně odesílá přes Internet.

Definice SpyWare podle grc.com/oo/:

SpyWare je jakýkoli software, který na pozadí vaší práce využívá připojení k Internetu (takovému připojení na pozadí se říká Backchannel) bez vašeho vědomí či povolení. Použití backchannelu musí předcházet úplný a pravdivý popis využití takového připojení, následovaný souhlasem uživatele s takovým využitím jeho připojení. Jakýkoli software využívající připojení k Internetu, který nespĺňuje tyto podmínky budíž obviněn z krádeže informací a oprávněně označen jako SpyWare.

Podtrženo a sečteno – jedná se o programy, které se nainstalují s jiným programem a pak se samy připojí k Internetu (máte-li přímé připojení – koleje či celý Budweb – ani si toho nevšimnete) a posílají veškeré možné marketingově využitelné (samozřejmě, že jde zase o peníze ☺) informace o vás.

A jaké informace takové programy posílají svým podnikavým rodičům?

- informace o počítači a o připojení k Internetu (IP adresa, jméno uživatele, ...)
- informace o nainstalovaných programech
- informace o používaných souborech (stránky, které jste navštívili; otevřené dokumenty, ...)
- informace v podobě souborů obsahujících vaše hesla (pokud je necháváte ukládat)
- a další (kde a co nakupujete po Internetu, které stránky jsou vaše oblíbené, ...)

Co s tím dělat? Stáhněte si některý z programů, které SpyWare odstraňují. Obecně se jim říká AdAware. Jsou to freeware programky (alespoň v základních verzích), které vám SpyWare z počítače odstraní. Pozor, během odstraňování se může stát, že některé z programů, které obsahovaly SpyWare, přestanou fungovat také (zatím se mi to nikdy nestalo).

Program	licence	výrobce
Ad-aware	freeware	LavaSoft
OutOut	freeware	Gibson Research Corporation
Špybot S&D	freeware	Patrick M. Kolla

Máte-li v počítači nějaký program, o kterém si myslíte, že by to mohl být SpyWare, podívejte se na stránku <http://www.spychecker.com/>. Zde zadáte název podezřelého programu a skript ho porovná s databází SpyWare.

Internetu zdar a SpyWare zmar!

-Dworkin-

Zdravím všechny čtenáře Pavučiny, zvláště pak Ty, kteří rádi zabrousí na stránky věnované vědě. Jako nový redaktor vědecké sekce mám několik povinností, v první řadě představít se vám – čtenářům Pavučiny – a seznámit vás se změnami, na které se můžete těšit (aspoň doufám ☺). Tak tedy nejprve popořádku: mé jméno je Ondřej Lenz a studuji pátým rokem biologickou fakultu. Pracuji v laboratoři rostlinné virologie na Ústavu molekulární biologie rostlin, což ale neznamená, že by se od nynějška věda v Pavučině změnila na „rostlino-lékařský věstník“. Naopak mým cílem je poskytnout čtenářům co nejširší rozhled po různých oblastech vědy, byť spíše formou zjednodušující a popularizační.

A jak bude tedy vypadat věda v Pavučině? Pro další čísla Pavučiny se připravuje série článků o různých laboratořích zdejší Akademie věd, ve kterých může student pracovat na své diplomové práci. Od nového čísla se můžete těšit také na novou rubriku, kde budete moci najít odkazy na zajímavé články na Internetu. Stávající rubriky, jako třeba „Střepy z vědy“, budou samozřejmě zachovány.

Všichni čtenáři, kteří by chtěli jakýmkoliv způsobem přispět do rubriky „Věda“ jsou vítáni, zvláště cenné budou pro mě i vaše připomínky a dotazy. Zatím vám všem přeji příjemnou a inspirující četbu.

Ondřej Lenz (lenz@tix.bf.jcu.cz)

Deinotherium gigantisimum podruhé...

V minulém čísle jste se mohli v článku „Jednoocí obří“ seznámit s předchůdcem dnešních chobotnatců – druhem *Deinotherium gigantisimum*. Pokud vás článek zaujal, jistě vás potěší i další informace, které nám ve své reakci na tento článek zaslal Honza Robovský.

-Ole-

Dovolte mi, prosím, učinit několik poznámek k Vašemu příspěvku v nové Pavučině o *Deinotheriu*. S tím však dodávám, že je mi zcela jasné, že příspěvek měl za cíl upozornit na řadu nezájímavých skutečností či předpokladů a samo *Deinotherium* nebylo tak zcela ústřední postavou.

Dále hned na začátek poznamenávám, že příspěvek je kvalitně napsaný, pln cenných informací a jsem potěšen, že nyní vím, že se fosilní zbytky deinotherií našly i na Krétě – úžasné!!! Přes můj obdiv bych rád přesto učinil několik zpřesňujících poznámek, které však nemají za cíl kritizovat či napadat tento příspěvek, neboť je opravdu zajímavým a ve své podstatě po odborné stránce správným.

Tedy... *Deinotheria* zřejmě s jistotou nepředstavují předchůdce současných chobotnatců. Jde o zvířata naprosto bizarní a řada paleontologů se vůbec podivuje nad jejich přítomností ještě v relativně nedávné minulosti (konče pleistocénem).

Deinotherium gigantisimum se vskutku zřejmě vyskytoval ve střední Evropě, ale spíše opravdu sporadicky. Střední Evropa hostila druhy *D. bavaricum* a *D. giganteum*. *D. gigantisimum* byl prvkem především východní Evropy a části Balkánu. Forma největší a nejmladší. Časové rozpětí výskytu tohoto druhu je širším (a mladším – pliocénem) tedy 5,3–1.8 mil. let.

Jen dodám, že podle nejnovějších revidací se už nerozlišuje jako vlastní druh – byl synonymizován s druhem *D. giganteum* (je tak považován za jeho větší formu), to však není důležité. A na závěr věc do diskuse: *deinotheria* se nemusela dostat na Krétu jedině plaváním. V průběhu miocénu-pleistocénu bylo Středozemní moře mnohokrát výrazně vysušeno. Přítomnost řady taxonů, jako třeba endemitních jelenů na Krétě a dalších indicií naznačují, že *deinotheria* nemusela opravdu plavat, mohla klidně přejít. Ale to jen takový dodatek.

S přáním krásného dne:

Honza Robovský

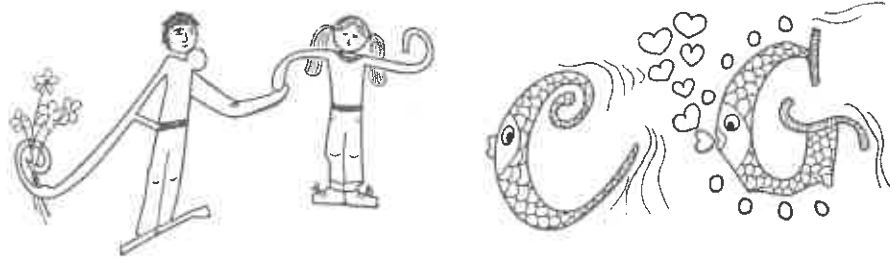
Genom *Neurospora crassa* osekvenován

Neurospora crassa je jedním z modelových organismů používaných v genetickém výzkumu. Již v roce 1995 začal projekt, který měl ve svých cílech zmíněn požadavek tento organismus osekvenovat. Ten ale nepřinesl očekávané výsledky (i když jich bylo hodně a rozhodně nebyly nezajímavé). Proto se v roce 2000 vědci zabývající se tímto organismem rozhodli, že by bylo dobré dokončit započatou práci.

Podílelo se na tom více než 30 univerzit a výzkumných skupin z celého světa,

kteří zahrnovaly více než 70 vědců. Celkový rozpočet projektu, trvajícího 2 roky, byl 5 miliónů dolarů. Podařilo se osekvenovat přibližně 98% genomu *Neurospora crassa*, což představuje více než 10 000 genů, rozložených na délce 40 miliónů bází. Zbývající neosekvenovaná část je tvořena neobvyklými oblastmi, které nebylo možno osekvenovat za pomoci dostupných metod.

-Ole-

Vzhůru k nanosvětům

Chtěli byste vidět, jak to vypadá v nanosvětě? Znat strukturu a prostorové uspořádání složitých buněčných molekul? Vědět, jakým způsobem jsou ukotveny v membráně, k jakým konformačním změnám dochází při jejich aktivaci? Či byste si rádi ověřili, zda příslušná molekula vypadá opravdu tak, jak tvrdí teorie?

V současné době existuje celá řada technik, které umožňují na tyto zajímavé otázky alespoň částečně odpovědět. Mezi ně patří například scannovací elektronová mikroskopie (SEM), mikroskop „atomárních sil“ (atomic-force microscope, AFM), částicová a rentgenová difrakce, a další. Všechny tyto metody ale zobrazují zkoumaný objekt nepřímo – signál, který obdrží, se převádí za pomoci počítače do obrazové podoby, která je člověku podstatně

srozumitelnější, než tabulka jednotlivých veličin a jejich hodnot.

Nejllepší by vůbec bylo, kdyby šlo zmiňované objekty sledovat pouhýma očima: „Dokud ty atomy neuvídím na vlastní oči, tak pro mě neexistují.“ ☺ O něco takového se již delší dobu snaží výzkumné týmy z Univerzity v Rochestru, Harvardu a Portlandu. Podařilo se jim vyvinout techniku, díky níž je takovéto „přímé“ pozorování možné.

Zmíněná technika, nazývaná Ramanova mikroskopie v „blízkém poli“ (near-field Raman microscopy), používá k zobrazení nepatrných objektů světlo. Tím nejprve ozáří hrot zlatého drátu, vybroušený lasery na průměr několik desítek nanometrů. Záření vzniklé v malé oblasti kolem hrotu

SHĚR PROHLÍDKY →

pak ovlivní vibrační energii atomů ve vzorku, z něhož je následně vyzářena dávka elektromagnetické energie ve formě světla. Toto světlo nese nejenom informaci o chemickém složení příslušné oblasti vzorku, ale zároveň i o jeho struktuře. Umožňuje tak, velmi hrubě řečeno, daný vzorek pozorovat.

Největší rozlišení, dosažené touto technikou, se pohybuje zatím kolem dvaceti nanometrů, výzkumníci však věří, že se jim do dvou let podaří dosáhnout hranice pěti nanometrů.

-Ole-

Záhady měsíce Titan

Výzkum Jupiterova největšího měsíce, Titanu, pokračuje. Doposud jsme věděli, že podobně jako na Zemi prší voda, na Titanu „prší“ methan. Jeho atmosféra je složena převážně z dusíku, s příměsí methanu a ethanu. Ve vyšších vrstvách atmosféry je methan rozbíjen UV zářením ze Slunce a vytváří zde, reakcemi s dalšími složkami Titanovy atmosféry, tenkou a hustou uhlovodíkovou vrstvu. Přes tuto vrstvu nebylo možno doposud zahlédnout povrch Titanu přímo, a tak zbývala jen pozorování nepřímá a teorie.

Předpokládalo se, že celý povrch je pokryt souvislým oceánem methanu, v němž plavou organické zbytky chemických pochodů v atmosféře. Poslední výzkumy publikované v dubnovém čísle Science ale naznačují, že vše může být trochu jinak. Tak třeba onen methanový oceán nepokrývá celý povrch Titanu, velké oblasti tvoří i matečná hornina s vysokým obsahem ledu, pokrytá organickými sedimenty. Podle propočtů by výška sedimentů mohla dosahovat až 800 metrů, což by mohlo vysvětlit i to, proč zatím povrch Titanu nebyl spatřen.

To, že je tvořen pevnou horninou s ledem, ale dokazují nejenom spektroskopické analýzy, ale i pár obrázků Hubbleova teleskopu, na kterých jsou vidět velké sku-

piny tmavšího terénu. O těch sice zatím nemůžeme přímo říci, jaké jsou povahy, jejich přítomnost však nahrává teorii pevného povrchu.

Co se týče podnebí tohoto Jupiterova měsíce, teorie naznačují, že methan na Titanu je v jistém slova smyslu podobný vodě na Zemi. I on proudí v jakémsi „methanovém koloběhu“ z povrchu do oceánů, atmosféry a zase zpět. Další část methanu se může obnovovat geologickou aktivitou.

-Ole-

Počítače s proteinovou pamětí

Velikost programů se zvětšuje spolu s rostoucí kapacitou disků, řekl by Murphy. Zároveň se současně možnosti ukládání dat blíží k hraničním daným technologií a fyzikálními zákonitostmi. Není proto divu, že přední výrobci těchto datových médií podporují průzkum nových cest, které by mohly znamenat zlepšení kvality či zlevnění výroby, když už ne přímo zásadní průlom na tomto poli.

Veškeré problémy spojené s ukládáním informací na disk spočívají v podstatě v technologii nanášení jednotlivých magnetických zrněk na vhodný povrch. Blížíme-li se totiž k větším hustotám, stává se tento úkol čím dál tím obtížněji proveditelný. Některé technologie využívají anorganických kompozitních materiálů, jinde se nepatrně magnetické částice připravují chemickou cestou.

Anglická firma „Nanomagnetics“ zkouší prorazit za pomoci proteinů. Konkrétně ferritinu. Jejich nápad spočívá v nahrazení železnatého iontu v jeho molekule speciální ko-

balt-platinovou slitinou, respektive skupinami jejich atomů. Takto upravený apoferritin (proteinová složka ferritinu) je pak nanesen sprejem na povrch budoucího harddisku. Prostřednictvím tepla pak dochází ke změně krystalové struktury každé molekuly upraveného proteinu a k jeho spojování do hustých jednovrstevných polí. Po zahřátí zbývá samozřejmě z původního proteinového „obalu“ magnetické částice už jenom uhlíková kostra.

Zástupci „Nanomagnetics“ tvrdí, že takto by se kapacita současných disků mohla zvýšit až stonásobně – věří, že tímto způsobem budou schopni uložit na jeden čtvereční centimetr až 3 000 gigabitů dat.

Současně je vyvíjen i nový typ zařízení, které by umožňovalo čtení takto uložených informací. Podle slov Erica Mayese by měli dosáhnout úspěchu již na sklonku tohoto roku. Uvedení do praxe by pak mohlo nastat do deseti let.

—Ole—

Kompas plus: Taneční

Toto slovo vám jistě připomene dávno uplynulé časy, kdy jste se dobrovolně či z donucení učili tančit. Vzpomenete si na večery plné různých kroků a obrátů, bolavých nohou posetých puchýři a jistě pocítíte starou touhu pomstít se vašemu bývalému tanečnímu partnerovi za pošlapané nohy. Pro ty z vás, kteří by si rádi připomněli a osvěžili kroky waltzu či slowfoxu a podobných tanců, mám příznivou zprávu. V Českých Budějovicích pořádá každoročně pan Bukovský se svou chotí kurzy společenské výchovy a tance. Kurzy jsou určeny především dospělým, a to jak pokročilejším tanečnickům, tak těm, kteří si ještě nejsou tak jistí v kramflecích. Strávíte osm krásných večerů v Domě Kultury Slavia, během kterých se naučíte, nebo si zopakujete vybrané latinsko-americké a standardní tance. Při tom si užijete spoustu legrace a budete se cítit jako ve svých prvních tanečních. Připomenete si i ty

poslapané nohy. Tančí se třeba tango, slowfox, foxtrot, valčík, waltz, polka, jive, čača a mambo. Jako třešnička na dortu bývá na poslední lekci mazurka a doudlebská polka. Nemusíte se stydět, jestliže vám některý z výše uvedených tanců nic neříká. Takových lidí tam chodí více, žádný učený z nebe nespadl. Atmosféra při tanci je velmi příjemná a nikdo vás nebude propíchnovat očima za to, že vám nejde například tango. Lekce trvají vždy dvě hodiny a začínají okolo deváté hodiny večerní. S sebou si přineste pítí a něco k snědku, protože bufet bývá otevřený jen krátce a mají rychle vyprodáno, a hlavně společenský oděv. Dámy si nemusí lámat hlavu s nákladnými večerními róbami, stačí obyčejná sukně a halenka. Celý kurs stojí pouhých osm set korun a většinou běží od února. Adresa a telefon na manželé Bukovské, kteří kurz organizují, je: Rudolfovská 31, 370 01 České Budějovice, tel.: 387 427 735.

Kotec a spol.

Po stopách...

Inkové v (opravdu malé) kostce (1. část)

Inkové, prapůvodní obyvatelé Peru, neznali ani kolo, ani psaný jazyk (na rozdíl od Mayů), a přesto vytvořili říši, která se táhla po hřebenech And do délky 3 680 kilometrů a na počátku 16. století ji obývalo 12 milionů lidí. Na obranu říše udržovali velké vojsko, celá civilizace však paradoxně padla za obětí svému náboženství. Inkové, očekávající předpovědaný návrat boha, přivítali španělské dobyvatele (omylem) s veškerou slávou a úctou. Tato záměna je později stála vše; španělský vůdce Cortez se po spatření obrovského množství zlata, použitého nejen ke zdobení lidí, ale i budov, rozhodl získat veškeré incké bohatství pro Španělsko. Nejprve s úspěchem a poté s pomocí střelných zbraní, kterým nemohly zbraně Inků konkurovat, rozpráší se svými třemi sty vojáků celé desetitisícové incké vojsko. Po této události došli indiáni k názoru, že útočníci musí být poslové jejich boha. Cortez poté nechal úskokem zajmout nejvyššího vládce Inku a pak ho dal veřejně popravit ve jménu španělského krále. Následovalo rabování a kristianizace (i s pomocí krutého mučení bránících se indiánů). Jaké však bylo překvapení a zklamání Corteze, když zjistil, že ukořistěného zlata a vzácných šperků není tolik, kolik si představoval. Podle jeho názoru museli indiáni zbytek pokladu někam schovat, a proto ho začal ho hledat. Tak vznikla pověst o zlatém Eldorádu, které se stále znovu vydávaly hledat tisíce dobrodruhů a zlatokopů. Toto hledání pokračovalo ještě i v 19. století na Divokém Západě, téměř 500 let po zničení oné velkolepé říše Inků.

Incká říše byla protkána sítí silnic. Po nich se posílaly zprávy a sdělení prostřednictvím „běžecké pošty“, jakéhosi štafetového běhu. V případě potřeby po nich putovaly oddíly incké armády a často také sám Inka nebo příslušníci královské rodiny při svých inspekčních cestách. V hornatém te-

rénu byla potřeba cest zvláště naléhavá. Proto o ně také bylo svědomitě pečováno.

Legendární Machu Picchu

Asi 400 metrů nad řekou Urubamba v peruánských Andách leží na horském sedle ono kultovní Machu Picchu (Starý Vrchol), které bylo dlouho zapomenuté. Jméno je ale vypůjčené od nedaleké hory, protože nikdo neví, jak se toto místo skutečně jmenovalo. Hiram Bingham z Yaleské univerzity přišel do Peru v roce 1911, aby našel Vilcabambu (tu založil Španěly poražený vladař Inků Manco Capac, když uprchl ze svého sídla v Cuzco roku 1536; ve Vilcabambě jeho incká dynastie přežila ještě dalších 36 let) a určil polohu Inkova posledního útočiště. Za základnu si zvolil Cuzco a prozkoumával okolní venkov. Po několika dnech chození po březích řeky Urubamby potkal vesničana, který se nabídl, že mu ukáže jakési zříceniny na vrcholku nedaleké hory, kterou nazýval Machu Picchu. Namáhavé lezení hustou džunglí a přes křehké mosty zavěšené na lanech přivedlo badatele k místu, které je dnes známé jako Královská Hrobka. Navzdory husté vegetaci, která ho pokrývala, si Bingham uvědomil, že to není obyčejná zřícenina. Ohromily ho zdi z čisté bílé žuly. Uvěřil, že je to Vilcabamba, a v příštím roce zorganizoval expedici, která vykácela stromy a památníky očistila. Tak byla modernímu světu odhalena bájná citadela Machu Picchu. Ale nebyla to Vilcabamba, protože španělské doklady, které se od té doby objevily, naznačují, že město leželo opačným směrem od Cuzca. Dodnes se badatelé nedohodli, kde přesně bylo.

Machu Picchu byl velkolepý komplex se zahradami, terasami, kultovními budovami a paláci. Byly tu vodní kanály, studně a lázně a pěstovala se zde kukuřice, bram-

bory a zelenina. Terasy, založené na různých rovinách, byly vzájemně propojeny systémem schodišť. Dnešního návštěvníka nejvíc fascinuje velkolepost kamenické práce. Inkové neměli žádná tažná zvířata, a přece vztýčili masivní zdivo z kamenů o váze mnoha tun, které dodnes zapadají do sebe tak dokonale, že do spár nelze zasunout ani střenku nože. Jednou z charakteristik inckého zednictví je způsob, jak je kámen otesán do mnoha ploch, které dokonale zapadají jedna do druhé bez použití malty a tvoří jakousi trojrozměrnou skládačku. Taková metoda značně zvyšuje stabilitu; té bylo zapotřebí, aby zdi odolaly častým zemětřesením, která Andy postihují. V Cuzcu je v dochované incké zdi slavný kámen o dvanácti stěnách. V Torontoy, jednom z menších míst shluknutých kolem Machu Picchu, je dokonce kámen o 40 takových stěnách. Problém pracovních sil byl řešen tak, že do práce byli nasazováni všichni zdatní muži ze zajatých kmenů. Tak například blízký chrámový komplex v Ollantaytambu postavili indiáni z kmene Kolla z pobřeží jezera Titicaca. I když byli Inkové mimořádně obratní ve slévání a tavení měkkých kovů (vyráběli vykládané předměty ze zlata, stříbra, mědi a bronz), nikdy nepřišli na to, jak vyrábět železné nástroje. Nikdy se tu nenašly žádné artefakty dostatečně tvrdé pro zpracování tak nepoddajného kamene. Inkové prostě neměli pro takové tesání technologii a přece je zvládli.

Machu Picchu bylo v první řadě náboženským kultovním místem. Kdy vzniklo, se dodnes přesně neví. Předpokládá se, že bylo postaveno v polovině 15. století v období, kdy se říše Inků rozšiřovala a podrobovala si okolní indiánské národy. Podle odhadů tu žilo kolem tisíce lidí a kostry, které byly nalezeny, vzbuzují domněnku, že podíl ženského obyvatelstva byl desetkrát vyšší než mužského. Tato skutečnost podporuje teorii, že Machu Picchu bylo centrem uctívání Slunce, kde žily hlavně Sluneční panny. Město bylo komplexem chrámů, paláců a observatoří a domovem inckých vládnoucích tříd. Na západní straně je posvátný kámen Intihuatana, jehož jméno značí „opěrný

sloup slunce“ – malá zploštělá pyramida s velkými kamennými „slunečními hodinami“ nahoře, vytesanými z přírodní skály. Odtud prováděli velekněží pozorování a výpočty, umožňující zmapovat oblohu. Tato znalost jim dávala jak náboženskou autoritu, tak dočasnou moc.

Předpovídání počasí, a v důsledku toho i úrody, se prováděla zkoumáním vnitřností obětovaných lam. Ví se také, že Inkové měli sluneční slavnost. Jmenovala se Inti Raymi a konala se v době letního a zimního slunovratu. Hiram Bingham našel mnoho předmětů z kamene, bronzu, keramiky a obsidiánu, ale žádné zlato ani stříbro. Měly by tu být bájně poklady těchto kovů, srovnatelné s množstvím nalezeným ve Slunečním chrámu v Cuzcu, kde i zahrada obsahovala zlaté reprodukcce kukuřice a jiných rostlin. Je nepravděpodobné, že by zlato a stříbro ukradli Španělé, protože ti, jak se zdá, Machu Picchu nikdy neobjevili. Vždycky si dali velkou námahu s tím, aby navštívili každou obývanou osadu v Peru a podrobně ji zaznamenali, než ji připravili o všechno, co stálo za odnesení. Ale o Machu Picchu není ve španělských kronikách ani sebemenší zmínka. Peruánský vědec Dr. Victor Angeles Vargas se domnívá, že město bylo opuštěno

už ke konci 15. stol., tedy ještě dříve, než přišli Španělé. Války mezi rivalskými inckými kmeny byly běžné a krvavé a často končily vyvražděním celých komunit. Když například incký vládce Wayne Capac porazil kmen Caranque, nařídil všechny jeho zbylé příslušníky popravit. Obyvatele Machu Picchu mohl docela dobře potkat stejný osud. Jinou možností je, že některý kněz znesvětil jednu z posvátných Panen Slunce zvaných ajlly. Garcilaso de Vega, syn Španěla a incké prin-

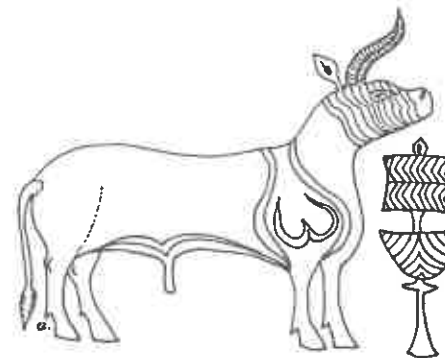
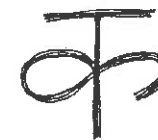
cezny, napsal obsáhlý komentář o zvycích Inků. Podle něho byl nejen každý, kdo byl shledán vinným ze zneužití ajlly, sám popraven, ale také sluhové, příbuzní, sousedé, obyvatelé téhož města a jejich dobytek byli všichni zabiti. Nikdo nezůstal. Místo bylo prokleté a exkomunikováno, aby je nikdo nemohl nalézt, ani zvířata. Také je možné, že město bylo postiženo epidemií tak strašnou, že celé vymřelo.

...pokračování příště.

-Pařka-

Zpráva o festivalu indické kultury

Indický festival, který proběhl 20. února v DK Slavia, byla docela zajímavá akce, která sice vypadala zhruba tak, jak se dalo usoudit z plakátů, ale spokojený jsem nebyl. Indická kultura zde byla podaná značně jednostranně. Je pravda, že do dvouhodinového programu je nemožné dát dostatek objektivních informací, ale přesto se o to organizátoři mohli alespoň pokusit.

Bhagavad-Gita nebyl srozumitelný a zřejmě ani zasvěcený. Promítání ukázek z poutních míst Indie bylo velmi neobjektivní. Anglický trávnik a zastřížené keře kolem výstavného chrámu jsou tam výjimkou, stejně tak jako tlusté krávy. Považují za nutné podotknout, že obrovské rozdílly mezi lidmi, krávy a vším, co si jen dovedete představit, jsou snad na Indii to nejtypičtější. Za ploty honosných budov nezřídka polehávají lidé bez přístřeší.

Pokus udělat na obecnost dojem, že Indie je úžasná země, chválím. Celou akci se však táhla agitace příslušníků hnutí, kterému se lidově říká Hare Krišna. Závěr, při kterém tanečnice přiměla velkou většinu přítomných vstát, zvednout ruce a zpívat „svatá jména pána“, což je v podstatě jeden z hlavních indických bohů Višnu, tuto událost tragikomicky završil.

Václav Pouska

post scriptum: Tento spisek mohl vzniknout díky Šárce Bartůškové.

Pozapomenutá historie Talvisota – 3. díl

Politika a přípravu

Než přejdeme k druhé fázi války, podívejme se na politické dopady a aspekty konfliktu... SSSR se snažil pasovat do role osvoboditele finských rolníků a pracujících lidí. 1.12. byla v Terijoki ustavena Lidově-dělnická vláda pod vedením vůdce rudého povstání z roku 1918 Otto Kuusinen... Svět i Finové sami ji přijali s posměchem. Původně pro ruská Sociálně demokratická strana Finska (něco mezi soc. demokracií a komunisty) ji nazvala „špatným asijským vtípem“; s odkazem na celé dělnické čtvrti zničené nálety označila SSSR za nepřítel proletariátu a vyzvala dělníky k boji za svobodu Finska. SSSR byl vyloučen ze Společnosti národů – na základě definice agresora, kterou sám předložil. SN vyzvala všechny své členy, aby v rámci svých možností přispěli Finsku na pomoc. Velká Británie, Francie a USA uvalily embargo na dodávky vojenského charakteru do SSSR... (V případě USA se však toto embargo týkalo obou stran konfliktu. Když se Spojené státy rozhodly v únoru své rozhodnutí změnit, bylo už pozdě.) V Římě papež vyjádřil hluboké zděšení nad touto válkou a odsoudil barbarské nálety na civilní cíle. V Budapešti skandující dav studentů zasypal ruskou ambasádou odpadky a hnojem. Protestovalo se též před ruskými ambasádami v Británii, Francii, Itálii a ve skandinávských zemích. Dalo by se říci, že SSSR sklídil za svůj útok nenávisť celého světa. To mu ovšem zjevně nijak nevadilo. Když Finové požádali o mírové jednání, byli odmítnuti s tím, že jediný partner k diskusi je pro SSSR Kuusinenova vláda (která pochopitelně okamžitě přistoupila na všechny ruské požadavky). Z divizí, které SSSR zrekrutoval v Ruské Karelii, vznikla tzv. Finská osvobozená armáda.

Rusové se též snažili působit na finské obyvatelstvo. Ovšem tupost ruské propagandy překonávala všechny meze – Finové používali jejich propagační letáky jako toa-

letní papír či jako zdroj inspirace pro lidové veselí... Co jiného taky s letákem, na němž SSSR, stát proslulý svými hladomory, vzkazoval občanům jednoho z deseti nejbohatších států světa, že má chléb, a že tudíž nebudou hladovět.

Tvrzení SSSR, že jde o nutný akt k zajištění bezpečnosti Leningradu, západní tisk příliš nedojoalo.

Ovšem zahraniční politika SSSR nezůstala zcela neúspěšná. Žádný stát nepřišel Finsku oficiálně na pomoc. Ruská diplomacie prosadila na základě Paktu o neútočení ukončení zbrojních dodávek z Německa a částečně i z Itálie. Rusové dokonce aspirovali na to, že prosadí ukončení švédských dodávek a stažení části švédských dobrovolníků. Tuto možnost ale pohřbila fatální chyba ruských bombardérů, které jaksi omylem přelétly hranice a přeoraly jedno švédské pohraniční městečko... Snad by se to ještě dalo ustát s omluvou a odškodněním obětí, ale ruská diplomacie tomu nasadila korunu neuvěřitelně nehorázným prohlášením, že SSSR nebombarduje města (!) a že ono bombardování bylo ve skutečnosti provokací ze strany Finů (!!!) – čímž rozběsnila švédské obyvatelstvo i vládu na míru nejvyšší. V několika větších městech dokonce propukly demonstrace požadující, aby Švédsko vyhlásilo SSSR válku. K tomu sice nakonec nedošlo, nicméně počty dobrovolníků i dodávky ještě vzrostly a nic na tom nezměnila ani pozdější zoufalá snaha ruských diplomatů urovnat toto „nedorozumění“.

Klid, který panoval jižně od Ladožského jezera, využil SSSR k důkladné reorganizaci a renovaci svých armád. Z východu přitáhly nové divize, ty zdecimované byly doplněny na plný stav... Letectvo bylo posíleno. Většina jednotek dostala nové velitele – skoro všichni jen trochu nadprůměrní důstojníci či instruktoři z vojenských škol a jednotek po celém SSSR byli převeleni do Finska. Finští piloti, kteří prováděli průzkumné lety, hlásili, že na frontové linii či těsně za ní se nachází kolem třiceti divizí a 15 tankových brigád, které zjevně procházejí urychleným výcvikem... Skutečnost však byla ještě horší – k útoku se připravovalo 40 divizí a 20 tankových brigád... Počátkem února tato strašlivá síla udeřila. Do vzduchu vzlétlo něco mezi 2 600 až 3 000 letadly (včetně gardových pluků) a Rudá armáda zaútočila na Mannerheimovu linii a na Kollaa... Konec se blížil.

Peklo v oblacích

Nikdo z nás si asi nedokáže představit pocity, které přepadaly finské piloty pokaždé, když pohlédli dolů – jestliže v první fázi války bylo možné při troše snahy a hledání zahlédnout i tři hořící města, nyní byla situace mnohem „přehlednější“. Hořela všechna. Finští piloti je nedokázali ochránit. Ne že by se nesnažili. Znovu a znovu vzlétali na všem, co bylo alespoň trochu schopné udržet se ve vzduchu a bez váhání se vrhali proti obrovské přesile nepřátel. Po dvou po třech útočili na mohutné svazy ruských bombardérů spoléhající na štěstí a ignorující eskortu, která byla příliš silná, než aby s ní mohli bojovat. Zní to neuvěřitelně, ale ani za této situace nedokázali ruští piloti splnit zdánlivě jednoduchý úkol – zničit finské letectvo. K 14. březnu se konečný účet Zimní války zastavil na 50 sestřelených finských letounech. Ruské letectvo ztratilo asi tisíc strojů, z toho cca tři sta při vzdušných soubojích... Ještě na konci

Lotta sloužící jako „strážkyně oblohy“ hlásí své pozorování

války dokázaly letouny s modrou svastikou (symbol cti, štěstí a statečnosti, který byl ve znaku finského letectva od jeho vzniku v roce 1918 a neměl vůbec nic společného s německým hákovým křížem) poskytovat v kritických chvílích krytí přesunujícím se jednotkám či extrémně důležitým transportům na Karelské šíji, bombardovat ruské síly pohybující se na zamrzlé hladině Lagody a Finského zálivu, či provádět průzkumné lety nad ruskými pozicemi... Ale ačkoliv teď bylo finských letadel o něco více než na začátku války, pořád to bylo málo, příliš málo. K zoufalým bojům, které v únorových a březnových dnech probíhaly, poznamenává jeden z nejlepších finských stíhačů E. A. Luukannen toto:

„Boj stíhal boj, ale nepřítel se zdál být nevyčerpatelný a vrhal do bojů stále nové a nové jednotky. (...) Nepřátelské stíhačky útočily na naše základny a Rusové se z bojů poučili tak, že nám chvílemi připadalo, že čelíme úplně jiným lidem. (...) Už jsme nemuseli vyhledávat boj – on si našel nás! Početní převaha nepřítel dosáhla takových rozměrů, že jsme často zoufale unikali, obklopeni hordami dotěrných stíhaček. Naprosto se nám nedostávalo záloh, chyběla letadla i rezervní piloti. Vše, co jsme měli, bylo posláno do vzduchu a každý pilot denně bojově nalétal 4–5 hodin, většinou ve značných výškách. Ve chvíli, kdy milosrdná tma ohlásila konec akcí, jsme sotva pletli nohama a dokázali se tak akorát vyškrábat na postel...“

(Na jiném místě se Luukannen zmiňuje, že se jemu i jeho pilotům pravidelně stávalo, že při svém vyčerpání zaspali i letecký poplach a nálet na základnu... Jedno ráno mu po probuzení nahlásili, že zaspal 3 nálety – a přitom při dvou z nich bomby padaly opravdu dost blízko nocležárny.)

Zórzak v pustině

Severně od Lagody teče malá řeka, spíš takový větší potok. Potok, který dal jméno asi 250 km² pustiny. Jméno, které ještě po desítkách let vzbuzovalo děs v myslích a vzpomínkách vojáků obou stran. Kollaa... V této divoké oblasti, nalézající se mezi Ruskou Karelií a důležitým finským správním střediskem a železničním uzlem Sortavalou, zaujala obranné pozice 12. divize. Úspěšně zde zadržovala dvě divize protivníka. A zde měl svět v příštích dnech vidět Finy bojovat v jedné z nejzoufalejších a nejbeznadějnějších bitev, jaká kdy byla švedena... Počátkem února zaútočili Rusové na Kollaa silou čtyř divízi a nebyl to ani zdaleka počet konečný... Ke konci února jich už bylo šest. Pak osm a nakonec deset. K tomuto se navíc připojily ještě dvě tankové brigády. Dvanáct letadel, která měla zabezpečovat ostrahu nad Kollaa, nemělo ani tu nejmenší šanci uspět tváří v tvář 500 strojů, které pro danou oblast vyčlenila Rudá armáda. Na každé finské dělo připadlo 40 ruských (navíc na finské straně jsou započítány např. i dva muzejní kousky z 18. století). Již tak propastný rozdíl byl zvýrazněn nedostatkem munice na finské straně. Absolutní převaha Sovětů v dělech i ve vzduchu způsobila děsivý paradox – ačkoliv Finové byli se svými lyžemi teoreticky mnohem pohyblivější, prakticky byly jakékoliv jejich denní přesuny poblíž fronty nemožné a výhoda vyšší mobility zůstala Rusům, což jim umožňovalo vytvářet si lokální převahu místy až 100:1... Pozice 12. divize se začínaly hroutit. Nepočtené posily, které dostávala, pomalu nestačily ani na náhradu padlých... Situace se zhoršovala každým dnem... Vyčerpání Finové usínali či přímo umírali vysílením během svých nočních protiútoků.

Důležitá základna č. 4 padla počátkem března. Padl i „Zabijácký vršek“, na němž 32 Finů téměř čtyři hodiny vzdorovalo 4 000 Rusů podporovaným 20 děly, než je nedostatek munice přinutil k ústupu. Těžká zranění utrpěl král finských ostřelovačů Simo Häihä, jemuž je připisována smrt více než 500 ruských vojáků. Rusové zlepšili své zacházení

s dělostřelectvem a nebáli se riskovat... Stříleli už nejen před útoky, ale i během nich, někdy tak sice zmasakrovali vlastní jednotky, nicméně vzhledem k poměru sil se toto riziko vyplatilo. Ostřelování jednak ztěžovalo finským jednotkám ústup, jednak „ohnivá zeď“,

Kollaa nesmí padnout!

kterou ruská děla zvedla v oblasti kolem průlomu, znemožňovala jeho uzavření – finští vojáci, kteří se o ně přesto pokoušeli, pak často umírali dříve, než se vůbec mohli k ohroženým úsekům dostat... Ale přes toto všechno, ač to vzhledem k okolnostem vypadá absurdně, Kollaa nepadlo... Ani absolutní pře-

vaha v letadlech a dělostřelectvu, převaha v pěchotě 15:1 v celé oblasti a 100:1 v předem vybraných místech útoků nestačila Rudé armádě k tomu, aby oblast ovládla... Postupovala vpřed, to ano, ale byl to postup neskutečně hlemýždí. Finové zaujímali stále nové a nové obranné pozice... Jeden z ruských velitelů to okomentoval slovy:

„Znovu a znovu se snaží zachytit, na každém kroku, který udělají, každý shnilý pařez je pro ně další pevnost.“

Všeobecně se soudí, že ztráty, které překročily více jak 60 % původních stavů, vedou spolehlivě k rozpadu jednotky... V tomto případě to však zjevně neplatilo – minimálně na finské straně. Ke konci bitvy o Kollaa už byla 12. divize zdecimována natolik, že z mnoha rot už zbývaly jen čtyři a z čet jednotlivci... Přesto tato torza útvarů stále bojovala. Nerozpadla se, nevzdala se. Pokud nebylo možné ustoupit, zůstávala na místě a bojovala až do posledního muže. Likvidace těchto ohnisek odporu stála Rusy obvykle několikanasobek vlastních lidí, neboť musela být zničena ještě před setměním – pokud

tedy nechtěli, aby jim v noci vyklouzli a našli si nové obranné pozice. Nutno říci, že tento skoro fanatický odpor finských jednotek v Kollaa měl velice dobrý důvod. Finové věděli, co je v sázce. SSSR se jen velmi neochotně loučil s myšlenkou Kuusinenovy vlády a komunistického (a tudíž ruského) Finska... Teprve počátkem března začala mírová jednání s legální finskou delegací, ale SSSR zjevně nijak nespěchal – bylo jasné, že pokud by padlo Kollaa nebo pokud by se zhroutila fronta na Šíji, klidně by jednání pohřbil a „sklidil úrodu“... čtyři dny před vyhlášením příměří provedly ruské oddíly prudký útok na severu a jihu oblasti Kollaa a téměř uspěly. Pádu oblasti nakonec zabránily posily v podobě jednoho praporu veteránů od Suomussalmi... Ten na jediný záťah urazil na lyžích přes 100 km (!) a nehladě na vyčerpání napadl a rozprášil ruskou divizi, která prolo-

Vlevo velitel 12. divize plukovník Svensson, vpravo desátník Simo Häihä, patrně nejúspěšnější ostřelovač všech dob (500 nepřátel zabitých během 85 dní), který právě přebírá vyznamenání. Krátce na to byl těžce raněn...

mila pozice v severní části oblasti, a obnovil obranné linie (během této akce utrpěl 40% ztráty – to bylo několikanásobně víc, než za celý zbytek války). Den před ukončením bojů se Rudé armádě dokonce podařilo zatlačit střední část fronty od řeky Kollaa, avšak Finové, posílení o dva nové prapory, zahájili

ještě tu noc protiútok... Během něj se jim podařilo část původních linií na břehu řeky obnovit. Pokračování této akce zastavil konec války.

Myslím, že následující pasáž z knihy veterána Erkki Palolampihho Kollaa kestää mluví za vše:

Osamělý voják věděl, že se musí vzepřít ospalosti. Musí neustále udržovat oči otevřené a pozorovat Rusy, aby mohl podat hlášení rotě, kdyby se něco seběhlo. Nebyl si přesně jist, komu se hlásit, neboť nikoho z roty uplynulý den neviděl. Jen tušil, že jeho lidi jsou kdesi támhle, protože odtamtud nikdo neodcházel. Aspoň poručík to povídal, když ho odnášeli.

Stejně tu všichni zdechnou, řekl si. On taky.

Včera večer kdosi něco prohodil o protiútku. Nějaký nový prapor to dostal na starost. Celý nový prapor je tam a ten sežere ty Rusy, že z nich nic nezbude. Ale kde vlastně ten prapor vězí? Blíží se poledne. Prokrista, že by chtěpli cestou?

Osamělý voják se rozplakal a usazenýma rozpálenýma očima sledoval ruskou stranu. Chvilí měl pocit, že vidí otočné věže tanků, ale nikde žádné postavy. Snad ho šátil zrak, jako za tmy tak často. Pocítil slabost v nohou a mravenčení. Neudržel v okopu vzpřímený postoj. Potom zpozoroval, jak k němu kráčeji mrtví Rusové. Neměli zbraně a usmívali se. Ucítil, že padá do mdlob.

Když se probral, kdosi s ním rázně cloumal. Skláněla se nad ním neznámá osoba s úzkým obličejem a zarostlou bradkou. V ruce třímala ruskou automatickou pušku. Fin si uvědomil, že není slyšet křavdlí děl. „Takhle vypadá ticho po smrti?“ podívil se.

„Vstávej, vojáku. Je po válce!“ pravila osoba.

„Udržíme Kollaa?“ ptal se Fin. „Kollaa musíme udržet! Už dorazil ten prapor? Bude protiútok?“

„Už je mír. Nestřílí se. Seber se a běž!“ opáčila osoba.

„Kde jsou ostatní?“

„Žádní ostatní nejsou.“

Ohnivě peklo na Karelské šíji

Timošenko soustředil na Šíji 28 divízi... Ruské letectvo zasypávalo finské týlové komunikace neustávající smrští bomb. Stalin těsně před započetím ofenzívy prohlásil:

„Zmobilizovali jsme letectvo. Rozbořili jsme spoustu mostů. Znehýbnili mnoho vlaků. Finům už zbývají jen tyče, jejich zásoba lyží je nevyčerpatelná...“

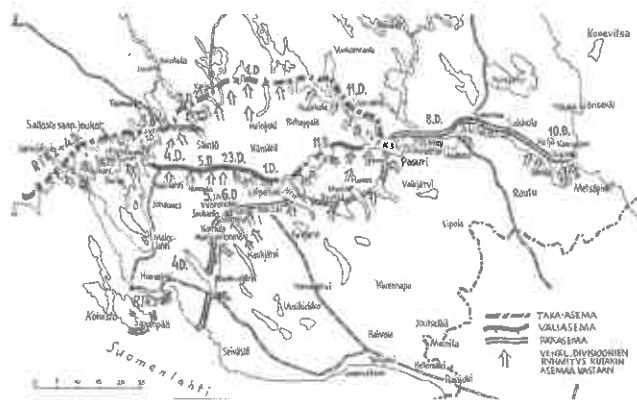
Výsledkem nepřetržitého bombardování byl neustálý nedostatek všeho, neboť zásilky byly dílem zničeny a dílem zdrženy cestou. Finské letectvo a protivzdušná obrana sice byly schopny ochránit ty nejdůležitější transporty a tovární komplexy, ale co to bylo platné, když rudí piloti mezitím rozbombardovali tratě a mosty tak, že cesta zásilky na frontu trvala místo dvanácti hodin celé dny a když práce v továrnách vázla pro nedostatek surovin...

Plán útoku se příliš nelišil od předchozího. Za místo vhodné pro průlom byla opět vybrána oblast širých plání u vsi Summa v prostoru Viipurské brány.

1. února 1940 se rozlehlo nad Karelskou šíjí strašlivé dunění. Téměř celé čtvrtstoletí – od strašlivé bitvy u Verdunu – svět neslyšel nic podobného. A teď to bylo zpět. Během příštích čtrnácti dnů zasypávalo cca 750 děl sektory Summa-Lähde, Summa-Suokanta a Summa-Muolaa každý den téměř 400 000 granátů. Finští piloti sice dokázali provést průzkum ruských palebných postavení (průzkum prováděli většinou stíhači – průzkumný letoun by neměl šanci přežít), ale ten zůstal z větší části nevyužit – finských děl (z nichž byla více než 1/3 vyrobena ještě před první světovou válkou) bylo málo, měla menší

dostřel a docházela jim munice. Těch 32 000 granátů, které dokázala v prvních dnech odpálit, rozhodně nemohlo zvrátit situaci a s postupem času jejich počet rapidně klesal.

Naproti tomu příval ohně a oceli drtící Linií neslábl, naopak. Jestliže ruští vojáci nazývali Zimní válku ledovým peklím, Finové od Summy ji ve svých vzpomínkách titulovali

Postup ruských vojsk na Karelské šíji. Je zde vyznačena Mannerheimova linie, dále Střední linie a nakonec fronta v poslední den války... Z mapky možná není zcela patrný význam útoku po ledu Finského a Viipurského zálivu, které pro prolomení linie v oblasti Summy svým významem mnohonásobně zastínily útoky po souši... Dovolil bych si polemizovat s průběhem nejjižnější části fronty – v poslední den války bylo ruské předmostí na západním břehu Viipurského zálivu mnohem větší...

jako peklo ohnivě. Vesnice Summa zmizela, zůstaly jen tři betonové bunkry, které jí měly chránit. Les, který sahal původně až k severnímu okraji vesnice, byl najednou více než o kilometr dál – dělostřelecká palba jeho přilehlou část srovnala se zemí. Všechny části opevnění, které nebyly z betonu, se začaly rozpadat. 2. února zaútočily na oblast Summa čtyři divize a dvě tankové brigády – toto však dosud nebyl hlavní útok. Rusové tyto jednotky prostě obětovali – jejich zkáza měla přinést podrobné poznatky o finské obraně a zejména vyčerpat Finy... A zatímco tyto divize krvácely, za nimi se v klidu shromažďovaly síly určené k definitivnímu úderu. Finové klid neměli. Přes den se vůbec nemohli přesunovat. Museli zůstat na místě,

doufat, že je netrefí granát a čelit všemu, co na ně Rusové posílali. Klid neměli ani v noci – na řadu přišlo přemísťování zásob, přesuny jednotek, oprava zničeného a pochroumaného opevnění, protiútoky, které měly zlikvidovat průlom a obnovit linii. Finský voják měl tak na spánek dvě hodiny denně.

5. února došlo ruské velení k závěru, že „jablko je zralé k utržení“. Zatímco se Finové ve svých pozicích hroutili vyčerpáním a úpěli nad nedostatkem střeliva, hlavní ruské úderné síly v počtu osmi divízi a tří tankových brigád už byly připraveny ke konečnému rozřešení celého problému. 6. února se tato obrovská pěst rozmáchla a se strašlivou silou dopadla na pozice 1., 3. a částečně i 2. divize v sektorech Lähde, Suokanta a Muolaa... Tento úder však linie vydržela. A vydržela i ten další a další... Na mnoha místech sních zmizel, byv úplně překryt mrtvolami ruských vojáků. Rusové ale své padlé nepočítali. Zapojovali do útoku další divize a zahájili i méně významné útoky v jiných úsecích fronty. Během tří dnů už zuřily tvrdé boje napříč celou Šíjí. A také okolo ní. Ruské jednotky vyrazily ve značném množství na zamrzlou hladinu Lagody a Finského zálivu a pokusily se Linií obejít. Finové je sice dokázali zadržet, ale tyto obranné akce odčerpaly podstatnou část jednotek, které měly být původně použity jako posily a zálohy pro oblast Summy.

V prostoru Summa zatím pravidelně docházelo k několika menším průlomům denně, ale všechny byly vždy během noci zlikvidovány... Hodina spánku na den se stala luxusem, který si jen málokdo mohl dovolit. Jestliže už se začátkem ofenzívy nastaly velké problémy se střídáním a odpočinkem bojujících jednotek, nyní se celý systém zhroutil úplně – rezervní oddíly, které měly střídání zajistit, musely být nasazeny do nočních protiútoků a jako náhrada těch, co už padli. Nyní už nebyly výjimkou jednotky, jejichž vojáci nezamhouřili oka i dvě noci po sobě... Ztráty Finů začaly prudce narůstat – mnozí z nich zemřeli ve spánku. Vysílení vojáci omdlávali a usínali při všech možných příležitostech: v palebných postaveních, při nočních přesunech a také v boji – dokonce ani

rachot jejich vlastních zbraní je nedokázal udržet vzhůru. Náboje docházely. Část finských jednotek vlastnila ukořistěné ruské zbraně a k těm prostě nebyly. Docházela protitanková výzbroj. Protitanková děla se dělila na zničená a na ta bez nábojů. Došly TNT nálože a miny – kovové i dřevěné. Došly i Molotovovy koktejly – a taky lahve na jejich výrobu. Těžké dělostřelectvo mělo podobné problémy. Munice bylo tak málo, že žádná baterie nesměla vypálit více než čtyři salvy v krátkém sledu. Pálit mohly jen tehdy, měl-li cíl velikost alespoň praporu, či jednalo-li se o početnou kompaktní jednotku tanků. Dělostřelecká podpora nočních útoků byla něčím nevidaným. Pokud k ní vůbec došlo, jednalo se zpravidla jen o několik ran spíše demonstrativního charakteru a pro povzbuzení morálky.

Dne 11. 2. se Rusové rozhodli celou záležitost ukončit... Na oblast Summa se snesla smršť více než půlmilionu granátů... Šest divízi vyrazilo naráz do útoku a přes zuřivý odpor obránců vytvořilo obrovský průlom v sektoru Lähde... Finské velení povolalo do oblasti veškeré zálohy, které byly k dispozici, včetně kuchařů, spojovacích důstojníků etc. Celou noc se finské jednotky (bez patřičné dělostřelecké podpory) pokoušely uzavřít průlom, který hájila pětinasobná přesila Rusů podporovaná palbou 200 děl. Podařilo se jim ho podstatně zmenšit, ale na druhý den jej Rusové opět rozšířili, a navíc vytvořili dva další v sektorech Suokanta a Muolaa. Finští tankoborci, kterým už došlo vše, co se dalo proti „smrčícím škatulím“ rozumně použít, se s pistolemi a samopaly v rukou vrhali na ruské tanky a pokoušeli se postřílet posádku skrze průzory. Další se se sochory či improvizovanými bombami zahrabávali do závějí a když tanky přijely až k nim, vyskakovali a vráželi jim sochory a bomby do pásů. Tak či onak, oboji prakticky okamžitě umírali skolení pěchotou, která tanky doprovázela.

Finové vrhli do zoufalého boje poslední jednotky, které měli k dispozici: v posledních dnech zmobilizované brance a dobrovolníky z řad nedovedené domobrany z blízkých měst (průměrný věk v prvním případě 18, v druhém 60 let). Těmto novým útvarům sice

nechybělo odhodlání, nicméně to bylo také všechno, co měly. Mizerné vybavení a jejich nezkušenost (případně příliš vysoký věk) určily jejich osud...

Během zběsilých bojů 6.–16. února na Karelské šíji padlo nebo bylo těžce zraněno cca 30 tisíc Finů (pro srovnání: Finské ztráty za celou válku – včetně civilistů – činily 70 000 mužů a v prvních liniích bylo za celou válku nasazeno celkem asi 180 000 vojáků. Nejvyšší průběžný stav frontových jednotek byl 155 000 mužů)... Ztráty 1. a 3. divize, jejichž muži čelili hlavnímu náporu, dosáhly otřesných 65 %, vedle umístěná 2. divize na tom byla jen o trochu lépe (50 %). Je neuvěřitelné, že divize a přes tyto ztráty nejenže držely zbylé pozice, ale navíc se noc co noc pokoušely o znovudobytí těch ztracených.

13. února se maršál Mannerheim rozhodl ke dvěma těžkým krokům... Za prvé se spolehl na to, že Rusové se pod dojmem první fáze války neodvážejí zahájit nově ofenzivy na severu, a odvolal více než tři čtvrtiny sil ze severního Finska a zároveň nařídil přerušit destrukci motti v oblastech severně od Lagody. Bylo zde ponecháno jen něco málo jednotek na jejich hlídání. Vše, co bylo jen trochu možné přesunout, bylo odveleto na Karelskou šíji. A za druhé: nařídil zastavit veškeré pokusy o uzavření průlomů v oblasti Lähde a Suokanta a vyklidit zbylé pozice v oblasti Summa. O dva dny později opustili Finové zbytek postavení a pevností na Línii, nacházejících se jižně od Summy. Mannerheimova linie (resp. její střední a jižní část) padla. Cena, kterou za to SSSR zaplatil, byla strašlivá. Odhaduje se, že během 1.–16. února ztratila RA v bojích o Línii MINIMÁLNĚ 150 000 vojáků. Ovšem Sovětský svaz měl lidí stále dost. Ruské jednotky byly průběžně doplňovány...

Po pádu Línie se Rusové rázem začali cítit vítězi války. Poněkud předčasně... Finové zaujali nová obranná postavení 7–15 km za hlavní linií a odrazili první útoky... Rusové tedy zastavili postup a čekali, dokud nedorazí jejich děla (přesun 150 mm a 203 mm děl zničeným terénem byl přece jen trochu komplikovaný)... Nakonec

jih však zde nebylo třeba – nové ruské síly vyrazily na led ve Finském zálivu a přes zuřivý odpor oddílů pobřežní obrany (složených hlavně z námořníků) se zachytily na pobřeží u Viipuri. Pokusy o jejich vytlačení skončily nezdarem a Mannerheim se rozhodl neriskovat a nařídil další ústup až k Viipuri. Na linii jezer Luumäki, která spojovala Viipuri s dosud odolávající severní částí Mannerheimovy linie, se měly zdecimované finské jednotky udržet, dokud nepřijde pomoc, nebo dokud neskončí válka. Nebo dokud nebudou zcela zničeny. Další ústup už nepřipadal v úvahu – již teď se fronta oproti původnímu stavu značně protáhla. Jakékoliv její další natahování by znamenalo katastrofu, tak dlouhou linii by už Finové nemohli v žádném případě uhlájit, neměli dost mužů pro její pokrytí... Už teď bojovali prakticky bez záloh. Situace se zhoršovala každou hodinou...

22. února vstoupily čtyři ruské divize na led Viipurského zálivu a zahájily dobývání ostrůvků v jeho východní části. Útok na druhé největší finské město začal... Finské oddíly kladly zuřivý odpor... Zejména jednotky domobrany složené z postarších místních usedlíků už vůbec nemyslely na ústup či kapitulaci a přidělené posty bránily do posledního muže. Přidávaly se k nim i některé Lotty (příslušnice ženských podpůrných jednotek, které normálně zbraně nenosily).

Ruští velitelé ve svých zprávách konstatovali, že bitva o ostrov neskončí, dokud nezabijí posledního Finu...

Finské velení povolalo všechny zbylé armádní oddíly z Laponska (které měla nadále bránit pouze domobrana a švédští dobrovolníci) a společně se záložními jednotkami a jednotkami domobrany jimi posílilo obranu pobřežního sektoru. 28. února převzal odpovědnost za ochranu západního pobřeží Viipurského zálivu slavný spisovatel a dosavadní úspěšný obránce Laponska, generál Wallenius. Když prošel obranné posty na západním pobřeží zálivu a sečetl si, co má k dispozici on a co nepřítel, a bylo mu oznámeno, kolik mají jeho jednotky munice a kolik jih bude možné dodat, nedokázal zakrýt své zděšení... Údajně se prý zeptal důstojníka

štábu, který ho doprovázel, co bude lepší, jestli má Rusy zahnat holemi, nebo zda bude vhodnější použít sněhových koulí – když už je to jediný materiál, který tu je k dispozici... Nicméně funkci přijal a byl rozhodnut pokusit se o zázrak.

Další zázrak nepřichází

Celé dva dny odrážely Walleniovy „laponské“ oddíly ruské pokusy o vstup na západní břeh Viipurského zálivu. Ale sedminásobná převaha ruských jednotek znásobená nepřetržitým bombardováním, stovkami ruských tanků a nedostatkem munice a protitankových zbraní vykonala své... 2. března večer se síly 100. divize RA zachytily poblíž Hărănpää a Vilaniemi... Trvalo celé čtyři dny, než se jim podařilo – již za podpory dalších dvou divizí – spojit a rozšířit tyto dva body v dostatečně velké předmostí (6. března)... Mannerheim poté nařídil ústup bojové skupiny Hamina, která bránila jižní cíp západního břehu zálivu (boj o tuto část pobřeží ztratil po vzniku pruského předmostí smysl) a nařídil jí vyztužit zbytek obrany. Mír už byl na spadnutí, ale Rudá armáda ve svých útocích nepolevovala. Dvakrát se Rusové v následujících dnech pokusili s pěti divizemi zničit zbytek finských jednotek v oblasti a odříznout Viipuri ze západu, ale Finové v obou případech odolali (byť jen s nejvyšším úsilím a za cenu obrovských obětí). Celé čtyři byly vybity v zoufalém boji muže proti muži poté, co jim došlo střelivo a granáty. Finské oddíly nesměly za žádnou cenu ustoupit, protože kryly týl obránců Viipuri. Situace byla naprosto katastrofální... Zatímco pozice na západ od Viipuri odolávaly pouze za cenu rychlé destrukce jednotek, které je bránily, na severovýchodě ruské síly prolomily 8. března obranu na řekách Tali a Vuoksi, a vytvořily si tak důležitá předmostí pro definitivní úder proti línii Luumäki...

Tlak na frontu stále rostl. Maršál Mannerheim, jsa dotazován vládou na možnost dalšího odporu (vzhledem k drsným podmínkám příměří, které navrhoval SSSR), prohlásil, že frontu drží už jen vůle finských vojáků. Její zhroucení očekával během dvou týdnů. Pokud nepřijde pomoc. Se dvěma až

třemi divizemi (švédskými či britskými) a dvěma stíhacími a čtyřmi bombardovacími perutěmi navíc by bylo možné frontu držet celé měsíce. Ovšem pomoc na obzoru nebyla. Švédsko nejen že odmítlo přímo pomoci, ale zakázalo též průchod spojenců přes své území (čemuž se ovšem Finové nedivili – britsko-francouzský záměr využít celou akci jako záminku a příležitost k vojenskému obsazení celé Skandinávie a odříznutí Německa od dočasně Švédské rudy byl veřejným tajemstvím).

Jakkoliv ale situace vypadala z finské strany beznadějně, nebyla růžová ani z druhého úhlu pohledu. Ztráty Rudé armády stále rostly – a to o tisíce vojáků a desítky tanků a letadel denně. SSSR tlačil čas. Termín, který Stalin stanovil, se nebezpečně blížil... Nebezpečí anglo-francouzské intervence rostlo, bylo zde riziko, že Británie a Francie ztratí trpělivost a dojedou si do Finska bez ohledu na přání Švédska a Norska... SSSR musel navíc v tomto směru čelit výčitkám svého německého spojence, pro kterého by podobný vývoj znamenal naprostou katastrofu – bez Švédské rudy by se jeho válečná výroba zhroutila během měsíce...

A Finové se nevzdávali – podle hlášení ruských velitelů byla většina jejich jednotek rozhodnuta bojovat až do úplného zničení. Navíc se zdá, že sami ruští velitelé ve svých hlášeních značně přeceňovali bojeschopnost finské armády a sami odhadovali dobu potřebnou k rozbití frontových linií na měsíc. V té době by už ale mohlo začít jarní tání a představa dobývání centrálního a jižního Finska v době, kdy se mění v jednu obrovskou bažinu, byla pro ruské velení skutečnou černou múrou. Ztráty by byly obrovské a Rudá armáda by ve Finsku strávila nejméně další čtyři měsíce.

Stalin patrně nakonec došel k názoru, že Finsko mu nestojí za takové komplikace (hodlal ještě prodiskutovat s Rumunskem otázku Moldávie, definitivně přivítat pobaltské státy etc. a rozhodně nechtěl pracovat současně na více frontách)... 5. března přijal SSSR oficiální finskou delegaci. Kuusinenova vláda byla zapomenuta, Finská osvobozená

armáda rozpuštěna (tj. znovuzařazena zpět do struktur Rudé armády). 12. března byla podepsána dohoda o zastavení palby a 13. března 1940 palba skutečně utichla...

Mír

Mír přišel Finy drah. Museli se vzdát rozsáhlých území – celkem 57 000 km². Ztratili své druhé největší město Viipuri (dnes Vyborg). Přišli o přístup k Lagodě. Dva-

načt procent obyvatel Finska ztratilo střechu nad hlavou (měli sice možnost zůstat a stát se občany SSSR, ale jen málokdo o tom vůbec uvažoval). Finský průmysl utrpěl obrovské rány, ze kterých se bude vzpamatovávat dalších třicet let. Hanko se stalo ruskou vojenskou základnou.

Podmínky to byly natolik kruté, že Finové mír vůbec nevíkali, mnozí by raději brali pokračování války, než toto. Ministr zahraničí Tanner to shrnul za všechny:

„Mír se nám navrátil, ale jaký mír? Od nynějška budeme žít život zmrzačeného národa.“

Ovšem ani SSSR výsledek příliš nenadchli... Maršál dělostřelectva Voronov shrnul svůj dojem z celé války takto:

„Ano, zvítězili jsme. Získali jsme dostatek země, abychom mohli pohřbit své mrtvé...“

Chmury byly na místě. Pomineme-li samotné ztráty, SSSR zaplatil své vítězství jednak politickou izolací, jednak strašlivou ostudou. Fakt, že musel proti tak malému a špatně vyzbrojenému národu zmobilizovat téměř polovinu všech svých divízi, aby vůbec uspěl (celkem se v prvních liniích vystříдалo něco přes dva miliony mužů), byl otřesným důkazem neschopnosti Rudé armády. Kredit, který si pracně vybojovala u Chalchyn-Golu a který potvrdila v bleskovém polském tažení, byl „utopen v krvi a sněhu“... SSSR přišel o tisíc letadel. Ztráty tanků a obrněných vo-

zidel činily asi 3 000 kusů. Ovšem nejotřesnější čísla se týkala lidí. SSSR, ve snaze alespoň částečně zamaskovat svůj debakl, se je snažil „pzměnit“. Moc šikovný při tom ale nebyl... Jeho první údaj – 100 000 mužů, rozesmál každého, kdo si jej přečetl... Stejně dopadl i druhý pokus – 143 000. Poslední opravenou statistikou Rudé armády bylo číslo 200 000. Ovšem opravy pokračovaly – tentokrát je na sebe vzali jednotlivci... Ruský generál Krivošev hovoří ve svých (cenzurovaných) pamětech o ztrátě 350 000 mužů. A Chruščov, který byl za Zimní války důležitým členem stranického štábu řídicího válku, mluví o milionu. Finové odhadli ruské ztráty na šest set až osm set tisíc mužů.

A jaká byla cena, kterou zaplatil finský národ za to, že zůstal svobodný? Ze 178 000 mužů, kteří se vystřídali v prvních liniích, jich asi 21 000 padlo a 47 000 bylo těžce raněno. Letectvo přišlo o 50 letadel a 100 mužů (včetně pozemního personálu).

Finské obyvatelstvo opouští ztracená území...

Epilog – Jatkosota

Finové se SSSR nepřestali obávat. Ihned začali budovat na svých nových hranicích novou linii pevnůstek. Posílili armádu, nakoupili novou výzbroj.

V roce 1941 povolují za slib navrácení jejich původního území německým jednotkám průchod přes svá severní teritoria pro útok na Murmansk. Sami se drží stranou a

vyhlašují neutralitu – válčit nechtějí, ani se SSSR, ani s Německem. SSSR jim však nedá na vybranou – 25. června zahájí ruské letectvo masivní nálety na Helsinky a další cíle a ruská posádka v Hanko začne ostřelovat okolní města. Finsko vyhlašuje Sovět-

Ani za Pokračovací války nedokázali ruští piloti zužitkovat technickou převahu, kterou měli. Zde vidíme moderní a rychlý Mig-3 sestřelený finským Brewstrem Buffalo – letounem, který v té době už všechny ostatní země vyřadily z výzbroje jako beznadějně zastaralý. Finové v té době Brewster nazývali Taivaan Helmi (Nebeská perla) – o tolik předstíhoval v roce 1941 jejich ostatní letouny.

skému svazu válku a začíná Jatkosota – Pokračovací válka. Síly jsou dnes papírově srovnatelné, jen v letectvu má SSSR mírnou převahu. Jenže statistiky jsou jedna věc, skutečnost druhá. Ilmavoimat (finské válečné letectvo) vymete během několika dnů oblohu nad Finskem, čímž jasně ukáže, že ruští piloti jsou stále stejně nepřipravení a bez mnohonásobné početní převahy nemají šanci. Hanko padne ve dvou dnech. Během měsíce znovuobsadí pozemní vojska vše, co Finsko ztratilo a postupují dál do nitra ruské Karelie... Finští představitelé vypouštějí pokusný balónek: finská vojska jsou připravena ukončit všechny akce, pokud SSSR uzná hranice z roku 1939... Stalin odmítá. Finové tedy pokračují dál až k Oněžskému jezeru a zde se zastaví... Demobilizují dvě třetiny své armády a čas od času nabízejí Stalinovi zpět území za příměří a uznání hranic 1939. Marně...

V lednu 1944 se už Stalin cítí dost silný, aby se revanšoval a zahajuje útok... Finové tedy nabízejí příměří a návrat k hrani-

cím z roku 1940, ale Stalinova odpověď (učitelná zřejmě pod dojmem rychlého postupu jeho vojsk) je šokující: SSSR přijme pouze bezpodmínečnou kapitulaci... Stalin se ovšem krutě mylí... Nechápe, že Finové ustupují tak rychle nikoliv kvůli strachu či slabosti, ale protože jim na území, na němž se teď nacházejí, vůbec nezáleží. Nepočtené finské jednotky uplatňují zdržovací taktiku a umožní tak zbytku armády provést mobilizaci a připravit se... Když ruské síly překročí hranice z roku 1939, čeká tu na ně více než 35 člověkem či přírodou vytvořených obranných linií a odhodlaní obránci. Znovu se tvrdě bojuje na slavných bojištích Zimní války. Rudá armáda roku 1944 má už jen málo společného s armádou z roku 1940... Ale přestože se její výcvik a metody podstatně zlepšily, Finům se Rusové stále nevyrovňají... Ovšem je jich podstatně více a mají lepší zbraně. Viipuri nakonec padne a Rudá armáda se postupně probíjí až k hranicím z roku 1940... Kousek od nich pak svudou Finové s Rudou armádou rozhodující bitvu... Započne 25. června v prostoru Tali a finské

Zničený ruský tank

oddíly během ní ustupují k Inháltě, kde 7. července SSSR svou ofenzivu ukončí... Jen v této poslední bitvě vykrvácely tři ruské divize, z nichž dvě byly považovány za elitu Rudé armády... SSSR uzavře s Finskem dohodu o příměří, v níž se oba státy vrací k hranicím z roku 1940 s tím rozdílem, že SSSR navíc dostane Petsamo, a s podmínkou, že Finové vyženou Němce z Finska a umožní vojskům SSSR průchod při útoku na

Německé síly v Norsku... SSSR totiž spěchá... Jde mu o vliv nad střední Evropou, kterou potřebuje obsadit dřív, než to udělají západní spojenci. Zdržení a ztráty, které se před ním v případě pokračování ve Finsku rýsují, se v tomto kontextu jeví jako velmi nerentabilní. Třetí a poslední rusko-finská válka skončila. Finsko zůstalo svobodné. Finové v této poslední válce ztratili 60 000 mužů, SSSR asi čtvrt miliónu...

-Cinik-

K pramenům:

Bohužel není v mých silách, vypsát zde všechny. Jednak jich je příliš mnoho, jednak některé www stránky již zanikly. Navíc můj archiv www stránek utrpěl během reinstalace „windowsů“ rány, které se mi dosud nepodařilo úplně zacelit...

Jedny páteční noviny

Svět je stále složitější a člověk pomalu ztrácí orientaci, jak to vlastně s jednotlivými věcmi na tomto světě je. Kupříkladu taková teorie chaosu, která značně zahýbala deterministickým pojetím světa – nic není dopředu dáno a každá drobná výchylka může být důležitá. Složitě stochastické modelování, jakým je např. předpověď počasí, nám zřejmě nikdy nedá jednoznačné a nediskutovatelné (a hlavně „správné“) výsledky.

Člověk ale nemusí vstupovat na půdu vědy, stačí se jen podívat kolem sebe. Co člověk, to jiný názor: do Iráku se polní nemocnice vyslat musí, ale zároveň ne tak, aby byla přímou součástí válečné operace (neboť je přece potřeba vyhovět všem stranám – britsko-americké i německo-francouzské). No a pak se nemůže člověk divit, když se v jedné novinách (LN 25. 4.) dozví následující zprávy, dost rozporně vypovídající o environmentálním uvědomění národa.

Na straně 6 je velký nadpis: *Češi jsou radikálnější v ochraně přírody než v zemích EU.* Světový fond ochrany přírody (WWF) dělal ve dvanácti evropských zemích průzkum,

Základní prameny:

Lauri Paananen, Eloise Engle: Zimní válka: sovětský útok na Finsko 1939–1940 (u nás vyšlo 1996)
Eino Antero Luukanen: Stíhač nad Finskem (u nás vyšlo 2001)

www.winterwar.com
virtual.finland.fi/finfo/english/mannerheim.html
hkkk.fi/~yrjola/war/faf/
geocities.com/taipaleenjoki/
www.iremember.ru/infantry/krutskikh/krutskikh.htm
www.mannerheim-line.com/list%20of%20sectors.htm
www.mannerheim.fi/10_ylip/e_nlinja.htm
www.mannerheim.fi/
www.mil.fi/tiedotus/talvisota_eng/index.html
www.xenophong.org/ruscity/fortress/vyborg/vyborg.htm
www.wargamer.com/rfm/wintwar.htm
www.sodatukivina.cjb.net/
www.wargamer.com/rfm/contwar.htm
virtual.finland.fi/finfo/english/war7.html

v němž se dotazoval na názor na rozšíření současné sítě chráněných území (80 % Čechů pro), na výstavbu v chráněných územích jako vleky a silnice (60 % Čechů proti) a na těžbu dřeva v chráněných územích (61 % Čechů proti). Tento názor dost ostře kontrastuje s vyjádřením těch, kteří tvrdí, že ochrana přírody není v popředí zájmu většiny národa a ekologičtí aktivisté zastupují jen drtivou menšinu občanů, ne-li dokonce jen sami sebe (a proto by měli být náležitě ohlednání na svých právech).

Samozřejmě si můžeme o průzkumu myslet cokoliv, ovšem WWF je mezinárodně uznávaná instituce, a tudíž bych klidně výsledkům určitou váhu přisoudil.

Ale o pouhých šest stran dále, v rubrice *Dopisy redakci*, je čtenářův optimismus notně zchlazen. Reakce na myšlenku zave-

dení mýtného za vjezd do centra Prahy je velmi příkrá: „Další bič na motoristy – mýtné za vjezd do centra Prahy a využití mýtného na podporu hromadné přepravy a výstavby cyklostezek. Tedy na něco, co opět s motorismem úzce nesouvisí. Je úděsné, co všechno jsou naši nekompetentní úředníci schopni vymyslet... Jinými slovy – stát se nešťítí taktó nestydatě diskriminovat a zneužívat jednu vybranou skupinu obyvatel (motoristy)...“ Co dodat? Snad jen to, že pisatel se možná dobře zná s onou osobou, která na diskusní fóru o trase dálnice D3 napsala tento velmi věcný argument: „Dálnice jsou prostě potřeba a basta fidli.“ Jeho představa, jak by měl vypadat (mimořádně údajně dost minimalistický) plán dálniční sítě v ČR, je k vidění na webu na adrese: <http://mujweb.cz/veda/dalnicni-sit/dalnicni-sit-33.htm>. Fakt doporučuji shlédnout, je to ovšem trochu hořký humor.

V příloze (magazínu LN) se naopak lze dočíst o situaci ve Straně zelených, jediném to politickém subjektu, který ve svém volebním programu akcentuje otázky životního

prostředí. Zatímco na Západě jsou podobné strany často v Parlamentu či dokonce i ve vládě, u nás se krčí v koutku... Částečně si za to ovšem mohou i svými vnitřními rozpory, které se snad nyní, po vstupu zástupců ekologických iniciativ do této strany a celkové změně vedení, podařilo vymýtit. Bohužel si odcházející vedení s sebou vzalo pro jistotu pár miliónů ze stranického konta, takže strana počíná svou „novou éru“ velkým skandálem, pro naši politiku už ovšem velmi typického charakteru...

Jak vidíte, v jediných novinách můžete najít náznaky pozitivního i negativního environmentálního smýšlení národa... Tak to samozřejmě bude vždycky, otázkou ovšem je, který z těchto dvou přístupů převládne... A pokud to bude ten pozitivní, je potřeba dát politikům najevo, že hlasy ekologických aktivistů rozhodně nejsou osamoceny. Můžeme začít málem, třeba podporou cyklistické dopravy nebo cílenou snahou omezit automobilovou dopravu v centru Českých Budějovic.

Lukáš Šmahel

Z MÉHO NOTESU

Co nám napáchala válka v Iráku

Od té doby, co jsem naposledy plnil stránky Mého notesu, se mnohé událo. Asi nejvýznamnější je bleskové vítězství USA ve válce s Irákem, což je věc, která si zaslouží naši pozornost. Nehodlám se zde zamýšlet nad tím, byla-li to válka legální, ani nad tím, jakým způsobem byla vedena a jak moc geniální byli její plánovači...

Mně osobně jde spíše o to, co tato válka způsobila a jaký má a bude mít dopad na tento svět. První, kdo se s ní setkal a vyšel poznamenán, je OSN. USA ignorovaly Radu bezpečnosti OSN a OSN jako takovou a zahájily válku na základě pochybného výkladu jejích starších rezolucí... OSN tak byla hned několikrát násobně ztrapněna:

- 1) nedokázala přinutit Irák ke splnění svých rezolucí a podmínek příměří z roku 1991
- 2) její vlastní rezoluce byly (dez)interpretovány jako svolení k akci, k níž OSN zjevně souhlas dát nechtěla
- 3) OSN nejenže nebyla schopna válce zabránit, ale nedokázala ani „agresora“ jakkoliv potrestat...
- 4) zdá se, že OSN se neprosadí ani v poválečném Iráku a že její vliv na nové uspořádání této země bude pramalý.

Pokud vám z toho vyplývá, že OSN je politicky naprosto bezvýznamná organizace, tak máte v podstatě pravdu. Veto stálých členů RB je zárukou absolutní impotence světové organi-

zace v řešení všech jen trochu významnějších problémů. Obě výjimky, které v tomto ohledu historie nabízí (Korejský konflikt a první Válka v Zálivu) jsou zjevně přesně těmi pověstnými výjimkami, které potvrzují pravidla... Obě přišly na svět díky neopakovatelným situacím (v prvním případě SSSR váhal s instrukcemi pro svého velvyslance tak dlouho, až ten už rezoluci nestihl vetovat, v druhém se uplatnila euforie z pádu železné opony a obava z destabilizace celého Blízkého východu)...

Na situaci, kdy OSN plně odhalila svou ani dříve příliš neskrývanou slabost, lze nahlížet různě. Je samozřejmě nesmysl chtít ji zrušit... OSN je užitečná jednak z hlediska humanitárních akcí, jednak jako diskuzní fórum národů a vhodný prostředník pro vyjednávání v dnešních i budoucích konfliktech. Objevují se ovšem ještě i jiné myšlenky, z nichž jedna mě naplňuje nefalšovaným děsem... Jedná se o různé plány na takovou reformu OSN, která by ji „zakceschopnila“. Nejčastěji se zmiňují zrušení věta RB OSN, či přímo zrušení RB OSN a svěření všech rozhodovacích pravomocí celému Valnému shromáždění OSN. Přiznám se, že si nedovedu představit, že by velmocí z RB na něco takového přistoupily a že by skutečně poskytly OSN jakoukoliv významnější politickou moc, nicméně pokud by k tomu došlo, považoval bych to za katastrofu strašlivých rozměrů... Protože pokud se na OSN podíváme zblízka, zjistíme, že tato vznešená a oslavovaná organizace je ve skutečnosti politováníhodným spolkem velmi podezřelých individuí... Diktátorské a problematické režimy má nadpoloviční většina členů této organizace. Ostatně stačí jen pohlédnout na „vybranou společnost“ stálých členů RB OSN. Dokonce zde najdeme jednu komunistickou diktaturu (Čína) a jednu zemi minimálně problematickou (Rusko). Můžeme se sice utěšovat představou, že demokratických zemí je zde většina, nicméně jest otázkou, jak moc je to pravda – vzhledem k jistým známým výročkům francouzského prezidenta, osobního do přítele takových skvělých mužů, jako jsou Sadám Husajn a Robert Mugabe, se totiž naskytá otázka, není-li tento prezident demo-

kratem pouze uvnitř hranic své země... A zahraniční politiku Francie ovládá on. Budeme-li rozšiřovat náš výběr, bude se situace ještě zhoršovat. Bylo by zdlouhavé a asi i zbytečné zde vyjmenovávat všechny „zajímavé“ členy OSN, pokusme se tedy na celou věc podívat jinak. Jak praví jedno staré biblické přísloví: poznáte je po ovoci... A jaké jsou tedy plody vzešlé z pléna OSN? Hodně je jich sladkých, ale ty nás momentálně příliš nezajímají, neboť teď musíme hledat ty trpké... Jaké jsou ty nejkyslejší? Můžeme začít třeba tím, že Komise pro lidská práva vede Lybie, což je diktátorský režim, který se v blízké minulosti ani nesnažil skrývat svou podporu světovému terorismu. Druhý případ, který zde uvedu, jsou „protizraelské“ rezoluce... Není mi známo, že by kdykoliv v historii byl nějaký stát „šikanován“ tolik, jako Izrael... Za posledních 30 let neexistuje rezoluce týkající se tohoto státu, která by se dala vykládat jako nestranná. Je to logické, protože třetina hlasujících je proti Izraeli velice silně zaujatá a zbytek zúčastněných států bere většinou na spravedlnost a etiku ohled pramalý a spíše je zajímá dopad hlasování na jejich ekonomiku, kterážto silně závisí na ropě, která je zase v míře více než hojně k dostání u oněch zaujatých. Pokud si přitom uvědomíme, že spousta rezolucí byla vetována USA a že existující nevetované rezoluce jsou velkým kompromisem (za účelem jejich nevetování), pochopíme, jak moc platí tvrzení, že Izrael existuje jen díky síle své armády a vetu v RB. Je taky pochopitelné, že Izrael neplní rezoluce OSN, neboť některé z nich jsou koncipovány tak, že by jejich plnění ohrožovalo samu existenci tohoto státu. Je otázkou, jak dlouho by Izrael přežil, kdyby veto neexistovalo a rozhodovalo by VS OSN. Docela se obávám, že velmi krátce. Pokud ovšem připustíme, že OSN je schopna přistupovat k nějakému státu natolik zaujatě, že ohrožuje samotnou jeho existenci (byť se jedná o tak specifický případ, jako je Izrael), musíme také připustit, že se tak může v budoucnu dík i u jiných států, což je dost děsivá představa.

Nicméně OSN a potvrzení její akceschopnosti je jen jedním z důsledků války. Dalším, vyslovené pozitivním, důsledkem je

odstranění jistého kníratého diktátora z Iráku. Jediný problém – kdo by ho měl nahradit – se řeší. Musíme doufat, že to nebude nový Husajn, či že ho jeho poddaní nepošlou na onen svět hned po inauguraci. Měl by se líbit zároveň šijitům, sunitům i Kurdům. Měl by to být Iráčan a měl by to být demokrat... A to jsou dost náročné požadavky.

Dalším důsledkem války je jistý resp.pekt, který si USA vydobily ve světě. Lze možná namítnout, že jejich popularita v islámských zemích klesla, pokud ovšem připustíme, že je něco takového ještě možné – čímž si nejsem tak docela jist. Zajímavým dokladem zvýšeného respektu je případ Severní Korey, která už zdá se zapoměla na své vý-

hrůzky o připravenosti vést proti USA preventivní úder, pokud ji tyto budou ohrožovat a nabízí jak ukončení atomového programu, tak volný přístup inspektorů do svých vojenských a nukleárních zařízení...

Je tu ovšem i jeden velmi negativní dopad. Týká se jednoho diktátora, který se rozhodl, že válečný halas v nejlukrativnějších vysílacích časech jej skryje před zrakem světa a promptně začal vynášet rozsudky smrti a doživotního vězení nad členy opozice a těmi, jejichž jediným cílem je opustit jeho „Ostrov Svobody“. Myslím, že v této věci by si svět měl dát pozor a dohlédnout na to, aby mu to tak jednoduše neprošlo...

-Činik-

Válka v Iráku – válka na internetovém diskusním fóru

Aneb také válka v přímém přenosu, jak ji nazvali reportéři. Něco na tom bude – kdo měl televizi, rádio nebo Internet, mohl sledovat postup spojenců doslova krok za krokem. Na Internetu to dovedli k dokonalosti redaktoři na stránkách www.idnes.cz, kde běžela on-line reportáž od chvíle těsně před vyhlášením války až do několika dní po jejím oficiálním ukončení. Za tuto nepřetržitou práci jim patří čest a chvála, ačkoli ne vždy šlo o zprávy pravdivé, případně byl uvedený zdroj poněkud obskurní („uvedla agentura X na základě informací agentury Y, která je získala od „očitých nejmenovaných svědků“). Ale to je riziko podniku, neboť víc než o informace šlo v irácké krizi především o dezinformace a také o propagandu, jež byla opravdu hustá (na všech stranách, včetně „nezávislých“ informací ruské kontrarozvědky z jedné zajímavé webové stránky).

Já se budu v této krátké glose věnovat především on-line reportáži na idnes.cz, a to ještě její specifické části – diskusi čtenářů. V začátku tzv. irácké krize jsem si totiž řekla, že se zase jednou nějakému světovému problému budu důkladně věnovat, a sedávala jsem minimálně první tři týdny války na netu skutečně poctivě, takže mi neunikla „ani mínota“. A bylo otázkou času, kdy se zúčastním

také diskuse. A věřte nebo ne, třítydenní zkušenost s on-line diskusí byla velice poučná, občas přínosná, trochu smutná a hodně vyčerpávající.

Doufala jsem naivně, že řeč bude o tématu a že ignoranti se chodí vykecávat na odlišné servery. Chyba lávky. Zpočátku se debata skutečně točila více či méně okolo

konfliktu, protože spousta lidí nechápala souvislosti a věřila, jako já, že se může něčemu přiučit z historie. Jenže s postupujícím časem, jak se zapojovalo stále více lidí, ztrácela diskuse na úrovni, až občas zapadla do bahna „vejšplechtů“ vesmírného ichtyly ing. Ivo Aštara Bendy (nebo toho, kdo se za něj vydával), či do nechutných a zbytečných sprostfáren lidí, kteří k tomu evidentně neměli co říct.

Nejsem nijak pruderní, mám smysl pro recesi a chápu, že příliš vážné debatě občas neuškodí vtip, ale proboha alespoň inteligentní. Další problém byl, že i diskuse na úrovni se po chvíli stávala poněkud nepřehlednou, a „díky“ spoustě zbytečných ptákovin od občanů se záporným IQ tato nepřehlednost nabyla obudných rozměrů a onen původní vzdělávací a informační význam se zcela utopil. Víceméně ustálený okruh lidí, kteří přispívali dobrými až skvostnými věcmi, se tak hodně ztrácel. Museli byste debatu nepřetržitě sledovat 24 hodin denně, abyste se v ní orientovali.

Shrnutí: jsem pěkně otrávená úrovní některých „příspěvatelů“, ale co jsem vlastně čekala, že jo? Dozvěděla jsem se nakonec spoustu zajímavých věcí a rozšířila si obzor zahraniční politiky 20.–21. století (došlo i na

1. světovou válku, dokonce někdo vyčítal Američanům řešení „indiánské otázky“ a otrokářství, čímž se diskuse posunula ještě hlouběji do historie). Poznala jsem i dostatek lidí vzdělaných a informovaných, a rovněž slušných, kteří věděli, že diskuse je o otázkách, odpovědích a hlavně argumentech pro tyto odpovědi. A co se týče přezdívek – každý v diskusi vystupuje pod jménem, které si zvolí – asi málokde byste viděli, jak spolu otevřeně hovoří „bin Ládin“, „Saddám Husajn“, „GeorgeBush – bušbuš“, „Zas**nejčervenejkomoušnevimodkud“ a podobné postavíčky. Nemluvě o těch, kteří vystupovali každý den pod jiným pseudonymem – tí by si měli místo internetového fóra zajít na konzultaci k psychologovi.

Co z toho tedy plyne? Jste-li chladnokrevní, od přírody zvědaví, s dobrým postřehem, schopností sledovat tok událostí a jste-li tolerantní vůči magorům, návštěvu podobné diskuse doporučuji. Ale hlavně doufám, že hodně dlouho žádná další válka nebude.

Na závěr pro vaši představu autentická ukázka přímo z diskusního fóra (tohle už je pouze slabý odvar z konce války, během vypjatých fází nebyla většina věcí vůbec publikovatelná).

-Mara-

reagovat

ZHN (Jindrich Hojer, 17.04.2003 13:03)

Osobne bych po tom co ukazaly posledni tydny prohlasil presidenta USA G.W.Bushe za zbran hromadneho niceni. Dal bych ho hledat, na jeho nalezeni bych vypsal odmenu. Po nalezeni bych ho "vytil do zeme", ale az po radne dekontaminaci.

reagovat

Re: ZHN (BOB, 17.04.2003 20:35)

To Hojer . Co tak Váš výjezd do KILDR ?

Nebud'te už s tím Bushem směšný . Ještě vám ta názorná a oprávněná lekce od USA nestačila ?

reagovat

Re: Re: ZHN (terazky, 17.04.2003 22:22)

Těhnle šaškům pomůžte akorát tak teplá, studená a do klece.. ☹☹☹

reagovat

Re: Re: Re: ZHN (Jindrich Hojer, 18.04.2003 12:59)

Ano, pokud myslíte olizovace BOBa...

reagovat

Re: Re: ZHN (Jina, 22.04.2003 11:22)

Bobě ty si fakt bíb

PIKNIK U CESTY

Slovo o autorech

Arkadij Strugackij (nar. 28. 8. 1925) absolvoval Vojenský institut jazyků v Moskvě. Později pracoval jako redaktor.

Boris Strugackij (nar. 15. 4. 1933) absolvoval fakultu mechaniky a matematiky na univerzitě v Leningradě.

Publikovat začali v roce 1957. Jejich knihy se zabývají tematikou kosmických letů a perspektivami vědeckého a technického pokroku. V různých obměnách se zamýšlejí nad možností prvního setkání a kontaktu mimozemské civilizace s lidstvem.

Naznačení obsahu knihy

Celému příběhu předchází záznam z interview, který poskytl profesor Valentin Pillman poté, co obdržel Nobelovu cenu v oboru fyziky za rok ... Je požádán, aby vysvětlil pojem „Pillmanův radiant“.

Představte si, že byste roztočil glóbus a pak do něj začal pálit z revolveru. Průstřely vytvoří na globusu jakousi plynulou křivku. Taková je podstata toho, čemu vy říkáte můj první velký objev: všech šest Pásem Návštěvy je rozloženo na povrchu naší planety tak, jako kdyby někdo vystřelil do naší Země šestkrát z pistole umístěné v jistém bodě na linii Země–Deneb. Deneb je alfa souhvězdí Labutě a onen bod, z něhož se „střílelo“, je právě Pillmanův radiant.

Brzy po Návštěvě je zřízen Ústav mimozemských civilizací, který se zabývá popisem a objasněním dějů odehrávajících se v Pásmu a zkoumá předměty odsud dopravené. Přes veškerou snahu vědců jsou však výsledky bezvýznamné.

Je vydán příkaz, že s tajemnými předměty nalezenými v Pásmech smí disponovat pouze tento ústav, ale existují dobrodruzi, kteří s nasazením vlastního života podnikají výpravy do Pásma a přinášejí odtud všechno, co se přinést dá. Říká se jim stalkeri.

Ústřední postavou děje je Roderick, který patří k nejlepším stalkerům. Pásmo silně ovlivnilo jeho život, neznamená pro něj jen zisk z prodeje přinesených předmětů na černém trhu. I když je každá výprava nesmírně vyčerpávající a nebezpečná, cítí potřebu vracet se tam znovu.

Říká se, že lidé žijící poblíž Pásma se stávají stále více odlišnými od ostatních, a že děti, které se rodí stalkerům, jsou zvláštní.

Pokud budete očekávat popisy mimozemšťanů či detaily krvavých scén, budete asi zklamáni. Ačkoli autoři mistrně líčí výpravy stalkerů do Pásma, kdy rozhodně nechybí napětí, ve skutečnosti předkládají situaci, která by s velkou pravděpodobností opravdu mohla nastat. Nejde jen o dobrodružný sci-fi román. Čtenář získává možnost k zamýšlení nad charakterem člověka, možnostmi společnosti či směrem jejího vývoje.

Knihy bohužel není k dispozici v knihovnách Českých Budějovic, ale její elektronická podoba je na www.volny.cz/h164.

Za doporučení stojí i film STALKER režiséra Andreje Tarkovského, SSSR 1979, natočený volně na motivy knihy.

Úryvek

„Zítرا provádím pokus. Strašně zajímavý.“ říkal Pillman, když nastupoval do auta.

A začal vykládat o ztřeštěm pokusu. Richard ho zavezl do vědeckého městečka.

Taky se bojí, říkal si, když znovu nasedal. Co z toho, že má vysoké čelo. Ti s vysokými čely se musí bát ještě víc než my obyčejní. S námi je to jednoduché: my zkrátka a dobře ničemu nerozumíme. Ale oni vědí, jak moc ničemu nerozumějí. Dívají se do propasti, která nemá dno, a vědí, že není jiné východisko než vlézt tam. Srdce jim tluče jako zběsilé, protože chápou, že neví, do čeho lezou. A hlavně neví, zda najdou cestu nazpátek, to je to nejhorší. A my se při tom díváme taktně jinak. A možná že je to tak lepší, nečítat se a snažit se přežít. Největší čin lidstva je to, že přežilo a chce přežít i v budoucnu. Čert vás byl tady dlužen, Hosté. Nemohli jste si uspořádat svůj piknik někde jinde, třeba na Měsíci nebo na Marsu? Jste stejně bezohlední jako všichni ostatní. Hosté, i když umíte zmáčkout prostor tak, že je z něho malinká černá kulčička. Piknik jste si uspořádali. U cesty!

Ale já mám v hlavě jiné myšlenky, říkal si a jel se svým autem jasně osvětlenými mokřými ulicemi.

Zastavil své auto před domem, ve kterém bydlel Roderick Shoehardt. Chvilku seděl za volantem a přemýšlel, jak má mluvit. Pak vylezl z auta: teprve teď si všiml, že dům

vypadá jako neobydlený. V oknech byla tma, v parčičku nesvítily ani lampy. Pomyslel na to, co teď uvidí, a po zádech mu přeběhl mráz. Na okamžik dokonce přemýšlel o tom, že by mohl Roderickovi zatelefonovat a dát si s ním někde sraz, ale pak se vzchopil a šel. A v tu chvíli nenáviděl všechny ty zbabělce, co odsud utekli.

Vešel do domu a stoupal po schodišti, které nikdo nezametal. Zastavil se přede dveřmi bytu, ve kterém žil Roderick, uhladil si vlasy, povzdech si a zazvonil. Chvilku bylo ticho, ale pak se dveře tiše pootevřely. Kroky však neslyšel Richard žádné. Na prahu stála Agnes. Z předsíně mu svítilo do očí světlo. Viděl jenom tmavou siluetu děvčátka a v prvním okamžiku si všiml jenom toho, jak se za poslední měsíce strašně vytáhla. Ale pak ustoupila dovnitř a Richard uviděl její obličej. V okamžiku mu vyschlo v hrdle.

„Ahoj, Agnes,“ řekl co nejveseleji. „Jak se máš, holka?“

Neodpověděla. Mlčky a absolutně tiše ustupovala ke dveřím svého pokoje a zamračeně se na něho dívala. Zřejmě ho vůbec nepoznala. Ale vždyť on ji taky nepoznával. Je to lumpárna, to Pásmo, řekl si.

(Pro větší srozumitelnost mírně upraveno a zkráceno.)

www.volny.cz/h164

Stalker, SSSR 1979, režie Andrej Tarkovskij

Ivana Tomšíková

Zprávy z babylónské věže

Motto: *Náušnice mají velkou cenu – uši větší. Perské přísloví*

Řeč, kterou není slyšet

Za všechno může jeden francouzský abbé

Otázkou, co bylo dřív, zda vejce, či slepice, tedy zda posuňková, nebo artikulovaná řeč, jsme se na tomto místě trochu zabývali mi-

nule. Ponechme ji proto nyní stranou a spokojujme se s tvrzením, že posuňková řeč je velmi starou formou komunikace provázející člověka od dob, kdy byl ještě víc zvířetem než člověkem. Jisté formy znakové řeči byly používány v klasickém Římě a Řecku. Ve

středověku používali mniši během plnění slibu ticha manuální (prstovou) abecedu. Znaková řeč byla také používána americkými Indiány, i když šlo o řeč zcela odlišnou např. od dnešní americké znakové řeči.

Dříve, když byli neslyšící izolováni jeden od druhého, vytvářeli si spolu se svojí rodinou vlastní znaky, které používali při vzájemném dorozumívání. Tyto znaky bývají nazývány „domácími znaky“. Neslyšící v různých oblastech si pochopitelně vytvořili odlišnou skupinu „domácích znaků“ a obvykle jim rozuměli jen oni sami a ti, s nimiž takto komunikovali.

První školu pro hluchoněmé založil roku 1750 v Paříži abbé de l'Épée. Abychom pochopili, jak důležitý to byl krok, musíme si připomenout, že známý kodex byzantského císaře Justiniana, který měl neobyčejný vliv na vývoj evropského práva, pokládal hluchoněmé za lidi duševně méněcenné, a odepíral jim proto právo na vzdělání. L'Épéeova škola, stejně jako jeho vědecké práce zabývající se metodikou výuky hluchoněmých, inspirovala vznik mnoha podobných vzdělávacích ústavů v Evropě i ve Spojených státech. První škola tohoto druhu u nás byla založena v roce 1786 v Praze.

Od „domácí“ pantomimy k dnešní znakové řeči

V čem spočívala l'Épéeova metoda, přijatá a zdokonalovaná později pedagogy celého světa? Jeho program výuky zahrnoval dva úzce související úkoly: obohatit a zdokonalit posuňkově vyjadřování hluchoněmých a otevřít jim cestu k normálnímu ovládnutí francouzského jazyka – jak řeči, tak i písma.

L'Épée si byl dobře vědom, že podstata ideálního řešení druhého úkolu spočívá v tom, naučit hluchoněmé artikulovanou řeč a umožnit jim pochopit řeč jejich učitelů. Primitivní „domácí“ posuňková řeč má totiž stavbu diametrálně odlišnou od řeči mluvené. Jedná se často vlastně jen o kopírování a mimické napodobování vnějšího světa a neexistují zde zákonitosti analogické gramatickým pravidlům. Tomu, aby se hlu-

choněmi naučili artikulované řeči, přitom v zásadě nic nebrání, protože naprostá většina z nich má normální artikulaci aparát a neuzivá jej jen proto, že jim chybějící sluch znemožňuje napodobovat řeč ostatních. Je známo, že hluchoněmé děti si začínají broukat ve stejném věku, jako jejich slyšící vrstevníci. Tato jejich aktivita ovšem záhy ustává, protože je pro ně nezajímavá, nemají zpětnou vazbu ve svém sluchu.

Způsob, jehož pomocí si mohou hluchoněmi osvojit schopnost artikulované řeči, se nazývá zvuková nebo také vibrační či taktilně-vibrační metoda. Spočívá v tom, že se neslyšící ohmatáváním učitelova hrdla snaží zachytit nejjemnější změny v poloze jeho hrtanu a hlasívek, odpovídající různým zvukům verbální řeči, a přitom sleduje správné postavení rtů a jazyka. K osvojení správné artikulace touto metodou je zapotřebí mnoha měsíců a let. Kromě toho, že zvuková metoda nesmírně usnadňuje komunikaci s okolím, představuje také jedinou možnou cestu k ovládnutí mateřského jazyka. Dnes mají hluchoněmi vyučování zvukovou metodou široký přístup k literatuře – to by jim bylo odepřeno, kdyby jejich jediným jazykem zůstala posuňková znaková řeč.

Vysvětlili jsme si, jak učil abbé l'Épée své svěřence jejich mateřskému jazyku a schopnosti komunikace se slyšícím okolím. Teď se dostáváme k druhému úkolu, který si vytyčil, totiž ke zdokonalení znakové řeči. Pro neslyšící pochopitelně zůstalo i po zvládnutí akustické řeči mnohem snazší dorozumívat se mezi sebou pomocí posuňků, než jeden druhému odezírat z úst. Dosavadní znaková řeč založená na imitačních pohybech ale poskytovala jen velmi omezené možnosti vyjadřování.

V tuto chvíli možná nebude na škodu udělat malou odbočku a připomenout si rozdíl, které podle zakladatele sémiotiky, Američana Ch. Peirce, umožňují vymezit dva typy znaků. Jde o tzv. ikony a symboly. *Ikony* vznikají v lidské kultuře víceméně přesným napodobením objektů nebo jevů. Lze říci, že jakákoli realistická malba či foto-

grafie je souborem ikonických znaků. Naproti tomu *symbol* se předmětu nebo jevu, který označuje, ani v nejmenším podobat nemusí. Například dopravní značka v podobě bílého kruhu s červeným obvodem může být dešifrována jako „zákaz vjezdu“ jen v tom případě, že jsme se již dříve seznámili s významem tohoto znaku.

Pomocí těchto sémiotických termínů můžeme stručně formulovat rozdíly mezi mimikou hluchoněmého a verbálním jazykem. Mimická gesta jsou většinou ikonická, a proto nedělitelná na menší jednotky. Naopak znaky verbálního jazyka, slova, jsou čisté symboly, neboť, až na malé výjimky, nemají nejmenší souvislost s tím, co označují. Zároveň s nimi lze dále pracovat, rozvíjet je pomocí předpon a přípon, skloňovat a podobně.

Abbé l'Épée se pokusil zkonstruovat nový znakový jazyk, který by svou stavbou a pravidly připomínal symbolický verbální jazyk. Přitom se snažil využít všech gestikulacních znaků, které už v jazyce hluchoněmých existovaly a mohly posloužit jeho cíli. Na jeho práci pak navázali další pedagogové, kteří tento jazyk dále zdokonalovali. I když historie vzniku nového znakového jazyka není dodnes dostatečně prostudována, lze v ní vysledovat jednu zřejmou tendenci. Ikonické znaky „domácí“ pantomimy jsou postupně vytlačovány symbolickými gesty, jejichž použití je založeno na dohodě a není možné bez předchozího studia. Místo ničím neomezené různorodosti posuňkových „dialektů“, pocházejících z navzájem izolovaných skupinek neslyšících, se objevil tzv. „nový“ znakový jazyk, jehož slovní zásobu a pravidla upravovaly v každé zemi zvláštní příručky a slovníky.

Počet slov v „novém“ znakovém jazyce nepřesahuje tři až čtyři tisíce, což je samo sebou mnohem méně, než představuje slovní zásoba kteréhokoli evropského jazyka, ale zase podstatně více, než umožňovala vyjádřit „domácí“ pantomima.

A jak se znakuje dnes?

Znaková řeč je složena, kromě mimiky a gest, ze dvou základních částí – znaků a prstové abecedy. *Znaky* se ukazují před tělem a jsou vyjadřovány buď jednou, nebo oběma rukama. Jednotlivé znaky vycházejí z patnácti základních pozic rukou. U některých znaků se může účastnit pozice pouze jedna, jiné znaky jsou složeny z pozic několika. Společně se znaky používají neslyšící bezhlasou artikulací (pohybování rty). Existují totiž pojmy, pro něž se používá stejný znak a odlišení je možné pouze na základě bezhlasé artikulace (např. v české znakové řeči jsou to slova „středa“, „knedlík“ a „Eva“).

V české znakové řeči existují dva druhy *prstové abecedy*, jednoruční a dvouřuční. Většina neslyšících zná a používá dvouřuční abecedu, a to např. pro vyhláskování cizích jmen, některých měst a zemí nebo i pojmů, pro něž neexistují znaky. Určitá skupina neslyšících lidí ovládá a užívá i jednoruční prstovou abecedu. Znaková řeč je jazykem vyjádřeným v prostoru, a tudíž může být odezírána i osobami, jimž není dané sdělení určeno. Lidé ovládající jednoruční prstovou abecedu jsou ve výhodě, protože mohou mezi sebou tímto způsobem hovořit, aniž by se museli obávat, že sdělení uvidí někdo nepovolaný. Je to tzv. šeptání ve znakové řeči.

Česká znaková řeč zahrnuje mnoho dialektů – některé znaky pro určité pojmy se na různých místech naší republiky liší. (To je, jako když řeknu, že někde byla pěkná čina. Většina z vás mi porozumí až poté, co dodám, že to je totéž co spoušť, mela nebo boží dopuštění.) A stejně tak, jako se liší v mluvené řeči vyjadřování dětí od mluvy dospělých, platí to i u znakové řeči – tu můžeme rozdělit podle věkových kategorií na předškolní, školní, učňovskou a dospělou.

Existuje také pojem *znakovaná čeština*. Ta se od české znakové řeči odlišuje především svou gramatickou stavbou, která se více blíží českému jazyku. Znakovaná čeština se používá při oficiálním tlumočení.

Písmo, které (skoro) není vidět

Za tohle může dětská všetečnost a nešťastná náhoda. A zase ve Francii.

Byl jednou (přesněji v roce 1813) jeden čtyřletý chlapec, který se odebral do otcovy ševcovské dílny, aby si tam hrál. Rád pozoroval tatínka při práci a rozhodl se, že to zkusí také. Šidlo se mu ale sesmeklo a píchlo chlapce do oka. Zranění bylo natolik vážné, že na toto oko už nikdy neviděl. Po nějaké době se mu navíc infekce rozšířila i do druhého oka a o zrak přišel úplně. Chlapec se jmenoval Louis Braille. Poté, co prošel vesnickou školou, v níž neměl šanci naučit se číst a psát, dostal se v deseti letech do Královského institutu pro nevidomou mlá-

V roce 1821 navštívil školu kapitán francouzského dělostřelectva Charles Barbier. Přinesl s sebou svůj vynález, kterému říkal „noční písmo“. Šlo o 12 vypouklých bodů

v různé kombinaci určených původně pro noční předávání zpráv mezi vojáky. Systém byl pro vojáky příliš složitý a armáda ho odmítla. Patnáctiletý Braille si rychle uvědomil, jak přínosné by mohlo být toto písmo pro nevidomé, a po několika měsících dospěl ke zjednodušené verzi šesti bodů. Tento svůj systém zdokonaloval dalších několik let a navíc vyvinul zvláštní kódy pro matematiku a notový záznam. V roce 1829 spatřila světlo světa publikace s názvem *Metoda psaní slov, hudby a zpěvu pomocí bodů, k potřebě a použití nevidomým*.

Souběžně s Braillovým písmem se vyvíjely i další systémy, např. van Gallův, Lucasův nebo Moonův. Nejčastěji šlo o varianty plastického reliéfního písma. V roce 1878 byl ale Braillov systém zaveden celosvětově jako jediné slepecké písmo. Jen USA vyčkávaly s jeho zavedením až do roku 1917.

Jak čtou a píší dnešní nevidomí?

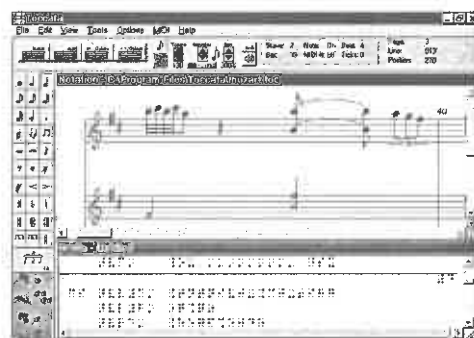
Ani Internet a zvukové nosiče nevyřadily Braillovo písmo z běžného užívání. Vedle zvukových knih si svou oblibu stále udržují klasická braillovská vydání literatury. Pražská tiskárna pro nevidomé vydala např. v roce 2001 osmadvacet nových titulů v mnoha stech exemplářích.

Oproti všeobecné představě není znalost Braillova písma vlastní všem nevidomo-

Němci:		Oslava Marka:	
dh, 12th	C D E F G A B	1st 2nd 3rd 4th 5th 6th 7th 8th	
quarter		1 2 3 4 5 6 7 8	
half		1 2 3 4 5 6 7 8	
whole		1 2 3 4 5 6 7 8	
4 notes rest			
Double Bar		Da	
Dot		Ritardando	
Music Hyphen		Ritendo	
Trill		Staccato	
Trill sign		Staccatissimo	
Star		Tenuto	
Tie		Tenuto-staccato	
Coord Tie		Accent	
Hand Sign (beginning)		Mercato	
Hand Sign (end)		Swell	
Word sign		Fermata on a note	
Word apostrophe		Fermata between notes	
Cracovo (Phrygian)		Fermata over a bar line	
Crac.		Messaure in-accord	
Dev. (shape)		Messaure in-accord	
Time		Parti-messaure in-accord	
Fortissimo		Hand sign	
ff		Fat	
Mezzo-forte		ff	
Piano		Natural	
Fortissimo		Articulation (staccato, fermata, etc.)	
Mezzo-piano		staccato as spelled (o e quarter note C (C))	

dež v Paříži. Tamější žáci se učili číst hmatem písmena vyčnívající nad povrch stránky. Čtení ale bylo obtížné, protože rozoznat jednotlivá písmena nebylo nijak lehké. Písmena byla tištěna vtačením šablony z měděného drátu do papíru – a jelikož to vyžadovalo lis a drátěné šablony, písemná komunikace mezi nevidomými navzájem nebyla možná.

mým. Obtížněji se je učí osoby, které přišly o zrak v pozdějším věku, a někdy je překážkou v jeho užívání nedostatečná citlivost v konečcích prstů. To je častý případ diabetiků či příslušníků některých povolání, například zedníků. V podobných případech se osvědčila jiná, výraznější písma, v českých zemích hlavně reliéfní Kleinova abeceda, která mimo jiné umožňuje užití větších typů písma. Braillovo písmo má na rozdíl od ní po celém světě standardizované rozměry a jeho velikost nelze upravovat.

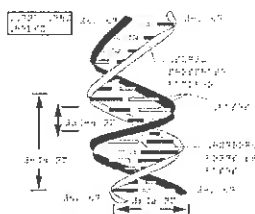

To ale nemění nic na tom, že Braillovo písmo je bezpochyby nejužívanějším slepeckým písmem. Vedle jeho šestibodové varianty, umožňující 63 kombinací bodů, existuje i osmibodová varianta s 255 možnostmi. Pomocí ní lze psát i velká písmena, číslice a nejrůznější matematické symboly bez použití předznaků nezbytných ve variantě šestibodové.

Víte, že...?

... historickým městem roku 2002 a držitelem ceny za nejlepší přípravu a realizaci Programu regenerace městských památkových rezervací a zón se v půli dubna staly Prachatice? Představitelé města převzali ocenění ve Španělském sále Pražského hradu.

Četba hmatem je zhruba třikrát pomalejší než při zrakovém vnímání textu. Ruční psaní slepeckého textu se provádí na zadní straně papíru, píše se zprava doleva a zrcadlově obráceně. Body vytažené pomocí rastrové tabulky se objeví na lici jako

kombinace reliéfních výstupků. Jinou možností je strojové psaní Braillova písma, k němuž se dodnes používá např. Pichtův psací stroj. Šesti bodům odpovídá šest kláves a žádaný znak se získá současným stisknutím jejich příslušné kombinace. Nevidomí mohou používat i počítač s tiskárnou Braillova písma.

-EZ-

Zdroje:

E. Mrzilková, M. Ostatková, V. Ostatek: Základy české znakové řeči I., 1993

J. N. Panov: Znaky, symboly, jazyky, Panorama Praha 1987

M. Růžičková: Znakuj! Znakujme! Znakujte!, ASNEP 1998

100+1 zahraniční zajímavost 13/2002

<http://www.lorm.cz/komunikace.htm>

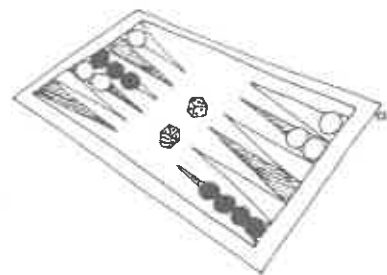
<http://www.quido.cz/objevy/braille.htm>

<http://rozum.atlas.cz/default.asp?id=braille>

...za nejstarší důkaz rituálního chování člověka pokládají někteří vědci malou kameninou sekyrku, která byla nedávno nalezena společně s lidskými kostmi na severu Španělska? Její stáří odhadli archeologové na 350 000 let a věří, že byla kdysi k ostatkům 27 jedinců *Homo heidelbergensis* na dno vápencového systému nedaleko Burgosu ulo-

žena jako součást pohřební výbavy. Ne všichni odborníci ale s touto interpretací souhlasí - někteří se přiklánějí k názoru, že uložení koster na dně jámy je až sekundární a neúmyslné. Teprve další nálezy mohou tuto domněnku potvrdit či vyvrátit. Až dosud byl za nejstarší rituální pohřeb považován přibližně 100 000 let starý nález kostí neandrtálce. Někteří skeptičtí vědci ale i v tomto případě mluví o náhodě a jsou ochotni uznat počátky abstraktního myšlení a rituálního chování až lidem o dalších 50 000 let bližším dnešku.

...V tomto případě vlastně spíš „víte, kdy?“ Už neteř purkrabiho Alena ve Vrchlického *Noci na Karlštejně* vyhrožuje Peškovi, že odejde do strážnice popíjet se zbrojnoši, hrát vrhcáby a šermovat. Společenská hra vrhcáby je ale ve skutečnosti mnohem starší. Víte, kdy asi vznikla? Udává se, že se tak stalo pravděpodobně před 5 000 lety v Mezopotámii (někteří badatelé uvádějí Indii, Arabové Írán). První úplné a důvěryhodné zprávy o vrhcáběch pocházejí z antického Říma, odkud se dochovaly i herní desky a hrací kameny. Později se hra dostala do Číny a Japonska a ve středověku se rozšířila po celé Evropě. V mnoha středomořských a balkánských zemích (Řecko, Kypr, Pákistán, Turecko, Bulharsko, Rumunsko) se vrhcáby náruživě hraji dodnes.

Ve starém Římě vrhcábům říkali *tabula* a holdovali jim císaři a patricijové, stejně jako prostý lid. Císař Claudius měl prý dokonce hrací desku instalovanou ve svém kočáře tak, aby z ní za jízdy hrací kameny nepa-

daly. Obyvatelé arabských zemí vrhcáby nazývají *tric trac* podle zvuku, který vydávají kameny, a hrají je s oblibou na veřejných prostranstvích za hojně účasti publika. Z evropských zemí zůstala vrhcábům věrná zejména Anglie - tam se jim ale říká *backgammon*.

...hydraulické mohou být i varhany? Název *organum hydraulicum*, „vodní varhany“, se používá pro prapředky dnešních varhan, u nichž se ke stlačování vzduchu používalo vodního stroje. Záznamy o nich se dochovaly už ze starověku. Zdrojem zvuku byly, stejně jako u dnešních nástrojů, píšťaly. To je ale asi jediná podoba - ovládání „pradědečka varhana“ bylo velmi hrubé a hra v dnešním slova smyslu byla nemožná. Varhany pradávných časů byly proto používány pouze k doprovodu melodie dlouhými rovnými tóny či souzvuky.

... autorem veršů „A proto odpouští má láska mému koni / na cestě od tebe tu jeho loudavost. / Vždyť když tě opouštím, nač spěchat, co nás honí? / Dokud se nevracím, je na spěch času dost.“, známých u nás asi hlavně díky dvojici Suchý-Šlitr, není nikdo menší než velikán dramatu William Shakespeare? Zmíněné čtyřverší tvoří úvod jednoho jeho sonetu a českou podobu mu dal překladatel Jan Vladislav.

-EZ-

Ota Janeček přemítající dumající

Ač nese knížka malíře Oty Janečka *Vše počíná vajíčkem* rok vydání 1999, zaznamenala jsem jí v knihkupectvích až krátce před loňskými Vánocemi. Snad proto, že je to jedna z těch drobných čtvercových knížek edice Lyra Pragensis, které se ve společnosti „velkých“ knih snadno přehlédnou. Letmé prolískání a několik nahodile nalezených věcí, které mě zaujaly, mě po nějakém čase přiměly se k „Vajíčku“ vrátit. Malíř jako by tady mezi reprodukcemi svých milých obrázků vzpomínal na dětství a mláďa, na setkání se zajímavými lidmi, zamýšlel se nad tvorbou, malováním, ale i nad životem a svým postojem k němu. Nejde o souvislý text, spíš o jednotlivé postřehy a zamyšlení, což odpovídá okolnostem vzniku knížky – sestavil ji až po umělcově smrti z jeho dopisů a poznámek Tomáš Janeček. Napadlo mě, že by si v ní něco svého mohl najít leckdo z vás. Tady máte několik ukázek – dál už listujte sami.

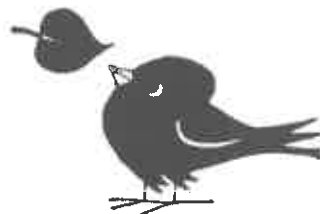
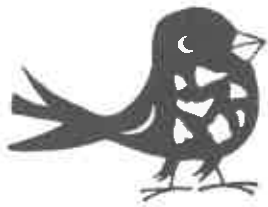
Z pracovního postupu se zrodí nějaká doktrína, která kolem mne vystaví hráze, zdi, pevnost – vězení – ze kterého sám nemohu nalézt cestu ven. Nezbývá nic jiného, než hradby, které jsem sám postavil, zbourat. Je k tomu zapotřebí veliká energie a soustředění. Je to v naprostém souladu s větou, kterou jsem si napsal více jak před dvaceti lety do jednoho katalogu:

Základem a rytmem života je toužit po formě, žádnou však definitivně neobsahovat a překonávat každou, čas od času dosaženou.

Vkládat naši bídu do obrazů, do literatury. To je nesmysl – tím se jí nezbavíme. Dnešní umění, to jsou muzea naší bezradnosti a zoufalství. Vytratilo se potěšení dívat se na svět. Je nutné znovu objevit svěžest dětského údivu, který by okysličil naši krev a omladil celý svět.

Člověk je schopen vidět pouze tu krásu, kterou přechovává ve svém vlastním srdci. Když je srdce pusté, je svět pouští.

*Slepý malíř,
jaký to paradox.
A děvčátko řeklo:
Mistře,
malujte citem.
No vida,
jak je to dítě chytré.
Jenomže zapomněl jsem
se zeptat,
jak se to dělá.*

Černá propast je v každém člověku. Už v samotném Bohu musí být černá propast a na dně leží prstýnek.

-EZ-

● lesích a lidech 2003

Tento textík by měl být pozvánkou na letošní tábor s názvem „O lesích a lidech“. Ráda bych vás z pohledu loňského účastníka a letošního organizátora přilákala k účasti na něm. Když se podíváte na plakátek, zjistíte nejdůležitější informace: například že jej pořádají Základní články Hnutí Brontosaurus Forest a Campanula Barbata Jeseniky, že se uskuteční v termínu 18. července – 1. srpna 2003, že je to vlastně tábor pracovní vzdělávací pro lidi od 16 do 26 let, kde je čeká 14 dní práce pro lesy a lidi, hry zaměřené na poznání sebe i druhých, besedy o přírodě i životním prostředí, nádherní koně, daleké putování, kurz na baču, Beskydy..., a že cena je lidová (jen 500 Kč). Co na tom letáčku ale nenajdete, je krása beskydských kopců; úžasní človičkové, které neznáte a pak si nedokážete představit, že se s nimi budete scházet jen velice sporadicky (pokud vůbec); tělo zničené prací v lese při úpravě koňských stezek, které po ponoření do potoka Mazáku náhle ožívá, aby bylo schopné hrát si celý večer; noci prozpívání až k ránu; občasná spaní pod širákem mezi huculy; blesk téměř u hlavy uprostřed jedlového pralesa a úprk největším letním lijákem; povídání jedinečných lidiček nad téma ekologie, trvalá udržitelnost, ekologická etika, ... Kdy jindy máte možnost posedět s nimi u ohně a ne v posluchárně a otevřít se i jiným pohledům na věc, svobodněji vnímat myšlenky a diskutovat? Nedělní Mauna vás dovede k přemýšlení o sobě samých, dá vám prostor

odejít kamkoliv a tam rozjímat a hloubat. Nevím, zda je to také tábor prochnutý radostí, smíchem a spoustou milých kulišáren. Není dokonalý, ale je jedinečný... a pokud máte chuť se tam vydat, najdete na konci článku kontakty na mě.

-Lenka-

Telefon: 777 134 011

Email: olali@seznam.cz

Adresa: Lenka Smržová, Čechova 29

370 01 České Budějovice

Algonquin

V hlubokých voňavých lesích Ontária, které v sobě skrývají tisíce jezer a jezírek, je přibližně kolem dvou set padesáti oblastí vyčleněno pod zvláštní ochranný statut – označují se jako provinciální parky. Nejstarší z nich je zároveň nejkrásnější, nejznámější, nejnavštěvovanější, největší a dal by se označit ještě mnoha dalšími nej-. Je to Algonquin Provincial Park.

Od Toronta je park vzdálen pouhých 210 km a od hlavního města Ottawy ještě méně – jen 160 km. Jen pro představu – v Praze byste naskákali do auta a za dvě tři hodiny byste stáli na břehu ledově studeného jezera, kde se nad hladinou nese táhlé volání potáplic, na suchém padlém kmeni píská čipmunk, bobr plácá ocasem na poplach, jak jen se ukážete, a mohli byste vzít jed na to, že ještě před malou chvilkou se mezi stíny balzámových jedlí tiše proplétal vlk.

Algonquinský provinciální park se rozkládá na jižní části Kanadského štítu, na nejstarších žulách světa (3,96 miliard let), mezi Georgian Bay a Ottawa River, na ploše 7 725 čtverečních kilometrů lesů, jezer a řek. Definitivní tvářnost krajiny dalo několik jazyků velkého ledovce, který pokrýval Kanadu v poslední době ledové. Ledovec na některých místech drtil a lisoval zemi, jinde vyrýval údolí, a když před 11 000 lety roztál, zanechal po sobě obrovské bludné balvany, moreny a šterkové a písečné nánosy, kterými si časem prorazila cestu voda. Změň jezer, potoků, řek a říček, která dělá Algonquin tak zvláštním a přitažlivým, je tedy výsledkem spolupůsobení velmi starého podloží a velmi mladé doby ledové.

Většina lidí si představuje Algonquin jako „severský les“, jedle, borovice a tak. Prostě jehličnany. Ve skutečnosti je Algonquin místem, kde se setkávají a mísí jehličnaté lesy s lesy opadavými, listnatými. V západní části parku je díky ledovcovým nánosům relativně bohatší půda a díky nadmořské výšce (500–630 m n. m.) zde spadne

většina srážek, které přicházejí od Georgian Bay. Na rozdíl od toho je východní část parku sušší (nadmořská výška 200–350 m n. m.), protože většina srážek už spadla nad západní částí parku, a půda zde je písčité. Takovou ji zanechaly řeky odtékající z tajícího ledovce, které odplavily, co se dalo. Výsledkem je zvláště západní vrchovina, porostlá lesem cukrových javorů, a východní písčiny, porostlé borovicemi.

A právě borovice byly počátkem toho, že park vůbec vznikl. Celá oblast Algonquinu byla původně velikým těžařským rájem. Hlavním cílem dřevařů v osmnáctém a devatenáctém století byla vejmutovka – materiál na nábytek a na ložní stožáry pro britské námořnictvo. Sušší klima a písečné podloží napomohly tomu, že právě východní část parku se stala zdrojem kvalitního vejmutkového dřeva. Až 25 m dlouhé a přes 100 let staré kmeny byly plaveny po řece Petawawa. Dřevařské společnosti se domnívaly, že se

vznikem parku získají kontrolu nad oblastí a výhodnější podmínky pro těžbu. Podpořily proto v roce 1893 návrh pánů Alexandra Kirkwooda a Jamese Dixona, členů Královské komise, na založení parku. Kirkwoodovy důvody, obsažené v návrhu na vyhlášení, jakoby odněkud známe – „...důležitost lesů pro udržení čistoty ovzduší a zásob vody“ – je možné, že se jednalo o rok 1893?

A park byl založen. Mírumilovné, krásné území, úchvatné přírodní scenérie nedotčené lidskou rukou... Jak tomu ale bylo doopravdy?

Dva roky po založení parku skrz něj Canadian National Railway vystavila železnici, která spojovala přímo Georgian Bay

s Ottawou a Montrealem. Nejkratší cesta pro převoz dřeva z Algonquinu a zrní ze západu na východní trhy a do přístavů byla na světě. Za první světové války tudy projížděly vlakové soupravy každých 20 minut. Těžba, těžba, těžba... Dříví! Víc dříví! To všechno odnesl čas, jiné trati vznikly na jiných místech a do parku přišla automobilová doprava a její Royal Highway No.60. Není to ale v praxi žádná dálnice, ale jednoduše silnička s hrdým jménem a s poměrně širokou krajnicí, jeden směr tam a druhý zpátky, která lemuje

jižní stranu parku. A trať už je jen vzpomínkou na nejušnější kanadskou železnici, kde si teď na náspu vyhrabávají svá hnízda kajmanky dravé.

Ze všech živoucích organismů v Algonquinském parku jsou nejdůležitější stromy. Je tu na 34 původních druhů. Ovlivňují životy všech divokých živočichů i všech menších rostlin. Les je zde vlastně mozaikou až třísetletých vejmutovek (*Pinus strobus*), banksovek s kratičkými jehlicemi (*P. banksiana*), borovic žlutých (*P. ponderosa*), voňavých balzámových jedlí (*Abies balsamea*), rozsochatých jedlovců kanadských (*Tsuga canadensis*) a zeravů západních (*Thuja occidentalis*). U zeravů lze pozorovat zvláštní tvar koruny, jakoby vysekaný dole při zemi asi do výšky jednoho a půl metru.

Tato ostrá čára se jmenuje „deer browse line“ a je skutečně způsobena jeleny, kteří ožirají větve, kam až dosáhnou. V roce 1970 došlo k velkému úbytku jelenů, kteří byli nahrazeni losy. Los tolik neožirá větve zeravů, a tak ostré „browse line“ na mnoha místech vymizely. Na podmáčených anebo vlhkých lokalitách vytvářejí nápadně špičaté skupiny smrky černé (*Picea mariana*) a modřiny (*Larix laricina*). Na kopečcích rašeliničky a na bažinách vůbec lze občas najít hmyzožravé saracenie (*Saracenia*) s krásně červeným žilkováním, na které lákají svoji kořist. Na bývalých spáleništech nebo polomech vyrůstají jako „pionýrské“ druhy břízy (*Betula papyrifera*) a topoly (*Populus tremuloides*), které ke svému vyklíčení potřebují slunce. Jinak si se situací, kdy na zemi leží těžký koberec javorového listí, poradila bříza žlutá (*Betula alleghaniensis*). Její lehoučká semínka vyklíčí sice ledaskde, ale nedokáží se prodírat skrz překážky, takže přežijí jen na mrtvém dřevě, nejeden směr tam a druhý zpátky, která lemuje

na purpurea) s krásně červeným žilkováním, na které lákají svoji kořist. Na bývalých spáleništech nebo polomech vyrůstají jako „pionýrské“ druhy břízy (*Betula papyrifera*) a topoly (*Populus tremuloides*), které ke svému vyklíčení potřebují slunce. Jinak si se situací, kdy na zemi leží těžký koberec javorového listí, poradila bříza žlutá (*Betula alleghaniensis*). Její lehoučká semínka vyklíčí sice ledaskde, ale nedokáží se prodírat skrz překážky, takže přežijí jen na mrtvém dřevě, nejeden směr tam a druhý zpátky, která lemuje

vyložene bizarní útvary. Mladá bříza je jakoby na chůdách, protože původní pařez vyhnul. Jasně červené podzemní listy cukrových javorů (*Acer saccharum*) si jistě každý představí. Sladká kůra stromu velmi chutná losům, takže kmeny mohou být celé ožrané. Pod listnatými stromy na jaře velmi běžné kvete *Trillium undulatum*, zatímco bílé trillium, emblém Ontária, je ve vlastním parku vzácné. Což si návštěvníci neuvědomují a naštěně domnělého maskota obdivují.

Díky skalnímu podloží obsahují zdejší jezerní vody velmi malé množství minerálů, jako jsou fosfor, dusík a vápník, takže růst vodních rostlin a řas je značně limitován a s ním i růst na jezera vázaných živočichů. Proto najdete většinou na celém velkém průzračném jezeře jen jeden pár potáplic.

V parku bylo zjištěno celkem 30 druhů plazů a obojživelníků: 6 druhů mloků a čolků, 10 druhů žab, 9 druhů hadů a 5 druhů želv, z nichž nejčastější je kajmanka dravá (*Chelydra serpentina*), která je navzdory svému vzhledu a jménu převážně vegetarián a libuje si v pojidání nárostů řas a kořenů leknínů.

Co se týče ptactva, k nejznámějším jistě patří potáplice lední a její osamělé volání, dost připomínající vlky. Mnoho lidí přijíždí v dubnu obdivovat tetřívka kanadského (*Dendragapus canadensis*) v toku. Pták je to velmi atraktivní, jako naši tetřívci, ale je úplně pitomej.

Celkem v parku hnízdí 138 druhů ptáků a dalších 90 je považováno za letní nebo stálé obyvatele. K velmi malým a půvabným ptačím obyvatelům parku patří šedobílá sojka kanadská (*Perisoreus canadensis*), známá svou neobjasnou přichylností k lidem a jejich otevřeným dlaním se sendvičem a svým bezpříkladně oddaným vysedáváním vajíček na hnízdě – pod horou sněhu, ze které v mraze vykukují jen odhodlané oči a zobáček. Strakapoud *Sphyrapicus varius* vrtá dírky do kůry stromů a pak se živí vytékající mizou a hmyzem, který se na ní nechá přilákat. A ještě někdo profituje ze strakapoudovy práce – šarlatově zelený kolibřík *Archilochus colubris*, který se v máji vrací ze střední

Ameriky domů do Algonquinu, přičemž dokáže uletět bez zastávky až 800 km. V časném létě je kolibřík tak závislý na strakapoudovi, že se ho drží zuby nehty a dokonce odhání velmi agresivně všechny jiné kolibříčí zájemce. Někteří ptáci vypadají vyložene tropicky, jako tangara nachová (*Piranga olivacea*) nebo pěnkava indigová (*Passerina cyanea*).

„Vnitrozemí“ Algonkinského parku je část, které lze dosáhnout jedině pěšky nebo kánoí. (To se netýká tábořišť, lemujičích „Royal Highway No. 60“.)

Je plné jezer, která lákají. Jména mají indiánská, francouzská, anglická. Rainbow Lake. West Otterpaw Lake. Bonnechere Lake. Apukwa Lake (Jezero rákosí). Mishimokwa Lake (Jezero Velký medvěd). Dendroica Lake (a teď si fakt nevymyslím).

Každý, kdo chce tábořit uvnitř Algonquinského parku, musí na Západní nebo na Východní bráně zaplatit povolení na příslušný počet dní. Kanadané jsou až neuvěřitelně ostražití, co se týče nepřetěžování chráněné přírody turisty. Na druhou stranu se v parku lze dostat nejruznějším způsobem do maléru; představte si cokoli praštěného, střetem s divou zvěří konče. Pak je snaha strážců parku mít turisty alespoň trošku pod kontrolou celkem pochopitelná. Chuť připravit si na noc postýlku z balzámových větví po vzoru dvou divochů si bohužel musíte nechat zajít. Právě totiž „cutting balsam boughs for bedding“ je přísně zakázáno. Jídlo se má pochopitelně houpat tři metry nad zemí a dva metry od nejbližšího kmene. Jinak možná přijde i meda. Baribalové jsou v parku po vzoru Bédi celí žhaví na piknikové košíky. Musíte počítat s přenášením kánoe z jezera na jezero něčím, co se považuje za průsek – a taky jím je, s balvany, padlými kmeny a stoupáním do vrchu s kánoí na hřbetě. A nezapomeňte na muchničky! Ty potvory vám vlezou všude...

Ale jaksi navzdory muchničkám a portrages k přenášení kánoí je Algonquin čarokrásný.

Milióny lidí si odtud odnesly nezapomenutelné zážitky. Desítky knih jsou inspirovány právě Algonquinem. Přes 2 000 vědeckých publikací je založeno na pozorováních prováděných právě zde. Na Wildlife Research Station na břehu jezera Sasajewun probíhá řada výzkumných projektů a také sem jezdí studentské „Vomáčky“. Od našich se zásadně liší průběhem – dopoledne mají studenti exkurzi, buď po souši botanickou nebo ornitologickou, nebo na kánoí na plankton, na vodní rostliny, nebo k bobří hrázi, a dopoledne se každý z nich věnuje zadanému krátkému výzkumu. Večer je přednáška a hodnocení výsledků výzkumu. Učili jsme zde s Jirkou studenty z University of Waterloo ornitologii a mohu místopřísežně potvrdit, že ptáci v hustém špendlící balzámových jedí jsou ještě trochu viditelní, ale ve zvlášť odporných hustých zeravech, jedlovcích a smrčích jsou vždycky tak tři vteřiny na povrchu stromu, načež se zanoří dovnitř do větve a tam si poskakují, pilně sbírají hmyz a švitoří. Ty tři vteřiny stačí asi tak dvěma studentům, aby se podívali správným směrem, ostatní to mají na náhodu. Vzpomínky se vynořují jako korálky na niti. Po ocelové hladině jezera večer jako rychlá šípka jezdil čumák od děsně rychle plujícího bobra. Noční sčítání sov, kdy se každý balvan mohl s brucením postavit na

zadni. Želví hnízda, přesně spočítaná a ostře sledovaná. Losice s losetem se za soumraku pasou v jezeře na leknínech. Metrčky jedlých hub, o které se nikdo nezajímá. Lesy tak husté, že nemáte šanci projít jinudy, než dovolí prosekaná „trail“. Zbytky kontrolní věže protipožární kontroly. Maličké a nápadité muzeum, další centrum biologických výzkumů. Noční, muzeem pořádané akce „vytí na vlky“. Občas se prý ozvou. Skutečné setkání s vlkem, nádherným zvířetem, které prostě časným ránem někam šlo a vůbec se nezajímalo o dva naprosto okouzlené diváky. Vlk zdánlivě neběžel, ale pohyboval se neuvěřitelně plavně, a přitom mizel naprosto spolehlivě. Nezadržitelně doplynul až k Royal Highway No. 60 a tam se namouduši na chvílku zastavil, rozhlédl se nalevo, napravo a pak přešel a zmizel na druhé straně. Se strašlivým kvílením zabrzdilo zprava auto a z něj vyskákali dva manželé středního věku. Paní vzrušeně pištěla vysokým hláskem, jako většina Kanadanek: „Vlk, vlk! Viděli jsme vlka! Byl tu právě teď! Viděli jsme vlka!“ Obrátila se na mne s otázkou v očích a já jsem kývla. „My to víme. My jsme přišli s ním.“

Tož tak. Kdo nevěří, ať tam běží.

Štěpka B. Šebestianová

Paní Scheinpflugová – dáma s kolovratem

Je slunné čtvrté ráno. U nenápadného domku kousek od kolejí mě s úsměvem vítá paní Jitka Scheinpflugová a zve mě dál do místnosti, jaká se dnes již běžně nevidí – jsou v ní tři krásné zcela funkční kolovraty a košíky či bedny s vlnou a srstí připravenou ke zpracování. U čaje a sušených třešní na mě energická paní vychrlí hned tři podařené vtipy, prozradí na sebe, že do dnes moc ráda skáče do vody (zásadně po hlavě), a poté přecházíme k vlastnímu tématu rozhovoru – paní Scheinpflugová se totiž léta věnuje tradičnímu zpracování vlny a jiných přírodních materiálů.

Jaké materiály máte k dispozici?

Zpracovávají se buď rostlinné materiály, což je v našich podmínkách len a konopí, nebo živočišné – ovčí vlna, koží mohér, koží kašmír. Teď se chovají i lamy, ale to jsem tady zatím neměla. Jejich srst se tu trochu změní tím, že jsou chovány v teplém prostředí, takže už není tak hustá jako u lam někde z And. A pak se zpracovává podsada ze psů.

Ze psů?? Kdybych někomu řekla, že na sobě mám psa, asi by se divil...

Zpracovávám podsadu z kolie – tady sou sedka vedle má dvě krásné kolie, takže když je vyčesává, vyčesanou srst mi dává. Vypadá to takhle...

(ukazuje krásnou vestu, ve které by opravdu jen málokdo hledal psa)

A ta vlastní vyčesaná srst ze psa vypadá takhle...

(chuchvalce chlupů v košíku jsou při troše fantazie kolii přece jen podobnější)

Specializujete se na výrobky převážně z vlny, nebo i z rostlinných materiálů?

Já se zabývám hlavně vlnou. Z rostlinných materiálů předem jenom pašijové nitě na Velký pátek v muzeu. To je jihočeská tradice – co upředla přadlena na Velký pátek, celý rok nosilo štěstí. Taky dostanete (smích). Je o ni velký zájem, letos nás bylo v muzeu pět přadlen, chodí tam hodně lidí a všichni si berou víc, protože už ví, že se musí rozdávat, aby přinesla štěstí. Len se v dnešní době těžko získává i zpracovává. Myslím, že je zajímavý spíš pro lidi, kteří třeba paličkují obrázky nebo dělají tapisérie, něco, kde se využije kvalita toho materiálu a zhodnotí i ta práce. Že by si někdo dneska předl len na prostěradlo, to si neumím představit. A představa, že bych si měla udělat dvanáct prostěradel do výbavy, by mě zahнала do kláštera.

Co se s vlnou děje od chvíle, kdy ji dostanete z čerstvě ostříhané ovce, až do momentu, kdy se z ní stane třeba svetr?

Stříž, kterou si přinesu domů, se musí připravit. Ovčí vlna a koží mohér se vypere a odmastí. Dokonce některé přadleny si vlnu předem ani neperou, ale ovci, než se stříhá, vykoupou. Zřejmě je to opravdu velmi stará tradice, protože když jsem si jednou pozorněji četla *Píseň písní*, tak tam je „Má milá, jsi čistá jako ovečka, která vyšla z koupadla před stříháním...“. S kozím kašmirem ani s psí srstí se nedělá nic, protože se ze zvířat vyčesávají. Pak se vlna krampluje – to dělali v minulosti muži. Krample jsou dvě destičky s pohyblivými drátky. Mezi ně se dá vlna a protahováním se češe tak, aby vlákno šlo

jedním směrem. Příze sundaná z kramplí se přehne do takové housky, aby se nerozběhla – říkalo se jí tady v jižních Čechách žemlička. Složí se do košíku, a když je tam

všechna vlna, sedne se ke kolovratu. Na kolovrátek se namotá kousek provázku nebo vlny, uváže se, provleče osičkou, a potom se přiloží vlákna nachystaná k předení. Předení má dvě fáze: předení a soukání. Při předení se otáčí kolo kolovratu ve směru hodinových ručiček, vlna se v prstech vytahuje, aby příze měla přibližně stejnou tloušťku. Když se dopřede jedna cívka, udělá se z ní klubíčko; když je všechna vlna v klubíčkách, otočí se vrtulka kolovratu na soukání – vlna se navleče na kolovrat v druhém směru, točí se proti směru hodinových ručiček a k vlně, která byla jako pomocná, se přiváže klubíčka, která se pak soukají dohromady. Při předení se vlna utahuje, při soukání povoluje.

luje. Sesoukaná vlna se namotává na přadeno; dřív se to dělalo za pomoci motovidla. Takže když se holkám říkalo „ty jsi pěkně motovidlo“, byla to pohana, ale proč, to doopravdy nechápu, protože motovidlo se hodně rychle otáčí a je pro přadleny dobrý pomocník. Hotová je vlna ve chvíli, kdy se vypere – tím se načechrá a vysráží.

Takže potom už se nemůže seprat?

Sepere se ve chvíli, kdy se vlna nebo svetr vypere v teplé vodě a pak se namočí do studené na pláchnutí. To je jediné, co přírodní materiály nesnášejí. Je třeba dodržovat teplotu ruky (30 °C) po celou dobu procesu. Je zajímavé, že se může dát voda o trochu teplejší při každém kroku, to vlně nevadí, ale nesmí se zchladit.

Člověk si pak přijde koupit do obchodu hotový pletený svetr a většinou netuší, co se za jedním svetrem skrývá práce...

Když si koupíte v obchodě svetr, o kterém prodejci tvrdí, že je ze 100% vlny, tak sice máte 100% vlnu, ale ne kvalitu, která vznikne při ručním zpracování. V továrně se snaží surovinu využít maximálně. Získají z vlny 100 % lanolinu namočením do kyseliny a odmaštěním. Když takovou vlnu potom vezmete do ruky, tak nevíte, co držíte. To je naprosto mrtvý materiál. Je to pořád přírodní, ale už to ztratilo ty vlastnosti. Oni si vlnu na předení sice zase trochu přimastí, ale z vlákna už je to pryč. My když ji pereme ručně, tak se sice většina lanolinu vypere (lanolin tvoří 50 % objemu vlny; když při prvním praní máte tři kila surové vlny, zbyde vám jen kilo a půl), ale něco lanolinu v ní přece jen zůstane a i tohle mizivé procento má svůj význam. Svetr vám pak snadno nepromokne. Dlouho odráží vodu, a když už se voda dostane mezi vlákna, zjistíte, že i tak vás svetr hřeje, protože nepustí vaše teplo ven. Ty svetry nosili námořníci a na ně vždycky cákala voda. Bylo to nejlepší oblečení, co mohli mít, protože vlastnosti přírodního materiálu jsou opravdu vynikající. Svetry se chovají tak, jako na té ovečce, a dají se nosit v zimě pod bundu nebo samotné jako hřejivá výborná izolace, ale i v létě jako izolace proti horku. Jak dřív no-

sili bačové ovčí kožich – v zimě vlasem dovnitř, v létě vlasem nahoru.

Jak jste se k téhle zajímavé činnosti vůbec dostala?

Já mám stavební průmyslovku a to je jak brambory – hodí se ke všemu. Člověka tam trochu naučí technickému myšlení, představitivosti a navrhování různých věcí. Tam jsem získala základ, i když je to tady tomu velmi vzdálené. Ale třeba umět si poradit s kolovratem, zjistit, co na něm zrovna nefunguje, to taky trochu patří k technickému myšlení. I když já mám velmi šikovného muže a on mi ty kolovrátky všechnu spravuje (smích). A k předení jsem se dostala tak, že jsem jednoho dne odešla na operaci a již jsem se nevrátila zpátky do práce. A protože jsem odjakživa dělala ruční práce, začala jsem s vyšíváním a paličkováním – to jsem pak opustila, a předení mi doslova učarovalo. Kromě na kolovratu se předlo taky na vřetánku, je to nejjednodušší nástroj na předení, ale má nevýhodu: jde to hrozně pomalu, protože upředlená vlna se musí navíjet ručně na tyčku. Drží se v ruce, roztočí se, a vlna se postupně navíjí. Někdy si ho nosily starší ženské na pastvu; vzaly trochu vlny s sebou do šátku a využívaly čas. Já k vřetánku nemám tak vřelý vztah – je to tím, že jsem kdysi viděla nějaký jugoslávský film, kde muž jel v horách na oslu, za ním šla žena, poháněla osla a cestou předla na vřetánku, aby nezahálela. A to mi připadalo hrozně diskriminační (smích). Já mám raději ten kolovrátek.

To máte pravdu, ten by šel táhnout za oslem jen hodně ztuha. © Když srovnáte předení na kolovrátku a na vřetánku, je nějaký rozdíl ve výsledné kvalitě?

Ne, není. Když to umíte na kolovratu i na vřetánku, uděláte na obojím stejně krásnou vlnu. S předením na kolovrátku je legrace. Zpočátku to vůbec neumíte a lezou vám z toho strašlivé pucky. Když jsem začínala, říkala jsem si, pro koho první vlnu udělám, abych to nevyhodila a aby se to využilo. Tak jsem udělala pro svého tehdy rok a půl starého vnuka takový modrobílý svetrík, oni mu pak všichni říkali, že vypadá jak ovčák,

protože to bylo hrozně tlusté. Ten svetr s ním nezahynul, už ho má asi šesté dítě, ale abych se vrátila k puckům – ze začátku se učíte příst rovnou vlnu, chvilku z ní máte radost, ale pak zjistíte, že ji můžete koupit v každém krámě, takže potom se vědomě učíte příst ty pucky (smích).

Kdybch se rozhodla, že třeba od zítřka začnu příst, dá se dnes ještě vůbec sehnat kolovrat?

Dá. Kolovrátky jsou buď historické, které dostanete třeba v antikách, i když většinou v žalostném stavu, nebo lze získat repliky. Dokonce teď jeden kolega truhlář začal dělat krásné slovenské kolovraty, a za přijatelnou cenu. (Pozn.: pan Arnošt Doskočil, Růžová ulice, telefon 386 356 237.)

Poté mi paní Scheinpflugová ukazuje své tři kolovraty – krásný menší kolovrátek slovenského typu, repliku jihočeského kolovratu a poté i jeho originál. Ke každému vypráví příběh, jakým způsobem ho získala, vysvětluje rozdíly mezi jednotlivými typy. Každý z kolovratů má svou duši. Ten nejstarší, jihočeský originál, je navíc krásně vyřezávaný. Musel to být nádherný dárek. Podle paní Scheinpflugové ho někdo vyřezával z lásky.

Není namáhavé sedět celý den u kolovratu?

To ne, u kolovratu vydržíte sedět dlouho. Není to těžká práce a je radostná. Musíte si jen sednout absolutně rovně. Chce to obyčejnou starou rovnou židli, ne žádný vynález na pohodlné sezení.

Pouštíte si třeba hudbu, aby to nebylo jednotvárné?

Ne, poslouchám jen ten kolovrat. Každý kolovrátek má jiný zvuk. A mám moc ráda, když předu na chatě, u rybníka na terase, a kolem zpívají ptáci. To je docela zážitek; společně s pohledem na přírodu kolem mě to nabíjí energii. Jinak předení byla vždy práce zimní; předly všechny ženy (i ty nejmenší holčičky, tak od osmi let), muži kramplovali. Myslím, že se museli dost sna-

žit, aby ženám stačili. Nejstarší babička k tomu vyprávěla pohádky poté, co se předtím probraly všechny záležitosti vesnice, okolí, všech známých a příbuzných (smích).

Myslím, že to muselo celou komunitu hodně utužit a spojovat.

Určitě. To se takhle ženské sešly u jedné z nich, bylo jich třeba deset, předly a povídaly a práce šla rychleji od ruky.

Děláte ještě v současné době podobné srazy?

Čarodějnic, myslíte? (smích)

☺ **To zrovna ne – mám na mysli srazy předlen, pokud je tady v okolí předlen víc.**

Ne, ale je nás tady už pár, naučily jsme se a naučily jsme i další, také hodně mladých děvčat a to mě velmi těší, protože si myslím, že by to nemělo zahynout s námi. Že by se paměť generací neměla ztratit.

Takže jde opravdu o tradiční řemeslo předávané z matky na dceru... Jak tu tak s vámi sedím, říkám si, že by nebylo špatné se to naučit...

Já myslím, že to není problém. Jen to chce tu základní ženskou vlastnost – trpělivost. Bez ní neuděláte vůbec nic, dokonce ani nevydržíte se svým nejdražším. A ten kolovrátek má něco do sebe. Když někdy nejsem v náladě – nebývá to často – tak si sem zalezu, sednu ke kolovrátku, a za hodinku jsem rozzářená jako sluníčko. A také je příjemné vidět potom výsledky. Představte si, že než uděláte jeden svetr, je to přes sto hodin. Je to také velmi kreativní – v dané chvíli již máte danou barvu a tloušťku vlny, ale model, který z toho bude, můžete za tu dobu stokrát změnit.

Prodáváte některé vaše výrobky, nebo spíš jen tak předete pro příbuzné a známé?

Samozřejmě, že jsem obšťastnila celou rodinu, ale také prodávám, protože když něco děláte, tak je příjemné to zhodnotit a udělat tím třeba radost člověku, který si to vyrobit nedokáže a má to rád.

Myslím, že v současné době trochu probíhá návrat k přírodním materiálům. Je pravda, že ruční výrobky bývají dost drahé, ale je za tím ta mnohahodinová práce; ve fabrice vám z něčeho vystříhnou dva kusy, sešijí k sobě a může to do obchodu, kde se prodávají desítky právě takových.

Tyhle přírodní věci mají, myslím, navíc ještě energetický kladný náboj, protože když u toho sedíte hodiny a s láskou a radostí pracujete, tak se to ve výrobku objeví, někoho osloví a zalíbí se mu. Některé svetry čekají dlouho na své majitele. Já jsem třeba měla asi dva a půl roku takový přírodní bílý svetřík. A každý chodil a říkal „Jé, ten je krásný“ a zase odešel. A pak přišla kamarádka, která ten svetr musela vidět již několikrát, a v tu chvíli zjistila, že bez něj nemůže být. Takže ten čekal na ni, a nejen na ni, ale i na její momentální náladu.

Takže každý takový výrobek je vlastně pro někoho předurčený...

Je to tak. Doslova. Zkrátka tam na vás čeká a pak vás ve správnou chvíli osloví. Navíc tyto materiály nejsou náročné na údržbu a tolik se nešpiní, protože nemají elektrostatický náboj. Říkalo se, že ovčí vlna a svetry z ní koušou – to je dané plemenem, ovčí svetry dřív skutečně kousaly, ale dnes už je ta vlna jemňoučká. Dokonce jsem dělala kabátek pro kojenče, a když jste do toho to dítě oblékla, ono se okamžitě zachrulo, zavřelo oči a bylo naprosto spokojené.

Paní Flašková (pozn. red.: rozhovor s touto paní najdete v Pavučině č. 14) na vás prozradila, že kromě předení také batikujete...

Dělám batiku, dělám ji ráda a hodně. Dělala jsem batiku na bavlně, ale tam je trochu problém s materiálem. V obchodě ho nedostanete, a když si objednáte z továrny, pošlou vám 50 metrů, což je velké množství. Takže tohle dělám spíš jen pro známé, ale jinak batikuji hedvábí a to dělám s velkou vášní.

Jak a kde sháníte barvy? Vyjde to moc draho?

Já hlavně používám české barvy firmy Cheds a jsem s nimi spokojená. Je škoda, že

se u nás prodávají převážně španělské lberie, protože jsou dvojnásobně drahé a v kvalitě se o tolik neliší. Barvy na batiku lze tady v Budějovicích koupit v drogerii na Jiřího z Poděbrad, a pak je mají ve výtvarných potřebách v Široké ulici.

Máte na batiku již nějaký systém, že předem tušíte, co z toho „vyleze“?

Ne, to nemůžete předvídat nikdy. Záleží na tom, jak se vám to povede složit, kam barva prosákně. Dá se zhruba předpokládat, ale vědět, to ne, to je vždy překvapení. Tím je to zajímavější. Když jsem se to učila, skládala jsem způsobem, který nás naučila lektorka. A časem si začnete vymýšlet a vydáte se svou vlastní cestou. Každý má jiné vidění barev, jiné pocity. Třeba i já sama, když barvím v pondělí, tak vidím barevně jinak než když barvím za týden. Záleží na náladě, pocitech i sluníčku.

Poté mi paní Scheinpflugová ukazuje fantastickou sbírku batikovaných a vrapovaných (mačkaných) bavlněných, ale hlavně hedvábných šátek. Množství barevných kombinací se zdá být nekonečné a také množství způsobů, jak lze šátky vázat. Paní Scheinpflugová dodává:

Já si někdy připadám jako takový instruktážní stánek na to, co dělat se šátky. Někdy okolo stojí pět šest ženských a říkají „to jsem ještě neviděla, jak se tohle váže?“

Při té příležitosti mi předvádí, jak se z obyčejné mačkané batikované šály dá vykouzlit sexy podprsenka na pláž, sportovní šál, turban deseti způsobů, slušivý opasek... Běžný člověk zírá.

A na závěr sympatická paní dodává:

Tohle nedělají běžní lidé, to se musí člověk tak trochu zbláznit a pak má radost až do konce života.

Děkuji za poutavý a příjemný rozhovor.

Miša Uhlířová

V případě zájmu o kontakt na paní Scheinpflugovou pište na můj email: edelweiss@email.cz.

Kineziologie One Brain

Kineziologie One Brain funguje v České republice už skoro 10 let a její popularita rychle roste. Čím dál víc lidí využívá této jednoduché metody, která pomáhá odstraňovat široké spektrum problémů jak psychické tak i fyzické povahy. Přestože je zařazována mezi „alternativní“ postupy, má tato metoda vědecký základ a těší se rostoucím zájmu i ze strany lékařů a pracovníků ve školství.

Mé první setkání s kineziologií One Brain proběhlo před více než rokem a byla jsem velmi příjemně překvapená. Nejenom že jsem se zbavila migrén, ale nic z toho, co jsem se při sezení dozvěděla, neodporovalo ani biologii, ani zdravému rozumu. A protože mi to opravdu dávalo smysl, přihlásila jsem se na kurzy a začala se metodou zabývat. Dnes mám za sebou celou základní část a věnuji se praxi.

Ráda bych tuto metodu přiblížila vám, čtenářům Pavučiny, protože pomáhá mně i lidem v mém okolí a určitě bude zajímat i vás.

Historie

Základy kineziologie položil v roce 1964 americký chiropraktik Dr. George Goodheart, který začal používat testování svalů k vyhodnocování své léčby. Využil již dříve známý poznatek, že svaly reagují na stres změnou tonusu a že pomocí práce se svaly lze příznivě působit i na psychický stav pacienta. Jeho koncepci později rozpracoval Dr. John F. Thie a sestavil učební materiál, který vydal v roce 1973 pod názvem *Touch for Health (Dotek pro zdraví)*. Další vývoj této metody se odehrával v několika proudech. Jedním z nich je koncept *Tři v jednom (Three In One)* zaměřený na jednotu těla, mysli i ducha, vyvíjený od roku 1972 třemi vynikajícími odborníky Gordonem Stokesem, Danielem Whitesidem a Candance Callaway. Práce s *Three In One* opět zahrnuje mnoho oblastí a jednou z nich je

systém *One Brain (Jednotný mozek)*, jehož název je odvozen od ideálního fungování mozku, kdy pravá a levá hemisféra dokonale spolupracují.

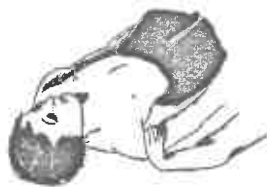
V zemích východní Evropy začala kineziologii – systém One Brain – přednášet americká lektorka Carol Ann Hontz. První kurzy se konaly v Maďarsku a Moskvě, v roce 1993 přišly první kurzy na Slovensku v Košicích a Bratislavě. Od listopadu roku 1994 Carol přednáší i v České republice.

V současném pojetí je studium One Brain rozloženo do dvanácti kurzů, z nichž základních šest je přípravou na praxi One Brain a dalších šest je nastavbou a přípravou pro přednášející. Kurzy doplňuje několik minikurzů zaměřených na některá specifická témata.

Příčina a následek

Abychom byli schopni přežít, máme v levé mozkové hemisféře oblast společné integrační plochy (SIP), která neustále porovnává nové informace z vnějšího prostředí s informacemi uloženými v paměti. V naší individuální paměti je uložena každá vteřina od početí do současnosti. Naše tělo neustále monitoruje situace všemi smysly, zaznamenává polohu a napětí svalů, činnost orgánů, vyhodnocuje pocity i mentální zkušenost. Takto komplexně uložené informace jsou vyhodnoceny podle prožité emoce jako bezpečné nebo naopak nebezpečné.

Vyhodnotí-li SIP určitý okamžik jako nebezpečný, uloží do paměti veškeré informace, které tento okamžik provázely. Může to být přesná poloha svalů, směr pohledu očí, ale například i vůně, kterou právě za-

znamenal čich, nebo dotyk, který zprostředkoval hmat. Informaci je mnoho a zůstávají zaznamenány proto, aby SIP mohla napříště podobnou nebezpečnou situaci včas rozpoznat a uchránit nás před hrozcím nebezpečím. Při příští podobné situaci pak odpojí funkci předního mozku, který nás udržuje v přítomnosti a organizmus je vyloučením hormonů připraven na reakci „udeř nebo uteč“. Zároveň se vybavují informace z paměťové databanky. V praxi to znamená odžít si stejně nepříjemné emoce a pocity jako je např. svírání žaludku, špatné dýchání, bolesti na hrudi, svalové zablokování, problémy s komunikací atd. Na každou podobnou situaci reagujeme stejným způsobem jako kdysi; tenkrát jsme přežili, tedy to bylo dobré řešení.

Takovou nebezpečnou situací ovšem není jen událost spojená s ohrožením života či fyzickým poškozením. Stejným způsobem reagujeme i na hádku s rodiči, na ztrátu oblíbené hračky, na pětku ze psaní, ale také na kritiku a někdy dokonce i na děsivou scénu v televizi – stačí, když situaci doprovází silná negativní emoce. Nejde o to, co děláme, ale jak se při tom cítíme. V těchto situacích SIP nezávisle na našem vědomí uloží do paměti stresový blok.

V dávné minulosti byl tento obranný systém jednou z podmínek přežití, dnes však často přináší trvalé problémy. Ve stresových situacích máme tendenci opakovat stále stejné, neproduktivní způsoby chování, prostě proto, že v danou chvíli přestane přemýšlet a jen reagujeme. Výsledkem jsou problémy psychické ale i fyzické

povahy; myšlenka, že nemoci pocházejí z duše, vlastně není nijak nová.

S čím nám může One Brain pomoci?

Teoreticky lze touto metodou řešit každý problém, vždy totiž dosáhneme zlepšení, i když třeba až po několika sezeních nebo s delším časovým odstupem. V každém případě získáme nad problémy větší nadhled a jsme schopni je řešit i jiným způsobem než dříve.

One Brain pomáhá člověku vyrovnat se se současnými problémy jako jsou problémy v zaměstnání, ztráta blízkého člověka, velká změna v životě, stres ze zkoušek a podobně. Pomáhá zbavit se problémů ve vztahu k sobě i k jiným (nízké sebevědomí, tréma, poruchy komunikace, partnerské, rodičovské a sexuální problémy atd.), fobii, závislostí, posedlostí, strachu, deprese, mentální anorexie a bulimie ale i obezity. Metoda One Brain skvěle funguje pro děti, kterým pomáhá při poruchách učení (dyslexie, dysgrafie apod.), při lehké mozkové dysfunkci, hyperaktivitě a poruchách soustředění. One Brain pomáhá i při fyzických problémech jako jsou migrény, bolesti zad, alergie, ekzémy, zácpa, chronická únava a mnoho dalších.

Lidem, kteří jsou zvyklí na složité lékařské postupy, komplikovaná vyšetření a hrstí prášků, někdy připadá těžké uvěřit takto rychlému a jednoduchému řešení, ale ono to funguje, i když tomu nevěříte. Jediné, co je potřeba, je chtít se problému zbavit a při odblokování spolupracovat.

Jak se s metodou One Brain pracuje?

Kineziolog, pracující systémem One Brain, vyhledává pomocí svalového testu bloky uložené v podvědomí. Na otázky týkající se řešeného problému dostává odpovědi ano/ne. Zpracovává-li mozek pozitivní infor-

mace, sval je pevný. Negativní emoce sval naopak oslabí. Spoluprací klienta a kineziologa se tak za plného vědomí postupně odkrývá příčina potíží – dávný stresový zážitek.

Vztah mozek – sval je obousměrný. Vhodnými pohyby svalů lze do určité míry zpětně ovlivnit mozek. Nejdůležitější je možnost věkové regrese, kdy se klient při plném vědomí může v paměti vrátit do okamžiku, kdy stres vznikl. Přes odžití negativní emoce a pochopení příčiny je možné důsledky stresu trvale eliminovat. Odblokování se doladuje jednoduchými korekcemi, které obnovují harmonii v těle a

zlepšují průtok energie orgány. Odstranění stresu umožní člověku nastoupit cestu sebezdravení a nalézat nová, konstruktivní řešení problémů.

Některé problémy lze odblokovat během jediného sezení, jiné vyžadují sezení několik. Metoda je naprosto bezpečná, protože není nutné vyvolávat hypnózu nebo různé nepříjemné „očistné“ metody a také proto, že prostřednictvím informací poskytovaných změnami svalového napětí si klient celý proces řídí sám. V některých zemích je terapie pomocí One Brain částečně hrazena zdravotními pojišťovнами, čehož se třeba někdy v budoucnu dočkáme i u nás.

-Gabča-

Elli31@seznam.cz

(s použitím internetových zdrojů)

Ach, vy hráči – povzdech organizátorův

Uspořádat LARP není věc jednoduchá, ba naopak by se dalo říci, že je to věc nadmíru komplikovaná, přesto chuť byla silnější než všechny zábrany a napovídání zdravého rozumu dohromady, a tak jsem se do toho vrhnul po hlavě. To máte: vymyslet prostředí, vymyslet zápletku, vymyslet pravidla, sehnat někoho na betatesting pravidel, sehnat hráče, vysvětlit všem co a jak, nezesílet a v neposlední řadě vše dělat tak, aby to jen minimálně ovlivnilo to, proč vlastně na téhle škole jste (a chození do hospody tím nemyslím). A tak myšlenka na aktivní jednověčerní odreagování bujela v mé hlavě, až vznikl VUML, toho čísla první – LARP pro naprosté začátečníky i (mírně) pokročilé.

Hned ze začátku se mi povedlo nadschnout 3 věrné spolupracovnice, které se podílely na procházení pravidel, tvorbě a vyvěšování letáků a protlačování článku do

Pavučiny, a tímto jim patří můj dík, stejně jako mému známému – ostrílenému to organizátorovi Frašky, který mě varoval před možnými kiksý, kterým jsem sice zabránit chtěl, ale z níže uvedených důvodů se to tak úplně nepovedlo.

Problém začal při shánění hráčů – jen považte, že v Praze se měsíčního LARPU Kuan-Jin zúčastnilo cca 50 hráčů. Budějovice jsou mnohem menší a podobných radovánek téměř ušetřeně, takže při stejném procentu odhodlaných obyvatel vám vyjde číslo asi tak 10x nižší. Přesto ve mně žila naděje, že DrD přece jen hrálo lidí dost, a tak že by se snad našlo tak 20 odhodlaných, aby se to tu mohlo rozputat. Nenašlo. Je pravdou, že na podlouně podstrčený odkaz se mi povedlo nalákat Míšu Uhlířovou, jejíž zážitky jsou rozepsány někde poblíž, a že se mi pak ozvalo ještě pár

dalších lidí, nicméně většinový přístup byl vlažný a někteří se sice ozvali se slovy, že teda jako jo, ale pak, aniž by se informovali podrobněji, na to zase rezignovali (doufám, že se teď drží za nos). Lidu tedy nemnoho, a tak jsem se začal pomalu loučit s představou několika různě propojených zájmových skupin a víkend před akcí samou jsem musel překopat pravidla tak, aby to bylo hratelné i v těch šesti přihlášených lidech včetně mé maličkosti a z LARPU udělat „jen“ tzv. družinovku.

Druhým kamenem úrazu byla pravidla – ne že by nebyla propracovaná, ale byla poněkud obsáhlejší. Na druhou stranu ale stavená tak, aby každému hráči stačilo znát jen obecná pravidla plus několik speciálních dle toho, jakou postavu hrál. Bohužel se nestalo ani to, a tak někteří hráči nepoužívali dohodnutá slova, používali herní předměty, které herně neměli u sebe, vymýšleli si doplňující pravidla, která schválně nebyla uvedena, aby hru více nekomplikovala, a hlavně zapomínali na své speciální dovednosti (jen se chyťte za nosy), což vyústilo až do celkem katastrofického konce první půle hry.

Tímto jsem se přesunul už k akci samotné. Vskutku mě potěšilo, když se na scéně kromě ohlášených lidí objevili ještě tři další odvážlivci, které jsem ihned využil na CP (cizí postavy) a kteří zde vytvořili úžasný gang, který měl ostatní hráče stmelit, neb většinu z nich nemohl nějak výrazněji ohrozit. Mezitím, co gang pátral po ostatních hráčích, vydal jsem se coby démon krást postavám jejich srdce a akce se dařila. Při hře samotné se vyskytl ještě třetí kámen úrazu a tím byl sám role-playing (za nosy se chytout teď), který úzce souvisel i s oním zvládnutím pravidel, a díky kterému právě onen gang zcela ovládl hru, dokud většinu postav nepostřílel (nikoli však zabil). Příznávám na rovinu, že právě zvládnutí role-playingu (nebo hraní postavy, chcete-li), patří k tomu nejtěžšímu na LARPeč a problémy nastávaly i poté, co gang scénou opustil. Hráči na-prosto zapomínali reagovat a občas je k tomu nedonutilo, ani když jsem za nimi coby řádně označené CPčko šel a zaklínal jednoho za druhým, vlkodlaci nepoužívali své možnosti proměny, upír byl také dosti pasivní a mág namísto vzletného vyslovování zaklínadel si je mumlal jen sám pro

sebe. Sám příběh vám zde nejspíš vylíčí Miša z pohledu své postavy, tak nevidím důvod se s ním více rozepisovat. Snad jen, že démon byl nakonec poražen, ale musel se o to opravdu hodně moc snažit.

A jaké je resumé? Inu, jako při většině takových akcí: i přes všemožné kiksy a

zmatky kolem pravidel se všichni zúčastnění skvěle bavili (nebo mi to alespoň tvrdili) a vy ostatní trpce litujte alespoň do doby, než bude uspořádán VUML 2, což by mohlo být někdy na podzim, budu-li stále přítomen na tomto ústavu.

-fanda-

Jak to vidí vlkodlak aneb Pohled na VUML z pozice účastníka

Pořadatelův nářek jste slyšeli, já se teď pokusím pustit si na chvíli nos a vylíčit vám, jak se i takový ne zcela podařený VUML dá naplno prožít. Přiznávám, že jsem byla „vumlistka“ naprosto naivní, a to i po několika vnačících Fandových přednáškách. Nehrála jsem v životě Dračí doupě, fantasy šílenosti (až na výjimky) okolo mě udělaly veliký oblouk, a když jsem do toho ze zvědavosti šla, říkala jsem si, jestli nejsem tak trochu padlá na hlavu (a některé sckvence VUMLu mi daly za pravdu...). Dostupná pravidla jsem studovala dva dny před zahájením a pravidla pro vlkodlaky rovněž, což se posléze ukázalo být zcela nedostatečné až fatální. Ale ani učený vlkodlak z nebe nespádl, a tak bude-li nějaký další VUML, budu poučená, nabušená a opravdu nebezpečná.

Poté, co jsme se sešli a hlavní dezorganizátor nám rozdál poslední pokyny a také role pro následující hodiny, odebrali jsme se na jednotlivá smluvená místa, každý sám. Úplněk zářil naprosto stylově (Fando, ty jsi to měl domluvené ☺), stála jsem u popelnice mezi K3 a K4, dosud jsem neměla tušení, o co jde, a s páskou přes ruku a v otrhaném oděvu jsem se cítila poněkud nesvá. A náhle ke mně přijde zahalená postava, než stačím kváknout, sebere mi srdce, načmárá na čelo nějaký klikyhák a na proud mých dotazů

odpoví: „Odeť se hraje, interaguj.“ A odporoučí se. Tak jsem začala interagovat.

Nejprve jsem na svatém místě potkala Blanku, která byla stejně jako já vlkodlakem, avšak byla jsem ze začátku poněkud

paranoidní a chvíli trvalo, než jsme vytvořily „smečku“. A pak to přišlo. Pro vysvětlení – v LARPU se nedá nikomu věřit, kdokoli vás může sejmout, vysát nebo ještě něco horšího. A tři cépěčka (viz článek výše) mohla být neutrální či nepřátelská. Bůhvíproč jsem si vsugerovala, že představuji jen neškodnou policii. Takže když se s nimi naše dvoučlenná smečka setkala, nepocítovala jsem potřebu prchat až do chvíle, než mozek vyslal varovný signál, že policie by rozhodně neměla tvořit rojníci a vrhat se vpřed s jas-

ným úmyslem nás zničit. Smečka ne-smečka, rozběhly jsme se každá jiným směrem; Blance se povedlo umně zmizet v křoví, trojice zaměřila mě a začal výstup typu „jen počkej, vlkodlaku“.

V lehké panice jsem hupsla do křoví a použila „neviditelnost“, jenže zde mě poprvé zradila neznalost pravidel a nevěda, jak dlouho smím zůstat neviditelná, jsem z křoví opět vystřelila. Následovala honička kančí stezkou k pobavení okolodoucích, načež jsem se v nestřeženém okamžiku vrhla do tuji stezku lemujících. Světe div se, cépěčka proběhla bez povšimnutí, avšak selhaly mi nervy a vyběhla jsem o trochu dřív, než bylo zdrávo. U konce se silami mě komando dostalo, odvěklo na svatou půdu a odprásklo jako psa. Kvůli neshodě v pravidlech mi však ponechali život a 20 vteřin na útěk. Bezhlavě jsem prchla do tmy za K1, ke svému zděšení jsem však zjistila, že na pláni okolo kolejí se špatně ukrývá, když máte málo času.

Mezi K1 a K2 stála v šeru osamělá škodovka. Neváhala jsem. Se značnou razancí jsem vsoukala své éterické tělíčko pod nešťastné vozidlo. Vzápětí okolo prochvátali poněkud zmatení členové komanda – kam sakra ten vlkodlak tak rychle zmizel? Vlkodlak po chvíli zavětril a počal se vyprošťovat zpod auta, poněkud ztuha; opět se projevilo, že v nebezpečí jste schopni neuvěřitelných věcí – špeky zmizí, hýždový sval přestává být limitou a rovněž škodovka tak nějak spolupracuje, a to do okamžiku, než se začnete snažit poklidně a v míru vylézt.

Štvanice s cépěčky pro mě byla asi tak nejadrenalinovější fáze VUMLu; po propadnutí účastníků ze znalostí pravidel a následně krvavé řezi v „kosteletě“, kde cépěčkům trochu ujely nervy a předvedli něco na způsob „Budweiss střikající pistoletka massacre“, nabrala hra poněkud intelektuálnější a klidnější kurs. Komando odešlo domů a zbývající postavy se daly dohromady, vyluštily několik hádanek, potkaly krále Elfů, mrtvolu a posléze ducha pana Zbyška, popovídaly si ve verších, některé se trapně nechaly zchromit Technokratem, aby

pak několik minut pobíhaly s trhanými pohyby Frankensteinova, či zaskočit lovcem přízraků vysokočivším nečekaně z křoví, a to všechno za účelem nalezení a opětovného získání svých srdcí. Jak se akce schylovala k velkému finále, byl na nás zřejmě stále žalostnější pohled – dva zkřehlí polochcípí vlkodlaci, jeden lehce apatický upír a pajdající zdravotní sestra. Finále podle toho vypadalo a do velkého mělo daleko.

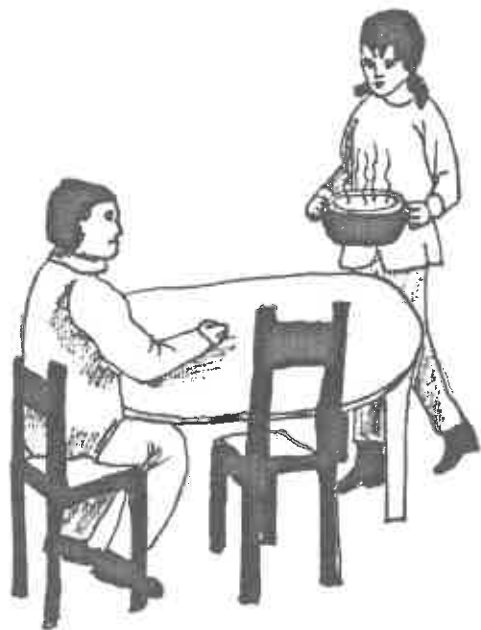
Na závěr jsme již notně promrzli a uondaní přece jen našli a zneškodnili zlovolného démona – srdcového kleptomana (který se o své zničení, chudák, musel skutečně dost snažit a nejspíš měl ze všeho největší chuť zničit nás), posbírali svou podchlazenou srdeční svalovinu a rozešli se domů. Ale když jsem si později na kolejí ve sprše pouštěla horkou vodu a po zběžné kontrole, že nejsem komplet osrstěná, zuby a nehty mám standardně dlouhé i tvarované a stříbro mě nepálí, jsem usoudila, že to vlastně nebyl špatný pokus a že bych do toho šla příště zas. A s chutí bych si na ten krásný úplněk zavýla.

Mara – vlkodlak z kmene Požíračů kostí

Omelety, lívance a další pan cakes

Dosud jsme si v receptech uváděli jídla, která lze připravovat rychle a v mnoha modifikacích daných okamžitým stavem ledničky, jiných dostupných surovin a v těchto mezích také naší fantazií. Předposledním takovým jídlem jsou omelety, které mohou volně přecházet k palačinkám, lívancům a dalším typům „pan cakes“.

Ve všech případech jde o jídla rychle připravitelná na pánvi na oleji nebo jiném tuku, liší se především poměrem vajíček a mouky v základní tekutině, která se lije na rozpálený omastek. Omeleta by měla být

zcela bez mouky (i když v některých předpisech se to docela nedodrzuje), naopak v lívancích mouka převažuje na vajíčky.

Pro větší omeletu si dejte do hrnku asi polévkovou lžici vody, do ní větší špetku soli a dvě vajíčka. Rozehřejte na pánvi něco oleje

– tak dvě čajové lžičky, pokud je s tellonovou vrstvou, jinak asi dvojnásobek – na rozehřátý olej nalijte vidličkou rozkvedlaná vajíčka, po minutě na ně nasypete nastrohaný sýr, nakrájený bůček, šunku nebo šunkový salám a trochu koření dle chuti (dávám přednost libečku). Můžete dodat také mraženou zeleninu, kterou předem několik minut (cca 3) osmažte na oleji. Dosmažte na mírně hřející plotnyce nebo minimálním hořáku – sýr by se měl rozplynout a vajíčka by neměla být tekutá, sešoupněte na plochý talíř a tak za dvě minuty můžete jíst.

Na palačinky si připravte řídké – tedy tekuté – těsto z asi 200 ml (menší hrnek na čaj) mléka (vody), stejného objemu polohrubé mouky, špetky soli, na větší špičku nože prášku do pečiva a vajíčka. Nechte asi pět minut odpočinout, pak jednu sběračku nalijte na rozpálený olej na pánvi, teplo snižte (elektrický vařič na druhý stupeň, plynový na minimum), osmažte nejprve na jedné straně (tři až čtyři minuty), pak dřevěnou obracátkou obraťte a asi jeden a půl minuty dodělejte na druhé straně. Sešoupněte na talíř, pomazte marmeládou, přeložte palačinku na polovinu (šlehačka se nevyklučuje) a můžete jíst.

Na lívance je třeba trochu tužší těsto, vynechte prášek do pečiva, můžete do těsta dát trochu víc mouky, ale lepší je přidat asi lžici ovesných vloček, které předem na několik minut namočí v několika kapkách vlažné vody nebo mléka. Těsto můžete vylepšit tím, že oddělíte bílek od žloutku, ten přidáte do těsta na počátku, z bílku uděláte sníh a do těsta ho zamícháte až nakonec před pečením. Lívancečky je dobré připravit na speciální pánvi se třemi malými prohlubněmi, přitom můžeme šetřit na oleji, buď se bez něj obejdete úplně, nebo postačí pár kapek.

Dobrou chuť přeje P. Blažka

Marie na Kameni a Kapličky, případně Vítkův Kámen

Bliží se letní slunovrat, dny už jsou dlouhé, a tak se můžeme vydat i někam dále. Problém je spíš s veřejnou dopravou, která začíná neakademicky brzo, ale také končí hříšně časně.

Podíváme se k hranicím s Rakouskem a trochu nahlédneme do historie před polovinou 20. století. Výpis spojů je podle dotazu na 4. 5. tohoto roku. K odjezdu je několik možností. Pokud byste si zcela mimořádně chtěli přivstat tak, abyste odjeli z hlavního nádraží směrem Dolní Dvořiště už v 5.30 (vím, je to velmi nepravděpodobné, ale třeba jeden, či jedna dvojice), pak si můžete výlet prodloužit. Tedy z Budějovic vlakem v 5.30 směr Dolní Dvořiště do Rybníku, kam přijedete 6.38 a v 7.15 dalším vlakem směr Lipno. Pojedete ale jen do Vyššího Brodu, kde máte být v 8.02. Alternativou je vlak 10.07, v Rybníku 11.11, za pět minut odjezd do Vyššího Brodu, kam máte dorazit v 11.36. Můžete jet i autobusem, a to v 10.50 od Zelené ratolesti (zdrávka). Do V. B. přijedete v poledne. Vlaky jedou denně, bus v sobotu a neděli.

Poblíž nádraží ve V. B. je cisterciácký klášter, který stojí za prohlídku. Na rozdíl od Zlaté Koruny založen králem, byl fundátorem jeden z Rožmberků. Pokud se rozhodnete pro prohlídku, (začínají až kolem deváté hodiny), lze si po červené značce mezitím odskočit na Čertovu stěnu – kamenné moře nad dnes velmi skromnou Vltavou (většina vody protéká na elektrárnu štolou pod protilehlou horou Luč). Po Čertově stěně a prohlídce kláštera přejdeme městečkem na náměstí po zelené značce a dále do kopce. Cesta vede podél obnovených (péči zdejších bývalých obyvatel, dnes žijících v Rakousku nebo v Německu) poutních zastavení křížové cesty ke kapli Maria Rast am Stein (přibližně Odpočinutí Panny Marie na Kameni)

a Nietschova pomníku až ke křížovatce se žlutou značkou a po ní asi 2 km na červenou. Celkem asi 6 km. Můžete také vyne-

chat klášter i tyto poutní památky a z Čertovy stěny pokračovat na toto rozcestí po červené přes kopec Vyklestilku.

Dnešní cesta vede celá krajem, který byl vyprázdňen odsunem Němců v roce 1945 a navíc byl částí pohraničního pásma, přístupného obyvatelům vnitrozemí jen na propustky. Takže dnes mluvíme hlavně o odsunu, tomu ovšem předcházely přepady německých bojůvek v celém pohraničí koncem roku 1937 a hlavně v roce 1938. Dva spolužáci mé manželky tak přišli u Chlumu u Třeboně o své táty, já jsem

ztratil čtyři své spolužáky na počátku primy – prostě přestali chodit do školy a později skončili v koncentracích – to bylo září 1939. Pak následovala celá válečná mizérie s hromadnými popravami, Lidicemi a Ležáky atd. Takže odsun, který se Vám třeba dnes zdá nemyslitelný, byl v Evropě čtyřicátých let naprosto logický. Ten světadíl – a nejen on, byla také rozsáhlá japonská okupace v JV Asii – se civilizačně prostě octnul o pár století zpět. A na co bychom asi neměli zapomínat, je právě ta křehkost naší civilizace.

Z Vyklestilky je od skal trochu rozhled severním směrem, vyplatí se tam těch asi 300 m od křižovatky zajít. Pak jdeme dále po červené k západu a po dalších pěti kilometrech jsme na místě, kde stávala obec Kapličky s dost velkým kostelem a jistě s více než stovkou obyvatel. Kromě označení na rozcestníku z ní nezbylo nic. V dolní části bývalé obce je dnes vodní nádrž U překopané hráze. Přece ale při troše všímavosti najdete zbytky domů, většinou zarostlých houštím stromů a keřů. Vyprázdňené obce používala armáda jako výcvikové území. Sám jsem měl při vojenském cvičení dobývat o kus dále na západ zbytky obce Vysoké lávky u Prášil. Dělostřelectvo či tanky ničilo zbytky domů a kostela ostrou palbou, my jsme jen přešli horní tok Vydry a útok (s ostrou municí) byl zastaven, protože jeden z dělostřeleckých granátů se odrazil od země, přeletěl hranici do Německa a byla z toho drobná mezinárodní zápletka. Těch zbytků bývalých obcí najdete na Šumavě plno.

Od Kapliček se podle času můžete rozhodnout mezi dvěma možnostmi. Máte-li málo času, můžete seběhnout, myslím, po modré značce (je to po paměti, na své starší mapě jí nemám) pod Medvědí skálou na silnici, po ní kousek doprava a přes hráz Lípenské nádrže na nádraží. Od Kapliček na Lipno je to asi 6 km. Pak vlakem nebo autobusem z Lipna do Budějovic. Pokud máte času a energie dost, pokračujte dále k západu asi 13 km ke Sv. Tomáši. To je jméno malé obce i jejího rekonstruovaného kostela

(jsou tam fotografie, jak vypadal na jaře roku 1990). Asi jeden kilometr nad obcí jsou zbytky Vítkova Kamene – malého strážního hradu ze 13. století. O celkem zachovalou zříceninu sympaticky pečuje místní občanské sdružení a budou Vám vděční i za malý příspěvek. Ta stavba není příliš bezpečná, ale vyplatí se pokus prohlédnout si ji zvenčí z více stran – její pečovatelé nejsou neoblomní. Z místa kousek před zříceninou je na jih dost často vidět Dachsteinský ledovec a okolní vrcholy. Od Sv. Tomáše je to po červené a žluté značce asi 6 km do Frýdavy, odkud se dejte převézt prámem do Frymburka. Podle jízdního řádu jede každou celou hodinu, poslední údajně ve 20.05. Z Frymburka jede autobus jen v neděli (a nejede o prázdninách!) v 17.25 do Českého Krumlova a tam během tří minut přestupte na autobus do Č. Budějovic, kam můžete dorazit v 18.45.

Spoje z Lipna:

- Od přístaviště bus již v 16.40 do Budějovic (18.45) so, ne a svátky.
- Od nádraží bus v 17.02 s přestupy ve Frymburku a Č. Krumlově (viz výše).
- Z nádraží vlak 17.58 s přestupem v Rybníku, v ČB ve 20.04.

Pokud by Vám všechno ujelo, další spoje z Lipna jedou až ve 3.30 následujícího dne. Nadějnější je stop po levobřežní (severní) silnici do Frymburka, odtud přes Světlík, Větrní a Č. Krumlov, nebo až do Černé a odtud buď stopem přes Hořice, Krumlov, případně vlakem přes Kájov, Krumlov. Lepší stop bych čekal z Černé, než z Frymburka, ale znáte to...

Ta nejdelší varianta je asi 30 km, kratší – z Kapliček na Lipno – asi 17 km. Také můžete ranními spoji dojet na Lipno, vyběhnout na Kapličky a na Vítkův Kámen, nebo z toho udělat výlety dva – jak se Vám líbí. Stojí to tu za to, u Kapliček jsme jednou s Andíkem zažili krásnou podhorskou bouřku v krmelci.

Váš Pavel Blažka

Speciální nabídka pro cestovatele:

EXPEDÍCIA ŠKANDINÁVIA – Nordkinn (nejsevernější cíp Európy)

22.6.–12.7.2003 (21 dní)

Dánske ostrovy, Gedser, Kodaň, Helsingor, Dánsko – Švédsko, Helsingborg, Stockholm, Uppsalla – univerzita, Botnický záliv, Happaranda, Švédsko – Fínsko, Tornio, finska sauna, polárny kruh – NAPAPIRI, Tuoman paja, finske komáre, kúpanie v Tornionjoki, rybolov, Kiruna, 24 hodín svetlo, Abisko – najsevernejší švédsky Národný park – komáre, túra ku Kráľovskej korune, kaňon, Narvik, Vesteraly, horský výstup na jeden z ostrovov, Trondheim, cesta trolov, zlatá orlia cesta, fjordy, ladovec, Lillehammer, Oslo, pláže Marielíst, Rostock, Berlin

Spí sa vo vlastných stanoch.

cena: 14.900,- Sk

V cene: doprava klimatizovaným autobusom, sprievodca – vodca výpravy, trajekty, 3x denne strava, informačné materiály, mapky.

Organizuje: Spolok prírodovedcov – SOREN, Prírodovedecká fakulta UK

více informací: zklouda@bf.jcu.cz

Další nabídka:

EXPEDÍCIA ŠKANDINÁVIA – súostrovia Vesteraly (20.7.–9.8.2003 / 14 750 Sk)

EXPEDÍCIA MAROKO – Jebel Toubkal (17.8.–7.9.2003 / 22 dní / 16 900 Sk)

PAVUCINA

časopis (nejen) studentů Biologické fakulty Jihočeské univerzity ■ **vydává:** Attavena, o.p.s., Branišovská 31, 370 05 České Budějovice ■ tel.: 387 772 357, 605 213 428, e-mail: attavena@att-las.cz, web: <http://www.attavena.cz> ■ **redakce:** Branišovská 31, děkanát BF – pod střechou, e-mail: pavucina@tix.bf.jcu.cz, web: <http://www.bf.jcu.cz/tix/pavucina/> ■ **šéfredaktor:** Věra Cihlářová ■ **redaktoři:** Věra Cihlářová, Ondřej Lenz, Ignác Pospíšil, Míša Uhlířová, Eliška Zapomělová ■ **ilustrace:** Věra Cihlářová, Míša Uhlířová, Eliška Zapomělová, TADEWI ■ **foto:** FotoArchív Attaveny a BF, Věra Cihlářová – str. 5, 19; Petr Illek – str. 9, 10; Petr Znachor – str. 15, 16; FotoArchív Aleše Bezděka – str. 10; FotoArchív Romana Krtka Kuchty – str. 23; FotoArchív Lenky Smaržové – str. 55; FotoArchív manželů Šebestiánových – str. 56, 57; FotoArchív pani Scheinpfungové – str. 60 ■ **technické zabezpečení a grafická úprava:** Dana Vašková, Zdeněk Klouda ■ **www stránky:** Petr Illek ■ **tisk:** Tiskárna Posekaný ■ vychází pětkrát ročně ■ náklad 250 kusů ■ prodejní cena výtisku – 20 Kč ■ šestnácté číslo vyšlo 20. května 2003

UZÁVĚRKA 17. čísla je 15. října 2003, jeho předpokládané vydání pak 29. října. Uveřejněné příspěvky se nemusí shodovat s názory redakce.

Snad ještě slunce vzdoruje...

*Snad ještě slunce vzdoruje
kulhavým mlhám z údolí
a o vlaštovky bojuje
s větrem co chutná po soli.
Však už jen krátce bude tu
a pro šipkové tváře
roztáhne ústa v kupletu
opsaném od barváře*

Blbůstka

*Ještě občas přileti
vločka tvého objeti
vločka tvého úsměvu.
sněži, sněži úlevu*

*Tiché tlapky staletí
malují svá prokletí
a mě to tvé sněžení
v sněhuláka promění*